

ΤΡΑΠΕΖΙΚΕΣ ΠΙΣΤΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ

ΤΕΙ ΠΑΤΡΩΝ

Τμήμα Επιχειρηματικού Σχεδιασμού
&
Πληροφοριακών Συστημάτων

Νικολάου Σωτήρης AM: 96

Ρουμελιώτη Βασιλική AM: 49

Επιβλέπων καθηγητής: Κατσίκας Επαμεινώνδας

ΠΑΤΡΑ, 2008

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή..... σελ.1

Κεφάλαιο 1

Βασικοί Πιστοδοτικοί Κανόνες..... σελ.3

1.1 Γενικά πιστωτικά κριτήρια..... σελ.3

1.1.α. Προσδιορισμός της πραγματικής πιστωτικής ανάγκης..... σελ.4

1.1.β Ανάλυση των συνθηκών της αγοράς..... σελ.11

1.2 Πιστωτικά κριτήρια ειδικών κατηγοριών.....σελ.12

1.2.α Μεσομακροπρόθεσμα επενδυτικά δάνεια.....σελ.13

1.2.β Πιστοδοτήσεις τεχνικών-κατασκευαστικών εταιρειών.....σελ.21

1.2.γ Πιστοδοτήσεις επιχειρήσεων επεξεργασίας και εμπορίας
αγροτικών προϊόντων.....σελ.24

1.2.δ Πιστοδοτήσεις ναυτλιακών επιχειρήσεων.....σελ.25

Κεφάλαιο 2

Νομισματικό πλαίσιο και πιστοδοτικά προϊόντα

2.1 Βασικές Νομισματικές Διατάξεις..... σελ.30

2.2 Βασικά Πιστοδοτικά Προϊόντα.....σελ.31

2.2.1 Πιστοδοτήσεις Οικονομικών Δραστηριοτήτων.....σελ.32

2.2.2 Πιστοδοτήσεις Ιδιωτών.....σελ.56

Κεφάλαιο 3

Γενικά περί εξασφαλίσεων.....σελ.80

3.1 Μορφές Εξασφαλίσεων- Καλυμμάτων.....σελ.81

3.2 Παρακολούθηση εξασφαλίσεων – καλυμμάτων.....σελ.90

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....σελ.91

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι πιστοδοτήσεις αποτελούν, όπως είναι γνωστό, το βασικό κορμό της δραστηριότητας των τραπεζών. Η παροχή δανείων, πιστώσεων και εγγυήσεων είναι ταυτόσημη με την έννοια του πιστωτικού ιδρύματος.

Τα βασικά στοιχεία, που διαφοροποιούν τις πιστοδοτήσεις από τα λοιπά τραπεζικά προϊόντα και τις καθιστούν την κατεξοχήν δραστηριότητα των τραπεζών, είναι ότι αφενός αποτελούν την κύρια πηγή των εσόδων τους και αφετέρου, λόγω της φύσης τους, εγκυμονούν τους μεγαλύτερους κινδύνους.

Πέραν αυτού, οι πιστοδοτήσεις, και για λόγους γενικότερα κοινωνικούς, έχουν ιδιαίτερη σημασία για την Πολιτεία, διότι συντελούν στην οικονομική ανάπτυξη με την ορθή κατανομή των πόρων στους υγιείς κλάδους της οικονομίας.

Λόγω της ιδιαίτερης βαρύτητας των πιστοδοτήσεων και του σημαντικού ρόλου που διαδραματίζουν στην οικονομική ανάπτυξη, αλλά και για τη διαφύλαξη των συμφερόντων των πελατών-καταθετών και των μετόχων των τραπεζών, η Πολιτεία έχει θεσπίσει ένα πλαίσιο νομισματικών κανόνων, μέσα στο οποίο οι τράπεζες αναπτύσσουν την πιστοδοτική τους δραστηριότητα.

Από την πλευρά των τραπεζών ως οικονομικών μονάδων κερδοσκοπικού χαρακτήρα, η ορθή άσκηση του πιστοδοτικού έργου απαιτεί τον προκαθορισμό ενός πλαισίου κανόνων και διαδικασιών, ώστε να επιτυγχάνεται ο κύριος σκοπός, που είναι η μεγιστοποίηση των εσόδων με την παράλληλη ελαχιστοποίηση των κινδύνων.

Βασική αρχή στις πιστοδοτήσεις είναι η διασφάλιση των συμφερόντων της τράπεζας με την πρόληψη των πιθανών μελλοντικών κινδύνων και την κατάλληλη και έγκαιρη αντιμετώπισή τους¹.

Το πλαίσιο άσκησης του πιστοδοτικού έργου, λόγω του συνεχούς αναμορφούμενου οικονομικού περιβάλλοντος όπου δρουν οι τράπεζες, πρέπει να περιέχει στοιχεία δυναμικής και να αναδιαμορφώνεται ανάλογα, ώστε η πιστοδοτική πολιτική να είναι ευέλικτη και να ανταποκρίνεται στις εκάστοτε συνθήκες της αγοράς.

Το πιστοδοτικό έργο, λόγω του σημαντικού οικονομικού και κοινωνικού

¹ Weston F.- Brigham E., *Βασικές αρχές της Χρηματοοικονομικής διαχείρισης και πολιτικής*, Αθήνα 1980

ρόλου των τραπεζών, αποκτά ιδιαίτερη σπουδαιότητα? πρέπει να ασκείται από άτομα με ειδικά προσόντα, αποδεδειγμένων ικανοτήτων και με υψηλό αίσθημα ευθύνης.

Η τεχνική της παροχής δανείων και πιστώσεων δεν μπορεί να περιορίζεται μόνο σε εμπειρίες, αλλά απαιτεί και ειδικές επιστημονικές και τεχνοκρατικές γνώσεις, καθώς και διαχειριστικές ικανότητες έτσι ώστε να επιτυγχάνεται ασφαλέστερη, πληρέστερη και αντικειμενικότερη εκτίμηση των πιστοδοτικών θεμάτων και αποτελεσματικότερη διαχείριση.

Για τη λήψη μιας πιστοδοτικής απόφασης είναι απαραίτητη η συλλογή, ανάλυση και αξιολόγηση πλήθους στοιχείων, καθώς και η εξέταση πολλών παραγόντων, ώστε να έχουμε σαφείς και τεκμηριωμένες εκτιμήσεις για τις προοπτικές του πιστοδοτούμενου και την ομαλή εξέλιξη της πιστοδότησης.

Πιο κάτω θα γίνει αναφορά στις τεχνικές χορήγησης δανείων και πιστώσεων, καθώς και στους βασικούς πιστοδοτικούς κανόνες που πρέπει να ακολουθούνται κατά την άσκηση του πιστοδοτικού έργου. Επίσης, θα γίνει αναφορά στις βασικές νομισματικές διατάξεις και στα βασικά πιστοδοτικά προϊόντα, με ιδιαίτερη ανάλυση των επιμέρους κατηγοριών και μορφών με βάση τα κυριότερα χαρακτηριστικά τους, καθώς και στις λαμβανόμενες από τις τράπεζες εξασφαλίσεις.

Κεφάλαιο 1

Βασικοί Πιστοδοτικοί Κανόνες

Οι πιστοδοτήσεις πρέπει να γίνονται με βάση ένα σύνολο συστηματοποιημένων κανόνων, από τους οποίους προσδιορίζονται τα βασικά κριτήρια επιλογής των πιστοδοτούμενων, είτε αυτοί είναι επιχειρήσεις, είτε ιδιώτες.

Επίσης με δεδομένη την εξέλιξη και την συνεχή αναμόρφωση του οικονομικού περιβάλλοντος, τα κριτήρια και οι στόχοι πρέπει να περιέχουν το στοιχείο της δυναμικής, ώστε να προσαρμόζονται ανάλογα με τις συνθήκες και τις ιδιαιτερότητες της εκάστοτε αγοράς.

Σύμφωνα με την βασική αρχή των επιδοτήσεων, ότι θα πρέπει δηλαδή να επιτυγχάνεται ο κύριος στόχος της διασφάλισης των συμφερόντων της τράπεζας με την ελαχιστοποίηση των πιστωτικών κινδύνων και την μεγιστοποίηση της ωφέλειας, τα κριτήρια των πιστοδοτήσεων διακρίνονται σε: α) πιστωτικά κριτήρια και β) κριτήρια οφέλους συνεργασίας.

1.2 Γενικά πιστωτικά κριτήρια

Με τον όρο πιστωτικά κριτήρια εννοούμε εκείνα τα οποία μέσα από την ανάλυση, εξέταση και εκτίμηση τους προκύπτει η ύπαρξη, ή μη, πιστωτικών κινδύνων, ή διαφορετικά, τεκμηριώνεται η δυνατότητα ή μη του πιστοδοτούμενου να ανταποκριθεί στις μελλοντικές του υποχρεώσεις, οι οποίες προκύπτουν από την αιτούμενη πιστοδότηση².

Παρακάτω απαριθμούνται οι ενέργειες που πρέπει να γίνουν και που αποσκοπούν στην όσο το δυνατόν σαφέστερη τεκμηρίωση.

- Ø Εξέταση και προσδιορισμός της ανάγκης που θα καλυφθεί από την πιστοδότηση καθώς και προσδιορισμός των συνολικών πιστωτικών αναγκών του πιστοδοτούμενου.

²Τότσης, Νικόλαος Χρ., *Λεξικό της τραπεζικής οικονομίας και των τραπεζικών συναλλαγών*, Αθήνα 1981

- Ø Εξέταση της πιστοληπτικής ικανότητας του πιστοδοτούμενου (ποιοτικά και ποσοτικά) και εκτίμηση των δυνατοτήτων του για την ομαλή και απρόσκοπτη εκπλήρωση των υποχρεώσεών του.
- Ø Εξέταση των συνθηκών που επικρατούν στην αγορά, καθώς και εκτίμηση της πορείας τους καθ' όλη τη διάρκεια της πιστοδότησης.

Με βάση την αξιολόγηση των παραπάνω εκτιμάται η ύπαρξη ή μη των πιστωτικών κινδύνων και η φυσική επέκτασή τους. Και επίσης προσδιορίζονται οι πηγές εξυπηρέτησης των πιστοδοτήσεων.

1.1.α. Προσδιορισμός της πραγματικής πιστωτικής ανάγκης

Βασικό στοιχείο για την εξέταση μιας πιστοδότησης είναι η διερεύνηση και ο προσδιορισμός του προορισμού της, δηλαδή της ανάγκης που πρόκειται να καλύψει.

Είναι απαραίτητο σε κάθε περίπτωση να γίνεται στάθμιση, εκτίμηση και ιεράρχηση των πραγματικών αναγκών, έτσι ώστε με τις πιστοδοτήσεις να καλύπτονται ανάγκες που έχουν άμεση σχέση με την δραστηριότητα της επιχείρησης και που δημιουργήσουν έσοδα και χρηματικές ροές ικανού ύψους για την αποπληρωμή του δανείου ή της πίστωσης. Η σημασία της εκτίμησης των αναγκών είναι προφανής, αφού η ορθή παραγωγική χρησιμοποίηση του δανείου είναι το βασικό εχέγγυο για τη διασφάλιση της αποπληρωμής και του περιορισμού του πιστωτικού κινδύνου.

Σε κάθε περίπτωση πρέπει να διερευνάται και να προσδιορίζεται η μορφή της πραγματικής ανάγκης που πρόκειται να καλυφθεί. Για παράδειγμα:

- Ø Δανειοδότηση παγίων επενδύσεων
- Ø Χρηματοδότηση της παραγωγής
- Ø Χρηματοδότηση αποθεμάτων
- Ø Χρηματοδότηση των πιστωτών προς την πελατεία
- Ø Χορήγηση εγγυητικών επιστολών ή ενέγγυων πιστώσεων

Πέρα από την εξέταση της πραγματικής πιστωτικής ανάγκης που πρόκειται να καλύψει η πιστοδότηση, είναι απαραίτητο να γίνει και προσδιορισμός των συνολικών πιστωτικών αναγκών, με βάση τα προγράμματα δραστηριότητας της επιχείρησης. Θα πρέπει να προσδιοριστούν οι συνολικές ανάγκες για πάγιες επενδύσεις, για κεφάλαια κίνησης, για ενέγγυες πιστώσεις και για εγγυητικές επιστολές. Παράλληλα, στη συνέχεια είναι απαραίτητο να εξεταστούν οι πηγές

κάλυψης των αναγκών αυτών, ποσοτικά και χρονικά από τα λειτουργικά διαθέσιμα της επιχείρησης, την αύξηση του κεφαλαίου, τα τραπεζικά δάνεια, τις πιστώσεις των προμηθευτών και άλλες λοιπές πηγές³.

Ο προσδιορισμός των πραγματικών πιστωτικών αναγκών και πηγών κάλυψής τους έχει ιδιαίτερη σημασία, αφού σχετίζεται άμεσα με την δυνατότητα ομαλής αποπληρωμής των υποχρεώσεων του πιστοδοτούμενου, η οποία επηρεάζεται καθοριστικά από τη μορφή της πιστοδότησης και τη χρησιμοποίησή της ή μη για άμεσα παραγωγικές ανάγκες, καθώς και τη σωστή δανειοδότηση για την πλήρη κάλυψη της πιστωτικής ανάγκης.

Γενικά οι πιστοδοτήσεις πρέπει να καλύπτουν πραγματικές πιστωτικές ανάγκες, οι οποίες είναι άμεσα συνδεδεμένες με την παραγωγική δραστηριότητα της επιχείρησης. Παράλληλα θα πρέπει να αποφεύγονται οι πιστοδοτήσεις για κάλυψη ζημιολόγων αποτελεσμάτων καθώς και εκείνες για έκτακτες κερδοσκοπικές δραστηριότητες. Θα πρέπει επίσης να αποφεύγονται οι πιστοδοτήσεις βραχυπρόθεσμου χαρακτήρα για κάλυψη επενδυτικών αναγκών. Στις περιπτώσεις αυτές κατά κανόνα δημιουργούνται σοβαρά προβλήματα στην ομαλή εξυπηρέτηση των πιστοδοτήσεων⁴.

Απαραίτητη προϋπόθεση για τη λήψη μιας πιστοδοτικής απόφασης είναι η σωστή ενημέρωση. Αυτό επιτυγχάνεται με τη συγκέντρωση, ανάλυση και αξιολόγηση των απαραίτητων πληροφοριακών και λοιπών στοιχείων, που είναι σχετικά με την δραστηριότητα και την εξέλιξη της πιστοδοτούμενης επιχείρησης.

Η έρευνα αυτή αποσκοπεί στην διαπίστωση της πιστοληπτικής ικανότητας της επιχείρησης και κατ' επέκταση στην εξέταση της δυνατότητας εκπλήρωσης των υποχρεώσεών της τόσο ποσοτικά, όσο και χρονικά. Λαμβάνονται δε υπόψη τόσο τα ποιοτικά όσο και τα ποσοτικά στοιχεία της επιχείρησης και των φορέων της.

Τα **ποιοτικά στοιχεία** αναφέρονται:

- Ø Στην διοίκηση και οργάνωση της επιχείρησης
- Ø Στο ιστορικό της επιχείρησης
- Ø Στη διοικητική συνέχεις (ηλικία, διαδοχή κτλ)
- Ø Στην επιχειρηματική δράση των διοικούντων

³ Weston F.- Brigham E., *Βασικές αρχές της Χρηματοοικονομικής διαχείρισης και πολιτικής*, Αθήνα 1980

⁴ Κοκκομέλης, Κ. *Τραπεζικές υπηρεσίες προς καταναλωτές*, Αθήνα 1995

- Ø Στην λειτουργία του παραγωγικού- συναλλακτικού κυκλώματος (παραγωγικά μέσα, εφοδιασμός, προϊόντα, διάθεση κτλ)
- Ø Στην φήμη και στην εικόνα που παρουσιάζει γενικότερα η επιχείρηση στην αγορά

Τα **ποσοτικά στοιχεία** αναφέρονται στη διαχρονική εξέλιξη των οικονομικών μεγεθών. Εξυπακούεται ότι ο αναλυτής θα πρέπει να έχει επαρκείς οικονομικές γνώσεις για την αξιολόγηση των οικονομικών στοιχείων. Για τις ανάγκες της ανάλυσης είναι απαραίτητη η συγκέντρωση των λογιστικών και οικονομικών καταστάσεων της επιχείρησης, δηλαδή όσον αφορά τους ισολογισμούς, τα ισοζύγια, τους λογαριασμούς εκμετάλλευσης και αποτελεσμάτων και τα ταμειακά προγράμματα⁵.

Κύριος σκοπός της ανάλυσης των οικονομικών μεγεθών είναι η διαπίστωση της οικονομικής πορείας της επιχείρησης στο παρελθόν και το παρόν, καθώς και η εκτίμηση της μελλοντικής της εξέλιξης. Γι' αυτό είναι απαραίτητη η εξέταση και η ανάλυση των στοιχείων τουλάχιστον της τελευταίας τριετίας για την εξαγωγή καλύτερων συμπερασμάτων. Ταυτόχρονα κατά την ανάλυση εξετάζεται και η αξιοπιστία των στοιχείων η οποία, σε πολλές περιπτώσεις και για διάφορους λόγους, είναι αμφισβητήσιμη. Η σχετική διαδικασία που ακολουθείται είναι:

1. Έλεγχος της αξιοπιστίας των οικονομικών στοιχείων.
2. Ανάλυση των οικονομικών μεγεθών και αξιολόγησή τους.
3. Εξέταση της εξέλιξης των βασικών οικονομικών δεικτών (αριθμοδεικτών).

Ο **έλεγχος της αξιοπιστίας** των στοιχείων αποσκοπεί στην όσο το δυνατόν ορθή εκτίμηση της οικονομικής κατάστασης της επιχείρησης κατά το χρόνο του ελέγχου. Ο έλεγχος περιλαμβάνει την εξέταση όλων των λογαριασμών του ισολογισμού των τριών τελευταίων ετών, κυρίως εκείνων του ενεργητικού, δηλαδή των περιουσιακών στοιχείων που κατέχει και διαχειρίζεται η επιχείρησή, από την κατάσταση των οποίων εξαρτάται η ομαλή λειτουργία της και, κατ' επέκταση, η εκπλήρωση των υποχρεώσεών της. Περιλαμβάνει δηλαδή την εξέταση των

⁵ Σταργίου, Σ., Αξιολόγηση οικονομικών Δεδομένων, Αθήνα 1985

λογαριασμών:

- Ø Παγίων (μεταβολές, αξίες, αποσβέσεις, κατάσταση λειτουργίας κλπ.).
- Ø Άυλων παγίων (μεταβολές, αξίες, πηγές προέλευσης).
- Ø Συμμετοχών (μεταβολές, αξίες, σε ποιες επιχειρήσεις, σχέσεις συναλλαγών με την επιχείρηση).
- Ø Αποθεμάτων πρώτων υλών - ετοιμών (αξίες, ποσότητες, μέθοδοι αποτίμησης, διογκώσεις, διαπίστωση των βραδέως κινουμένων ή εκτός συρμού αποθεμάτων).
- Ø Απαιτήσεων από πελάτες ή αξιόγραφα (μεταβολές, κίνηση λογαριασμών μεγάλων πελατών, διαπίστωση των επισφαλών λογαριασμών, χρονολογία λήξης των απαιτήσεων, συναλλακτική σχέση επιχείρησης-πελατών).
- Ø Διαφόρων άλλων ομαδοποιημένων λογαριασμών (διάφοροι χρεωστικοί, προσωρινοί, μεταβατικοί κλπ., τί αντιπροσωπεύουν, μεταβολές, ύψος σε σχέση με το υπόλοιπο ενεργητικό, επισφάλειες, χρονολογία λήξης).
- Ø Ιδίων κεφαλαίων (μεταβολές, αυξήσεις με καταβολή μετρητών ή από υπεραξία παγίων, δυνατότητα ανάληψης ποσών από μη διανεμηθέντα κέρδη ή έκτακτα αποθεματικά κλπ.).
- Ø Μακροπρόθεσμων υποχρεώσεων (μεταβολές, σε ποιους οφείλονται, πού χρησιμοποιήθηκαν, χρονολογία λήξης υποχρεώσεων). Εξυπακούεται ότι τα ποσά που θα καταβληθούν στην επόμενη χρήση πρέπει να μεταφερθούν στις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις.
- Ø Βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων σε προμηθευτές -πιστωτές-αξιόγραφα (μεταβολές, χρονολογία λήξης υποχρεώσεων, τυχόν καθυστερήσεις και πού οφείλονται, συναλλακτική σχέση επιχείρησης και προμηθευτών-πιστωτών).
- Ø Βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων σε τράπεζες (μεταβολές, χρονολογία λήξης υποχρεώσεων, τυχόν καθυστερήσεις, μορφές χρηματοδοτήσεων κλπ.).
- Ø Υποχρεώσεων σε Δημόσιο-Ασφαλιστικά ταμεία (μεταβολές, χρονολογία λήξης, τυχόν καθυστερήσεις, ρυθμίσεις οφειλών κλπ.).
- Ø Λοιπών διαφόρων ομαδοποιημένων λογαριασμών (διάφοροι πιστωτικοί, προσωρινοί, μεταβατικοί κλπ., τί αφορούν, μεταβολές, ύψος σε σχέση με το υπόλοιπο παθητικό, χρονολογία λήξης, τυχόν καθυστερήσεις κλπ.).

Τα διάφορα στοιχεία προσαρμόζονται ανάλογα (αφαίρεση μη εμπορεύσιμων αποθεμάτων, επισφαλών ή αμφισβητούμενων απαιτήσεων, μεταφορά στις βραχυπρόθεσμες των άμεσης λήξης μακροπρόθεσμων υποχρεώσεων κλπ.), έτσι ώστε, με την τακτοποίηση, να απεικονίζεται η πραγματική οικονομική κατάσταση της επιχείρησης.

Εξυπακούεται ότι, για τον έλεγχο της αξιοπιστίας των στοιχείων, ο αναλυτής θα πρέπει να ανατρέξει στις πηγές, δηλαδή στα λογιστικά βιβλία της επιχείρησης (Βιβλίο απογραφών και ισολογισμών, Γενικό καθολικό λογαριασμών, Αναλυτικά καθολικά λογαριασμών κλπ.), ζητώντας, όπου χρειάζεται, και τις σχετικές διευκρινίσεις των υπευθύνων της επιχείρησης.

Κατά την ανάλυση των οικονομικών μεγεθών εξετάζονται και αξιολογούνται:

- Ø Η εξέλιξη των πωλήσεων, ως προς την ποσότητα και ως προς την αξία (με διαχωρισμό σε εσωτερικού-εξωτερικού). Σημαντικές αυξομειώσεις εξετάζονται ιδιαίτερα για τη διαπίστωση των λόγων που τις δημιούργησαν. Ευνόητο είναι ότι θα πρέπει να γίνεται αποπληθωρισμός της αξίας των πωλήσεων για τη διαπίστωση της εξέλιξής τους.
- Ø Η εξέλιξη των στοιχείων του κόστους παραγωγής (ποσοστιαία συμμετοχή των επιμέρους στοιχείων -υλών, εργατικών κλπ.- στο συνολικό κόστος). Σημαντικές αυξομειώσεις εξετάζονται ιδιαίτερα και διαπιστώνονται οι λόγοι που τις δημιούργησαν.
- Ø Η εξέλιξη των αποσβέσεων (κανονικές, αυξημένες, μειωμένες)
- Ø Η εξέλιξη του λειτουργικού αποτελέσματος, αυτού δηλαδή που προκύπτει από την καθαρή παραγωγική λειτουργία, σε σχέση με την εξέλιξη των πωλήσεων.
- Ø Η εξέταση των λοιπών εσόδων που διαμορφώνουν το αποτέλεσμα, καθώς και η δυνατότητα τυχόν επανάληψής τους. Τυχόν έκτακτα έξοδα ή έσοδα εξετάζονται ιδιαίτερα και διαπιστώνονται οι λόγοι δημιουργίας τους. Επίσης, στα σημαντικού ύψους αρνητικά αποτελέσματα εξετάζονται οι λόγοι που τα δημιούργησαν.
- Ø Η εξέλιξη του τελικού αποτελέσματος (ποσοστό επί των πωλήσεων)
- Ø Η διάθεση των κερδών (μερισματική πολιτική, αποθεματοποίηση κλπ.).

- Ø Η εξέλιξη των βασικών οικονομικών στοιχείων, δηλαδή των μεγεθών των στοιχείων του ενεργητικού και του παθητικού. Σημαντικές μεταβολές εξετάζονται ιδιαίτερα για τη διαπίστωση των λόγων που τις δημιούργησαν. Η σχετική ανάλυση γίνεται σε κάθε λογαριασμό που παρουσιάζει σημαντικές μεταβολές.

Παράδειγμα:

Πάγια

ΑΥΞΗΣΕΙΣ: τί αφορούν, τί ανάγκες καλύφθηκαν, ποιες οι πηγές κάλυψης των επενδυτικών δαπανών.

ΜΕΙΩΣΕΙΣ: πώς δημιουργήθηκαν (από πωλήσεις, καταστροφές), πώς θα αντικατασταθούν κλπ.

Άυλα πάγια

ΑΥΞΗΣΕΙΣ: τί αφορούν, πώς καλύφθηκαν.

Συμμετοχές

ΑΥΞΗΣΕΙΣ: Σε ποιες επιχειρήσεις, για ποιους λόγους, πώς καλύφθηκαν.

ΜΕΙΩΣΕΙΣ: πώς και για ποιους λόγους πωλήθηκαν.

Αποθέματα

ΑΥΞΗΣΕΙΣ: πού οφείλονται (συγκυρίες, εποχικότητα, αδυναμίες διάθεσης, αποθεματοποίηση για κερδοσκοπία κλπ)

ΜΕΙΩΣΕΙΣ: πού οφείλονται (οικονομικές αδυναμίες, έλλειψη πιστώσεων αγοράς, περιορισμός δραστηριότητας, εποχικότητα κλπ.).

Απαιτήσεις

ΑΥΞΗΣΕΙΣ: πού οφείλονται (σε πρόσφατες πωλήσεις, σε παροχή μεγαλύτερων χρονικών ή ποσοτικών πιστώσεων, σε αδυναμία πληρωμής πελατών, σε επισφάλειες κλπ.).

ΜΕΙΩΣΕΙΣ: πού οφείλονται (μείωση των πωλήσεων, αλλαγή τρόπου πωλήσεων

κλπ.).

Λοιπών διαφόρων λογαριασμών ενεργητικού

ΑΥΞΗΣΕΙΣ: τί αφορούν, πώς και πότε τακτοποιούνται (χρονολογία λήξης).

ΜΕΙΩΣΕΙΣ: πώς τακτοποιήθηκαν.

Ίδια κεφάλαια και ισοδύναμα ίδια κεφάλαια

ΑΥΞΗΣΕΙΣ: πώς αυξήθηκαν (πραγματική αύξηση με καταβολή μετρητών, αναπροσαρμογή παγίων στοιχείων, κέρδη μη διανεμηθέντα, αποθεματικά κλπ.).

ΜΕΙΩΣΕΙΣ: πώς μειώθηκαν (από ζημιογόνα αποτελέσματα, από διανομή εκτάκτων αποθεματικών, από διανομή κερδών που υπολογίζονταν στα κεφάλαια κλπ.).

Μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις (τράπεζες -πιστωτές)

ΑΥΞΗΣΕΙΣ: πώς δημιουργήθηκαν, τί αφορούν, ποιοι οι δανειστές, πώς χρησιμοποιήθηκαν, χρονολογία λήξης κλπ.

ΜΕΙΩΣΕΙΣ: πώς μειώθηκαν (εξόφληση, μεταφορά στις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις κλπ.).

Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις (προμηθευτές-γραμμάτια πληρωτέα)

ΑΥΞΗΣΕΙΣ: πώς δημιουργήθηκαν, για ποιους λόγους, ποια η χρονολογία λήξης τους κλπ.

ΜΕΙΩΣΕΙΣ: για ποιους λόγους (ρευστότητα επιχείρησης, μη παροχή πιστώσεων, αλλαγή των όρων προμήθειας κλπ.).

Βραχυπρόθεσμες τραπεζικές υποχρεώσεις

ΑΥΞΗΣΕΙΣ: για ποιους λόγους, τί ανάγκες καλύπτουν, ποιες τράπεζες, χρονολογία λήξης.

ΜΕΙΩΣΕΙΣ: για ποιους λόγους (ρευστότητα επιχείρησης, αλλαγή τρόπου πληρωμής κλπ.)

Υποχρεώσεις σε Δημόσιο-Ασφαλιστικά ταμεία

ΑΥΞΗΣΕΙΣ: πού οφείλονται, πότε καταβάλλονται, τυχόν ρυθμίσεις (ενδείξεις αδυναμιών).

Λοιποί διάφοροι λογαριασμοί παθητικού

ΑΥΞΗΣΕΙΣ: τί αφορούν, χρονολογία λήξης κλπ.

ΜΕΙΩΣΕΙΣ: πώς τακτοποιήθηκαν.

Βεβαίως, οι οποιεσδήποτε μεταβολές σε ένα στοιχείο θα επηρεάζουν και κάποιο άλλο στοιχείο κάθετα ή οριζόντια (π.χ. αύξηση παγίων είναι δυνατόν να αντικρίζεται με μείωση διαθεσίμων ή αύξηση υποχρεώσεων), γι' αυτό είναι απαραίτητη η συνεξέταση όλων των στοιχείων που αλληλοεπηρεάζονται από τις μεταβολές.

1.1.β Ανάλυση των συνθηκών της αγοράς

Βασική προϋπόθεση για την ορθή εκτίμηση της μελλοντικής πορείας και των συνθηκών εξέλιξης μιας επιχείρησης είναι η επαρκής γνώση των συνθηκών που επικρατούν στην αγορά όπου δραστηριοποιείται. Είναι φυσικό οι συνθήκες αυτές να μεταβάλλονται και οι μεταβολές αυτές να έχουν επιπτώσεις, θετικές ή αρνητικές, στη δραστηριότητα της επιχείρησης.

Είναι λοιπόν απαραίτητο να εκτιμώνται οι συνθήκες της αγοράς, τόσο αυτές που επικρατούν όσο και αυτές που πρόκειται να διαμορφωθούν μελλοντικά, προκειμένου να έχουμε πληρέστερη θεώρηση της πορείας και των προοπτικών της επιχείρησης.

Για την ανάλυση και εκτίμηση των συνθηκών της αγοράς απαιτείται η συγκέντρωση, η μελέτη και η αξιολόγηση των πληροφοριακών, οικονομικών και στατιστικών στοιχείων που καλύπτουν το πεδίο όπου δραστηριοποιείται η επιχείρηση.

Κύριος σκοπός της ανάλυσης των συνθηκών της αγοράς είναι ο προσδιορισμός των επιδράσεων (ευνοϊκών ή δυσμενών) στη δραστηριότητα της επιχείρησης από το παραγωγικό-συναλλακτικό περιβάλλον. Βεβαίως, για την ανάλυση απαιτείται και επαρκής γνώση των κύριων χαρακτηριστικών της επιχείρησης, ώστε να οριοθετηθεί η θέση της στην αγορά⁶.

⁶ Γκόρτσος, Χρ., *The Greek banking system*, Αθήνα 1998

Τα βασικά στοιχεία που πρέπει να εξετάζονται και να αξιολογούνται είναι:

- Ø Η κατάσταση της αγοράς όπου δραστηριοποιείται η επιχείρηση (μονοπωλιακή, ολιγοπωλιακή, ανοικτή, εύρος αγοράς, εποχικότητα, διακυμάνσεις, είδος πελατείας κλπ.).
- Ø Τα κύρια χαρακτηριστικά του κλάδου: αριθμός και μεγέθη επιχειρήσεων, κατανομή μεριδίων στην αγορά, τρόπος διαμόρφωσης τιμών, περιθώρια κέρδους, δομή και διαμόρφωση του κόστους, μέθοδοι παραγωγής (παραγωγική διαδικασία), εμπορική λειτουργία (τρόποι εφοδιασμού, μέθοδοι πωλήσεων), επενδύσεις (παραγωγικά μέσα, εξέλιξη τεχνολογίας), οικονομική κατάσταση (δανειακή επιβάρυνση, ρευστότητα, κεφάλαια κίνησης κλπ.).
- Ø Η φύση του προϊόντος (διάρκεια, πολυπλοκότητα παραγωγής, ποιότητα, υποκατάστατα, ανταγωνισμός).
- Ø Τα κύρια χαρακτηριστικά της επιχείρησης, σε σχέση με αυτά του κλάδου, για τη σύγκριση και τον προσδιορισμό της πλεονεκτικής ή μη θέσης της και των επιρροών που δέχεται από τις κλαδικές και γενικότερες οικονομικές εξελίξεις.

Τα πιο πάνω, ανάλογα και με το μέγεθος και τον προσανατολισμό της επιχείρησης, εξετάζονται επίσης σε σχέση με τις επικρατούσες συνθήκες στον ευρύτερο χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για να διαπιστωθεί η ανταγωνιστικότητα της επιχείρησης και η δυνατότητά της για προσαρμογή στις νέες καταστάσεις.

1.3 Πιστωτικά κριτήρια ειδικών κατηγοριών

Τα πιο πάνω αναφερόμενα γενικά κριτήρια ισχύουν και πρέπει να εξετάζονται και να αξιολογούνται σε κάθε περίπτωση, ανεξάρτητα από τη μορφή και τη διάρκεια των πιστοδοτήσεων, καθώς και από το είδος της δραστηριότητας των πιστοδοτούμενων επιχειρήσεων.

Ορισμένες όμως πιστοδοτήσεις παρουσιάζουν ιδιαιτερότητες, είτε λόγω της μεγάλης διάρκειάς τους, είτε λόγω των χαρακτηριστικών λειτουργίας των

πιστοδοτούμενων επιχειρήσεων. Στις πιστοδοτήσεις αυτές είναι απαραίτητο, πέραν των βασικών στοιχείων, να συνεξετάζονται, κατά περίπτωση, και άλλα συμπληρωματικά στοιχεία, προκειμένου να επιτυγχάνεται πληρέστερη αξιολόγηση και εκτίμηση των πιστωτικών κινδύνων και να τεκμηριώνεται η κάλυψη των πιστωτικών κριτηρίων⁷. Οι ειδικές αυτές κατηγορίες πιστοδοτήσεων είναι:

- Ø Μεσομακροπρόθεσμα επενδυτικά δάνεια.
- Ø Πιστοδοτήσεις προς τις τεχνικές-κατασκευαστικές εταιρείες.
- Ø Πιστοδοτήσεις προς τις επιχειρήσεις επεξεργασίας-εμπορίας αγροτικών προϊόντων.
- Ø Πιστοδοτήσεις προς ναυτιλιακές επιχειρήσεις.

1.2.α Μεσομακροπρόθεσμα επενδυτικά δάνεια

Μεσομακροπρόθεσμα επενδυτικά δάνεια λέγονται εκείνα που χορηγούνται με διάρκεια μεγαλύτερη του έτους (συνήθως πάνω από 5χρόνια) και καλύπτουν επενδυτικές ανάγκες των επιχειρήσεων, επενδύονται δηλαδή σε διαρκή παραγωγικά αγαθά (κτίρια, μηχανήματα κλπ.)⁸. Η αποπληρωμή των μεσομακροπρόθεσμων δανείων στηρίζεται στη λειτουργικότητα της επιχείρησης καθ' όλη τη διάρκειά τους και στις δυνατότητές της να πραγματοποιεί κέρδη. Στηρίζεται δηλαδή, ουσιαστικά, στην αποτελεσματικότητα της επιχείρησης.

Για την εξέταση ενός επενδυτικού δανείου ισχύουν τα γενικά κριτήρια που αναφέρθηκαν πιο πάνω για τις πιστοδοτήσεις (εκτίμηση αναγκών, ποιοτικά-ποσοτικά στοιχεία επιχείρησης και φορέων, συνθήκες αγοράς κλπ.).Βεβαίως, στις περιπτώσεις των μεσομακροπρόθεσμων επενδυτικών δανείων, η εξέταση-αξιολόγηση και εκτίμηση των στοιχείων, καθώς και η στάθμιση των πιστωτικών κινδύνων δεν είναι ευχερής.

Όπως είναι φυσικό, στις περιπτώσεις των βραχυπρόθεσμων πιστοδοτήσεων η δυνατότητα εξέτασης των προοπτικών μιας επιχείρησης σε ετήσια βάση είναι πιο

⁷ Weston F.- Brigham E., *Βασικές αρχές της Χρηματοοικονομικής διαχείρισης και πολιτικής*, Αθήνα 1980

⁸ Τότσης, Νικόλαος Χρ., *Λεξικό της τραπεζικής οικονομίας και των τραπεζικών συναλλαγών*, Αθήνα 1981

ευχερής, δεδομένου ότι τόσο τα ιστορικά (απολογιστικά) στοιχεία της επιχείρησης όσο και τα λοιπά στοιχεία (όχι σημαντικές μεταβολές στην αγορά) βοηθούν στην καλύτερη προσέγγιση των εκτιμήσεων. Στα μεσομακροπρόθεσμα όμως δάνεια η εξέταση των προοπτικών μιας επιχείρησης (ιδιαίτερα μιας νεοϊδρυόμενης) καθίσταται δυσχερής, τόσο λόγω του πλήθους των παραγόντων που επηρεάζουν την εξέλιξή της όσο και λόγω της μακράς χρονικής διάρκειάς τους.

Για την αποφυγή εσφαλμένων εκτιμήσεων και κατ' επέκταση των κινδύνων, η εξέταση και αξιολόγηση των στοιχείων πρέπει να γίνεται μετά από προσεκτική μελέτη, ενώ οι προβλέψεις πρέπει να καλύπτουν όλο το διάστημα διάρκειας του δανείου.

Οι κύριοι άξονες γύρω από τους οποίους περιστρέφεται η αξιολόγηση των στοιχείων είναι:

- Ø Η τεχνική και οικονομική δυνατότητα υλοποίησης του επενδυτικού σχεδίου
- Ø Η οικονομική λογική και η αποδοτικότητα της επένδυσης.
- Ø Η βιωσιμότητα της επιχείρησης και οι προοπτικές εξέλιξής της.
- Ø Η δυνατότητα ομαλής αποπληρωμής του δανείου.

Κατά την εξέταση ενός μεσομακροπρόθεσμου δανείου, όπως αναφέρθηκε, γίνεται ανάλυση σε βάθος και αξιολόγηση των πιστωτικών κριτηρίων, δηλαδή:

- Ø Εκτίμηση των πραγματικών αναγκών, δηλαδή των επενδυτικών αναγκών που πρόκειται να καλυφθούν, η αναγκαιότητά τους, καθώς και η οικονομική λογική τους (προσδοκώμενο αποτέλεσμα).
- Ø Εκτίμηση των συνολικών αναγκών (επενδυτικών και κεφαλαίου κίνησης) και των πηγών κάλυψής τους. Ιδιαίτερα για το κεφάλαιο κίνησης θα πρέπει να γίνεται εμπεριστατωμένη ανάλυση και εκτίμηση των αναγκών, οι οποίες είναι αυξημένες στο αρχικό στάδιο λειτουργίας της επιχείρησης. Επειδή βασική προϋπόθεση για την αποπληρωμή του επενδυτικού δανείου είναι η ομαλή λειτουργία της μονάδας, θα πρέπει να διασφαλίζεται με την παροχή των απαιτούμενων πιστώσεων (κεφαλαίων κίνησης). Γι' αυτό, κατά την εξέταση ενός επενδυτικού δανείου, πρέπει να εκτιμώνται και οι ανάγκες σε κεφάλαια

κίνησης και οι πηγές κάλυψής τους.

- Ø Αξιολόγηση των ποιοτικών στοιχείων της επιχείρησης και των φορέων (οργάνωση, διοικητική δομή, συναλλακτική συμπεριφορά, γνώσεις-εμπειρία φορέων στο αντικείμενο κλπ.).
- Ø Ανάλυση των ποσοτικών στοιχείων της επιχείρησης απολογιστικά και προϋπολογιστικά (οικονομική κατάσταση, εξέλιξη πωλήσεων και αποτελεσμάτων, παραγωγικό-συναλλακτικό κύκλωμα, προϊόντα, τάσεις, προοπτικές κλπ.).
- Ø Ανάλυση των συνθηκών αγοράς, τόσο αυτών που επικρατούν, όσο και αυτών που θα διαμορφωθούν μελλοντικά, και οριοθέτηση της θέσης που θα κατέχει η επιχείρηση.

Οι σχετικές παραδοχές για την εξέλιξη των οικονομικών και λοιπών στοιχείων και τη μελλοντική πορεία της επιχείρησης πρέπει να στηρίζονται σε ρεαλιστική βάση και να χαρακτηρίζονται από αντικειμενικότητα. Οι εκτιμήσεις των πιο πάνω θα πρέπει να καλύπτουν όλη τη χρονική διάρκεια του δανείου, έτσι ώστε να σταθμίζονται και οι ενδεχόμενοι πιστωτικοί κίνδυνοι.

Βεβαίως, οι κίνδυνοι εσφαλμένων εκτιμήσεων, λόγω του μακρού χρονικού διαστήματος, είναι μεγάλοι, γεγονός που καθιστά το έργο του αξιολογητή πολύ δύσκολο. Ιδιαίτερα για τις νέες επιχειρήσεις, που πρωτοεισέρχονται στην αγορά και δεν υπάρχουν απολογιστικά στοιχεία, οι κίνδυνοι εσφαλμένων εκτιμήσεων είναι πολύ μεγαλύτεροι⁹.

Γι' αυτό οι αξιολογήσεις θα πρέπει να γίνονται από ειδικούς, με ιδιαίτερες γνώσεις και με εμπειρία στα επενδυτικά δάνεια.

Εκτός από τα πιο πάνω, κατά την αξιολόγηση μιας επένδυσης πρέπει να εξετάζονται και τα ακόλουθα:

- Ø Το αντικείμενο της επένδυσης.
- Ø Ο σκοπός της επένδυσης (οικονομική λογική).
- Ø Ο τόπος της εγκατάστασης και οι λόγοι της επιλογής του.
- Ø Το μέγεθος της επένδυσης και ο χρόνος ολοκλήρωσής της.

⁹ Κοκκομέλης, Κ., *Τραπεζικές υπηρεσίες προς καταναλωτές*, Αθήνα 1995

- Ø Το ύψος της επενδυτικής δαπάνης και το χρηματοδοτικό σχήμα.
- Ø Το ύψος και η διάρκεια του δανείου.
- Ø Οι πηγές κάλυψης της συμμετοχής του επενδυτή

Το αντικείμενο μιας επένδυσης μπορεί να αναφέρεται:

- Ø Στη δημιουργία μιας νέας μονάδας.
- Ø Στην επέκταση μιας υφιστάμενης μονάδας.
- Ø Στον εκσυγχρονισμό μιας υφιστάμενης μονάδας.
- Ø Στη συμπλήρωση μιας υφιστάμενης μονάδας.
- Ø Στην αγορά μιας υφιστάμενης μονάδας.

Περαιτέρω ανάλυση του αντικειμένου της επένδυσης αποτελεί και ο ακριβής προσδιορισμός της, δηλαδή:

- Ø Αγορά ή ανέγερση κτιριακών εγκαταστάσεων.
- Ø Αγορά μηχανολογικού εξοπλισμού.
- Ø Αγορά μεταφορικών μέσων.
- Ø Αγορά τεχνογνωσίας.

Όπως είναι φυσικό, όταν πρόκειται για επέκταση, εκσυγχρονισμό ή συμπλήρωση μιας υφιστάμενης μονάδας, παρέχονται στοιχεία(ιστορικό, διοίκηση, εξέλιξη πωλήσεων, αποτελεσμάτων, θέση στην αγορά κλπ.) που με την αξιολόγησή τους οι εκτιμήσεις για τις μελλοντικές προοπτικές της μονάδας δεν θα έχουν σημαντικές αποκλίσεις και οι κίνδυνοι σφαλμάτων θα είναι περιορισμένοι¹⁰.

Αντίθετα, όταν πρόκειται για τη δημιουργία (ίδρυση) μιας νέας μονάδας, οι εκτιμήσεις είναι δυσχερείς και οι κίνδυνοι σφαλμάτων μεγάλοι.

Μια επένδυση με ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια, φυσικό είναι να αποβλέπει σε οικονομικά οφέλη. Εδώ εξετάζεται τί προσδοκά ο υποψήφιος επενδυτής από την επένδυση αυτή κι αν είναι δυνατόν να υλοποιηθεί αυτό. Μ' αυτά τα δεδομένα

¹⁰ Στεργίου, Σ., Αξιολόγηση οικονομικών Δεδομένων, Αθήνα 1985

λαμβάνονται υπόψη και αξιολογούνται τα στοιχεία της αγοράς:

- Ø Η υφιστάμενη ζήτηση και πώς καλύπτεται, καθώς και η μελλοντική ζήτηση.
- Ø Οι δυνατότητες εξαγωγών σε άλλες χώρες.
- Ø Η ύπαρξη ομοειδών μονάδων (ανταγωνισμός).
- Ø Τα προς παραγωγή προϊόντα και η ύπαρξη υποκαταστημάτων.
- Ø Τα τυχόν πλεονεκτήματα της μονάδας έναντι των ομοειδών (τιμές, ποιότητα κλπ.).

Ουσιαστικά εξετάζεται η οικονομική λογική της επένδυσης και το ενδιαφέρον εστιάζεται στις δυνατότητες και τις προοπτικές της μονάδας να λειτουργεί και να πραγματοποιεί κέρδη στο πλαίσιο του υφιστάμενου και μελλοντικού ανταγωνισμού.

Ο τόπος εγκατάστασης μιας μονάδας παίζει σημαντικό ρόλο στη μελλοντική πορεία των εργασιών της. Πολλές φορές αξιόλογες επενδύσεις δεν λειτούργησαν, ή λειτουργούν υποτυπωδώς, λόγω της μη ορθής επιλογής του τόπου εγκατάστασης. Η επιλογή του τόπου εγκατάστασης γίνεται με βάση τις ιδιαιτερότητες και τα χαρακτηριστικά λειτουργίας της επιχείρησης. Το βασικό ερώτημα είναι αν η μονάδα θα εγκατασταθεί πλησίον των κέντρων κατανάλωσης, ή πλησίον του τόπου παραγωγής πρώτων υλών. Για την τελική απόφαση θα πρέπει να εξεταστούν:

- Ø Το κόστος μεταφοράς.
- Ø Η φύση και τα χαρακτηριστικά της πρώτης ύλης και του τελικού προϊόντος

Το κόστος μεταφοράς είναι σημαντικός παράγοντας για τη διαμόρφωση του κόστους λειτουργίας και κατ' επέκταση της τιμής διάθεσης και των αποτελεσμάτων.

Έτσι, σε περιπτώσεις που το βάρος ή ο όγκος της πρώτης ύλης είναι μεγάλος σε σχέση με το τελικό προϊόν, ενδείκνυται η εγκατάσταση να γίνει πλησίον του τόπου παραγωγής των υλών (βιομηχανίες μαρμάρων).

Αντίθετα, όταν το τελικό προϊόν αποκτά βάρος ή όγκο μεγαλύτερο της πρώτης ύλης, η εγκατάσταση ενδείκνυται να γίνει πλησίον των κέντρων κατανάλωσης (κυτιοποιία).

Η φύση και τα χαρακτηριστικά της πρώτης ύλης και του προϊόντος

επηρεάζουν επίσης την τελική απόφαση. Για τα προϊόντα που υπόκεινται σε αλλοιώσεις-φθορές, ενδείκνυται η εγκατάσταση της μονάδας να γίνει πλησίον των κέντρων κατανάλωσης (μπετόν). Αντίθετα, όταν η φύση και τα χαρακτηριστικά της πρώτης ύλης δεν επιτρέπουν τη μεταφορά, τότε η εγκατάσταση πρέπει να γίνει στον τόπο:παραγωγής της (κεραμοποιία)¹¹.

Εκτός από τα πιο πάνω, για την επιλογή του τόπου εγκατάστασης εξετάζονται:

- Ø Η ύπαρξη έργων υποδομής στην περιοχή (οδικό δίκτυο, παροχές ρεύματος, νερού κλπ.).
- Ø Η ύπαρξη εργατικού δυναμικού στην περιοχή.
- Ø Η ύπαρξη τυχόν απαγορευτικών ή ευεργετικών διατάξεων της Πολιτείας.

Γενικά, για την επιλογή του τόπου εγκατάστασης μιας μονάδας πρέπει να εξετάζονται όλοι οι παράγοντες που επηρεάζουν το κόστος λειτουργίας και να επιλέγεται η προσφορότερη λύση, έτσι ώστε να δημιουργηθούν ομαλές συνθήκες λειτουργίας της μονάδας, με βασικό στόχο την ελαχιστοποίηση του κόστους και τη μεγιστοποίηση του αποτελέσματος.

Το μέγεθος της επένδυσης πρέπει να είναι εναρμονισμένο με τις συνθήκες της αγοράς, με τον προσανατολισμό της μονάδας και τις μελλοντικές προοπτικές της. Πολλές φορές έχει παρατηρηθεί ότι οι παραγωγικές μονάδες δεν εξαντλούν την παραγωγική τους δυναμικότητα, με αποτέλεσμα στην ουσία να υπολειτουργούν

Για τον προσδιορισμό του μεγέθους της επένδυσης εξετάζονται:

- Ø Η υφιστάμενη και μελλοντική ζήτηση των προϊόντων.
- Ø Η ύπαρξη ανταγωνιστικών μονάδων και το μέγεθός τους,
- Ø Ο προσανατολισμός της νέας μονάδας (αγορά όπου απευθύνεται, τοπική, εθνική, διεθνής κλπ.).

¹¹ Γκόρτσος, Χρ., *The greek banking system*, Αθήνα 1998

- Ø Η ύπαρξη υποκατάστατων προϊόντων.
- Ø Η οργάνωση της μονάδας και η διοικητική επάρκεια.
- Ø Το κόστος της επενδυτικής δαπάνης.
- Ø Η ύπαρξη εναλλακτικών λύσεων (αν είναι δυνατή η δημιουργία μονάδας μικρότερης δυναμικότητας λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των μηχανημάτων και της φύσης των προϊόντων)

Πρέπει να τονιστεί ότι η ίδρυση μιας μονάδας που δεν εξαντλεί την παραγωγική της δυναμικότητα, εκτός από τη δέσμευση ποσών (που δεν απαιτούνται στην επένδυση), δημιουργεί συνθήκες δυσλειτουργίας και προσαυξάνει σημαντικά το κόστος παραγωγής, ενώ μειώνει την αποδοτικότητα. Γι' αυτό θα πρέπει να επιλέγεται το μέγεθος εκείνο που επιτρέπει, σύμφωνα με την αξιολόγηση των στοιχείων, άριστες συνθήκες λειτουργίας.

Άριστο μέγεθος μιας μονάδας είναι εκείνο που τεχνικά, οργανωτικά και οικονομικά ανταποκρίνεται στο μέγεθος της προβλεπόμενης ζήτησης του προϊόντος και εξασφαλίζει τη μέγιστη παραγωγική δυναμικότητα, έτσι ώστε να ελαχιστοποιεί το κόστος παραγωγής και να μεγιστοποιεί το αποτέλεσμα. .

Ο χρόνος ολοκλήρωσης της επένδυσης, που προσδιορίζει και την έναρξη λειτουργίας της μονάδας, εξετάζεται σε σχέση με το μέγεθος και τα κύρια χαρακτηριστικά της επένδυσης, Το χρονοδιάγραμμα εκτέλεσης των επιμέρους εργασιών της επένδυσης πρέπει να είναι ρεαλιστικό και πραγματοποιήσιμο.

Σε συνθήκες υψηλού πληθωρισμού, όταν επιμηκύνεται ο χρόνος ολοκλήρωσης, οι κίνδυνοι προσάυξης του κόστους της επένδυσης μεγιστοποιούνται (αυξήσεις τιμών, συναλλαγματικές διαφορές, επιβάρυνση τόκων κλπ.). Αποτέλεσμα αυτού είναι, επενδύσεις που είχαν κριθεί βιώσιμες κατά την αρχική εξέταση, στη συνέχεια, και με την αύξηση του κόστους τους, να κρίνονται μη βιώσιμες. Φυσικά αυτό έχει δυσμενείς επιπτώσεις τόσο για τον επενδυτή και Τις τράπεζες, απώλεια χρημάτων κλπ.) όσο και για την εθνική οικονομία (ανεργές επενδύσεις)¹².

Το ύψος της δαπάνης για την επένδυση εξετάζεται σε σχέση με την προσδοκώμενη απόδοση. Από την ανάλυση-αξιολόγηση των οικονομικών στοιχείων (προβλέψεις εξέλιξης των οικονομικών μεγεθών) προκύπτει αν και κατά πόσο η

¹² Κοκκομέλης, Κ., *Τραπεζικές υπηρεσίες προς καταναλωτές*, Αθήνα 1995

επένδυση είναι συμφέρουσα για τον επενδυτή.

Επενδύσεις με μικρή απόδοση, και χωρίς μελλοντικές προοπτικές ανάπτυξης, πρέπει κατά κανόνα να αποκλείονται. Εξετάζεται επίσης η αξιοπιστία των επιμέρους στοιχείων της επένδυσης από ειδικούς (πολιτικούς μηχανικούς, μηχανολόγους κλπ.) και αν η κοστολόγησή τους είναι σύμφωνη με τις τρέχουσες τιμές και τον προβλεπόμενο χρόνο εκτέλεσης της συγκεκριμένης δαπάνης.

Στη συνέχεια εξετάζεται ο τρόπος κάλυψης του κόστους της επένδυσης, δηλαδή το χρηματοδοτικό σχήμα της επένδυσης. Οι κύριες πηγές κάλυψης μπορεί να είναι:

- Ø Τα ίδια κεφάλαια των επενδυτών.
- Ø Τα μεσομακροπρόθεσμα δάνεια τραπεζών.
- Ø Οι επιχορηγήσεις σύμφωνα με τους αναπτυξιακούς νόμους της Πολιτείας. .
- Ø Οι πιστώσεις των προμηθευτών των παγίων.

Η ανάλυση του χρηματοδοτικού σχήματος είναι απαραίτητη, αφενός για τη διαπίστωση της δυνατότητας πραγματοποίησης της επένδυσης και αφετέρου για τον υπολογισμό του κόστους του χρήματος που θα επιβαρύνει την επιχείρηση κατά τα προσεχή έτη. Τα στοιχεία θα πρέπει να είναι ακριβή και αξιόπιστα.

Τυχόν κάλυψη του κόστους της επένδυσης με βραχυπρόθεσμα δάνεια δημιουργεί προβλήματα στη λειτουργία της μονάδας. Συνήθως, οι επιχειρήσεις που προέβησαν σε επενδύσεις με βραχυπρόθεσμα δάνεια, αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα ρευστότητας, με αποτέλεσμα τη δυσλειτουργία τους. Γενικά οι επενδύσεις πρέπει να καλύπτονται με μακροπρόθεσμα δάνεια¹³.

Κατά την εξέταση των στοιχείων, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και οι τυχόν προσαυξήσεις του κόστους κατά τη διάρκεια της εκτέλεσης (λόγω αύξησης τιμών, συναλλαγματικών διαφορών κλπ.) και να προσδιορίζεται ο τρόπος κάλυψής τους.

- Ø Το ύψος του δανείου εξετάζεται σε σχέση:
- Ø Με τις υπόλοιπες πηγές κάλυψης (ίδια κεφάλαια, επιχορηγήσεις

¹³ Weston F.- Brigham E., *Βασικές αρχές της Χρηματοοικονομικής διαχείρισης και πολιτικής*, Αθήνα 1980

κλπ.).

- Ø Με τις δυνατότητες αποπληρωμής του από την ομαλή λειτουργία της μονάδας (δημιουργία κερδών).

Η διάρκεια του δανείου εξετάζεται σε σχέση:

- Ø Με τις δυνατότητες αποπληρωμής του (όπως και πιο πάνω).
- Ø Με την τεχνική και οικονομική απαξίωση των εγκαταστάσεων.

Είναι φυσικό η διάρκεια του δανείου να μην είναι μεγαλύτερη από τη διάρκεια ζωής και λειτουργίας των εγκαταστάσεων που χρηματοδοτούνται.

Για να πραγματοποιηθεί μια επένδυση, θα πρέπει στο κόστος να συμμετάσχουν με δικά τους κεφάλαια και οι επενδυτές. Αυτό είναι φυσικό, αφού αυτοί είναι που προσδοκούν τα μεγάλα οφέλη και αυτοί είναι οι κύριοι διαχειριστές και υπεύθυνοι για την πραγματοποίηση της επένδυσης και τη λειτουργία της μονάδας.

Το ύψος των κεφαλαίων αυτών καθορίζεται ανάλογα με το μέγεθος και το κόστος της επένδυσης, σε συνδυασμό με τις λοιπές πηγές κάλυψής της (δάνεια, επιχορηγήσεις κλπ.).

Βεβαίως, τα ίδια κεφάλαια των επενδυτών θα πρέπει να επαρκούν για να καλύψουν, εκτός από τη συμμετοχή στην επένδυση, τα προλειτουργικά έξοδα, τις τυχόν υπερβάσεις στο κόστος της επένδυσης, καθώς και μέρος των αναγκών σε κεφάλαιο κίνησης κατά το αρχικό στάδιο λειτουργίας της επιχείρησης.

Η ύπαρξη των κεφαλαίων αυτών θα πρέπει να αποδεικνύεται με συγκεκριμένα στοιχεία (καταθέσεις, ομόλογα κλπ.).

1.2.β Πιστοδοτήσεις τεχνικών-κατασκευαστικών εταιρειών

Οι τεχνικές-κατασκευαστικές εταιρείες, λόγω του αντικειμένου τους, παρουσιάζουν ιδιαιτερότητες και χαρακτηριστικά που τις διαφοροποιούν από τις άλλες δραστηριότητες.

Οι πιστοδοτήσεις προς τις τεχνικές εταιρείες καλύπτουν ανάγκες ;του προσδιορίζονται με βάση τα χαρακτηριστικά των έργων, και η αποπληρωμή

στηρίζεται ουσιαστικά στην ομαλή και έγκαιρη εκτέλεσή τους.

Ως εκ τούτου, και οι πιστωτικοί κίνδυνοι πηγάζουν από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των συγκεκριμένων έργων.

Απαραίτητο, λοιπόν, είναι κατά την πιστοδότηση των τεχνικών εταιρειών, πέραν των γενικών κριτηρίων, να εξετάζονται, να αναλύονται και να αξιολογούνται τόσο τα στοιχεία της εταιρείας όσο και τα στοιχεία των προς εκτέλεση έργων.

Ως προς τα στοιχεία των εταιρειών, εξετάζονται και αξιολογούνται:

- Ø Η εξειδίκευση και εμπειρία της εταιρείας για την εκτέλεση των συγκεκριμένων έργων (οικοδομικά, λιμενικά, οδοποιίας, μηχανολογικά, αρδευτικά κλπ.).
- Ø Η κατασκευαστική δυναμικότητα της εταιρείας (πτυχίο, μηχανολογικός εξοπλισμός κλπ.).
- Ø Η οικονομική δυνατότητα της εταιρείας (ταμειακά διαθέσιμα, πιστοληπτική ικανότητα κλπ.).
- Ø Το ύψος, το είδος και ο χρόνος εκτέλεσης άλλων, ήδη αναληφθέντων, έργων (ανειλημμένες υποχρεώσεις).
- Ø Το ύψος και το είδος των ήδη εκτελεσθέντων έργων κατά την προηγούμενη πενταετία (μέγεθος έργων, έγκαιρη ή μη εκτέλεση, τυχόν προβλήματα, συνέπειες, οικονομική απόδοση κλπ.).
- Ø Η πολιτική στις τιμολογήσεις των έργων (ποσοστά εκπτώσεων, περιθώρια κέρδους κλπ.).
- Ø Η δραστηριότητα της εταιρείας μέσω κοινοπρακτικής ή άλλης μορφής συνεργασίας (στοιχεία συνεργατών, αναληφθέντα έργα, ποσοστά έργων κλπ.).

Ως προς τα στοιχεία του έργου, εξετάζονται και αξιολογούνται:

- Ø Το είδος και το μέγεθος του έργου, καθώς και τα ιδιαίτερα τεχνικά χαρακτηριστικά του, προκειμένου να εξεταστεί η δυνατότητα της εταιρείας για την ανάληψη και την ομαλή εκτέλεσή του.
- Ø Το χρονοδιάγραμμα εκτέλεσης του έργου.
- Ø Τα απαιτούμενα μηχανικά μέσα για την εκτέλεσή του.
- Ø Το απαιτούμενο προσωπικό, ειδικευμένο και ανειδίκευτο.

- ∅ Τα απαιτούμενα υλικά και ο τρόπος εφοδιασμού (εσωτερικό, εξωτερικό, τρόπος διακανονισμού κλπ.).
- ∅ Οι συνθήκες εκτέλεσης του έργου (κλιματολογικές, δυνατότητα ομαλής πρόσβασης, ενδεχόμενες δυσμενείς εξελίξεις κλπ.). Το ύψος της σχετικής δαπάνης (κόστος του έργου σύμφωνα με τη μελέτη του εργοδότη).
- ∅ Το ύψος της παρεχόμενης έκπτωσης.
- ∅ Οι όροι της διακήρυξης-σύμβασης (χρόνος και τρόπος πληρωμής, απαιτούμενες εγγυητικές επιστολές, δικαίωμα λήψης προκαταβολής, δικαίωμα και τρόπος αναθεώρησης τιμών, δυνατότητα εκχώρησης κλπ.).
- ∅ Τα στοιχεία του εργοδότη (ποιοτικά-οικονομικά), με ιδιαίτερη έρευνα της δυνατότητας κανονικής και έγκαιρης πληρωμής, δηλαδή των πηγών χρηματοδοτικής κάλυψης της δαπάνης (τραπεζικός δανεισμός, κρατική επιχορήγηση, ίδια διαθέσιμα κλπ.).

Με βάση τα πιο πάνω στοιχεία, προσδιορίζονται σε κάθε περίπτωση οι ανάγκες της εταιρείας για την εκτέλεση του συγκεκριμένου έργου, δηλαδή:

- ∅ Το ύψος και η μορφή των απαιτούμενων εγγυητικών επιστολών.
- ∅ Το ύψος, η μορφή και η διάρκεια των δανείων.

Οι πιστωτικοί κίνδυνοι αναλύονται και αξιολογούνται με βάση τα πιο πάνω, τόσο κατά έργο όσο και συνολικά για την εταιρεία.

Με δεδομένο ότι το ύψος των πιστοδοτήσεων (εγγυητικών επιστολών και δανείων) είναι μεγάλο, δεν είναι δυνατή η πλήρης πρόσθετη κάλυψή τους, γι' αυτό και είναι απαραίτητο να γίνεται σοβαρή και διεξοδική ανάλυση και αξιολόγηση των στοιχείων, έτσι ώστε να τεκμηριώνεται η δυνατότητα ομαλής και έγκαιρης εκτέλεσης των έργων και η δυνατότητα ανάληψης των πιστωτικών κινδύνων¹⁴.

¹⁴ Λαγγουρέτος, Γ., *Ελεγκτική πιστοδοτήσεων*, Αθήνα 1990

1.2.γ Πιστοδοτήσεις επιχειρήσεων επεξεργασίας και εμπορίας αγροτικών προϊόντων

Οι Επιχειρήσεις επεξεργασίας και εμπορίας αγροτικών προϊόντων, λόγω του εποχικού χαρακτήρα του αντικειμένου τους, διαφοροποιούνται από τις άλλες επιχειρήσεις συνεχούς δραστηριότητας.

Οι πιστωτικές ανάγκες των επιχειρήσεων αυτών, όπως είναι φυσικό, είναι ιδιαίτερα αυξημένες κατά την περίοδο αγοράς των προϊόντων. Με δεδομένο τις συνεχείς μεταβολές των συνθηκών της αγοράς των προϊόντων και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους (ευπάθεια, αλλοιώσεις, μεταβολές τιμών κλπ.), οι πιστοδοτήσεις προς τις αγροτικές επιχειρήσεις παρουσιάζουν πολλά και ιδιόμορφα προβλήματα.

Κατά κανόνα η εξυπηρέτηση των πιστοδοτήσεων εξαρτάται από την ομαλή και έγκαιρη διάθεση των προϊόντων. Γι' αυτό είναι απαραίτητο να εξετάζονται και να αξιολογούνται όλα εκείνα τα στοιχεία και οι παράγοντες που είναι δυνατόν να επηρεάσουν την ομαλή λειτουργία του παραγωγικού-συναλλακτικού τους κυκλώματος.

Συνήθως οι πιστοδοτήσεις γίνονται με βάση το πρόγραμμα παραγωγής-διάθεσης των επιχειρήσεων, από όπου προκύπτουν τόσο οι πιστωτικές ανάγκες και οι πηγές κάλυψής τους όσο και οι δυνατότητες διάθεσης των προϊόντων (με παραγγελίες).

Η διερεύνηση των στοιχείων γίνεται κατά το προ της αγοράς στάδιο, έτσι ώστε να παρέχονται σαφείς και πληρέστερες πληροφορίες για τις συνθήκες που επικρατούν στην αγορά για κάθε προϊόν.

Τα συμπληρωματικά στοιχεία που εξετάζονται και αξιολογούνται αναφέρονται:

- Ø Στην παραγωγική δυναμικότητα της επιχείρησης, καθώς και στη δυνατότητα διάθεσης των προϊόντων (με βάση τα απολογιστικά στοιχεία και το νέο παραγωγικό-συναλλακτικό της πρόγραμμα).
- Ø Στις συνθήκες που επικρατούν στην αγορά (τοπική και διεθνή) του συγκεκριμένου προϊόντος (προσφορά, ζήτηση, αδιάθετα αποθέματα προηγούμενων ετών, εγχώρια παραγωγή, παραγωγή άλλων ανταγωνιστριών χωρών κλπ.).
- Ø Στον τρόπο διαμόρφωσης των τιμών.
- Ø Στο καθεστώς των επιδοτήσεων (εθνικών-κοινοτικών).

- Ø Στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του προϊόντος (ευπάθεια, αλλοιώσεις, φθορές, φύρες, μεταβολές τιμών κλπ.).
- Ø Στις συνθήκες αποθήκευσης των προϊόντων (καταλληλότητα, ασφάλεια κλπ.).
- Ø Στην εξασφάλιση της διάθεσης των προϊόντων με βάση τα συμβόλαια πώλησης (παραγγελίες κλπ.), καθώς και στην αξιοπιστία και φερεγγυότητα των αγοραστών.

Τέλος, επειδή κατά κανόνα οι πιστοδοτήσεις αυτές καλύπτονται με την ενεχυρίαση των προϊόντων, θα πρέπει να εξετάζεται και η δυνατότητα ευχερούς διάθεσής τους από την τράπεζα σε περίπτωση αδυναμίας της επιχείρησης.

Με την εξέταση και αξιολόγηση των πιο πάνω στοιχείων παρέχεται πληρέστερη πληροφόρηση και σαφής τεκμηρίωση για τη δυνατότητα ομαλής λειτουργίας των εν λόγω επιχειρήσεων και, κατ' επέκταση, για την ικανοποίηση των πιστωτικών κριτηρίων και τη λήψη της πιστοδοτικής απόφασης.

1.2.δ Πιστοδοτήσεις ναυτιλιακών επιχειρήσεων

Ο κλάδος της ναυτιλίας παρουσιάζει πολλά και ιδιόμορφα προβλήματα και ιδιαιτερότητες, που τον διαφοροποιούν από τους άλλους κλάδους της οικονομίας. Ιδιαίτερα η ποντοπόρος ναυτιλία είναι εκτεθειμένη στις συνεχώς μεταβαλλόμενες διεθνείς συγκυρίες και επηρεάζεται από πολλούς και αστάθμητους παράγοντες.

Βεβαίως η ακτοπλοΐα, και ιδιαίτερα οι επιχειρήσεις που διενεργούν οι πλόες, εσωτερικού ή μικτούς πλόες, είναι λιγότερο εκτεθειμένες στις διεθνείς συγκυρίες και είναι, λόγω των ειδικών προνομίων που απολαμβάνουν, λιγότερο ευάλωτες.

Οι πιστοδοτήσεις προς τις ναυτιλιακές επιχειρήσεις κατά κανόνα καλύπτουν μεσομακροπρόθεσμες επενδυτικές ανάγκες για αγορά, επισκευή ή μετασκευή πλοίων και, φυσικά, είναι σημαντικού ύψους¹⁵.

Λόγω των ιδιόμορφων συνθηκών που επικρατούν γενικότερα στον κλάδο της ναυτιλίας και των αυξημένων κινδύνων, είναι απαραίτητο, κατά την εξέταση των πιστοδοτικών αιτημάτων, να ακολουθείται ιδιαίτερη μεθοδολογία για τη συλλογή, επεξεργασία και ανάλυση των ειδικών στοιχείων και παραγόντων που είναι δυνατόν να επηρεάζουν την εξέλιξη των εργασιών της επιχείρησης και, κατ'

¹⁵ Lewis, M.K., *Domestic and international banking*, 1987

επέκταση, την αποπληρωμή των πιστοδοτήσεων. Τα βασικά στοιχεία που εξετάζονται, αναλύονται και αξιολογούνται είναι:

- Ø Τα ποιοτικά στοιχεία της επιχείρησης και των φορέων (ιστορικό, εμπειρία, επιχειρηματικές ικανότητες, συναλλακτική συμπεριφορά, οργάνωση, δικτύωση με ναυτιλιακά κέντρα κλπ.).
- Ø Η οικονομική κατάσταση των φορέων (άλλες οικονομικές δραστηριότητες, ίδια κεφάλαια, ακίνητη περιουσία).
- Ø Οι συνθήκες που επικρατούν στην αγορά διεθνώς και αυτές που πρόκειται να διαμορφωθούν (ανταγωνισμός, τιμές κλπ.), καθώς και οι προοπτικές της πιστοδοτούμενης επιχείρησης

Θα πρέπει να εξετάζονται επίσης:

- Ø Τα ποσοτικά στοιχεία της επιχείρησης και η εξέλιξή τους με βάση τα προγράμματα δραστηριότητας, οι παραδοχές και προβλέψεις εξέλιξης των οικονομικών στοιχείων με βάση τυχόν συμβόλαια χρονοναυλώσεων κλπ.
- Ø Το ύψος της επένδυσης και το χρηματοδοτικό σχήμα κάλυψής της. Το χρονοδιάγραμμα εκτέλεσης της επένδυσης (στις κατασκευές, επισκευές, μετασκευές), οι τυχόν χρονικές αποκλίσεις και οι επιπτώσεις τους.
- Ø Τα στοιχεία (ποιοτικά-ποσοτικά) του ναυπηγείου (συνέπεια, κατασκευαστική ικανότητα, οικονομική δυνατότητα).
- Ø Τα ποιοτικά στοιχεία του πλοίου σύμφωνα με το πιστοποιητικό αξιοπλοΐας έγκυρου νηογνώμονα.
- Ø Τα πιστοποιητικά επιθεώρησης, σύμφωνα με τους διεθνείς ναυτιλιακούς κανόνες ασφαλείας.
- Ø Η ασφαλιστική κάλυψη του πλοίου και η οικονομική κατάσταση, αξιοπιστία και φερεγγυότητα της ασφαλιστικής εταιρείας. Σημειώνεται ότι οι ασφαλιστικές αποζημιώσεις εκχωρούνται στην τράπεζα.
- Ø Η εκτίμηση της κατάστασης και της τεχνικής απαξίωσης του πλοίου, που πρέπει να γίνεται από ειδικούς brokers ή ναυπηγεία.
- Ø Η ηλικία του πλοίου που αγοράζεται με χρηματοδότηση. Κατά κανόνα αποφεύγεται η χρηματοδότηση πλοίων μεγάλης ηλικίας (πάνω από 15 χρόνων).

Η εξέταση των πιο πάνω στοιχείων πρέπει να γίνεται από έμπειρα στο αντικείμενο στελέχη των τραπεζών. Το ύψος των δανείων καθορίζεται ανάλογα με το βαθμό κάλυψης των κριτηρίων και δεν υπερβαίνει κατά κανόνα το 70% της συνολικής επένδυσης.

Η διάρκεια των δανείων καθορίζεται ανάλογα με το είδος και την ηλικία του χρηματοδοτούμενου πλοίου και τις εκτιμώμενες δυνατότητες αποπληρωμής, αφού βεβαίως ληφθεί υπόψη και το σημείο του ναυτιλιακού κύκλου. Κατά κανόνα η διάρκεια δεν πρέπει να υπερβαίνει τα οκτώ χρόνια.

Για τη διασφάλιση των δανείων λαμβάνονται πρόσθετες εξασφαλίσεις, η αξία των οποίων, ανάλογα και με τον δανειοδοτούμενο, μπορεί να φθάσει στο διπλάσιο του ποσού του δανείου. Οι εξασφαλίσεις αυτές μπορεί να είναι είτε υποθήκες-προσημειώσεις επί του δανειοδοτούμενου πλοίου ή και άλλων πλοίων, καθώς και επί ακινήτων του πλοιοκτήτη ή τρίτων εγγυητών, είτε εκχώρηση συμβολαίων ή χρονοναυλώσεων.

Λόγω της ιδιαιτερότητας των δανείων, η σύμβαση θα πρέπει να καταρτίζεται με τη συνδρομή έμπειρων στο ναυτιλιακό δίκαιο νομικών, με όρους και προϋποθέσεις που θα διασφαλίζουν τη δανειοδοτούσα τράπεζα.

Όπως είναι φυσικό, τα δάνεια αυτά, λόγω των ιδιομορφιών του κλάδου, απαιτούν αυξημένη προσοχή και ιδιαίτερη παρακολούθηση, :του πρέπει να ανατίθεται σε έμπειρα στελέχη.

Καθ' όλη τη διάρκεια του δανείου πρέπει να γίνεται απαραίτητως περιοδικός έλεγχος όλων των στοιχείων που εξετάστηκαν, με σκοπό τον έγκαιρο εντοπισμό των προβλημάτων και τη λήψη των αναγκαίων μέτρων.

Η πιο πάνω ανάλυση, όπως αναφέρθηκε, αποσκοπεί στο να διαπιστωθεί αν ο πιστοδοτούμενος έχει τις δυνατότητες για την ομαλή και απρόσκοπτη αποπληρωμή της πιστοδότησης.

Κύρια προϋπόθεση για τη χορήγηση δανείων ή πιστώσεων είναι να στηρίζεται η αποπληρωμή τους σε πηγές που προκύπτουν από τη λειτουργία της επιχείρησης (παραγωγικό-συναλλακτικό κύκλωμα). Αυτό είναι φυσικό, αφού οι πιστοδοτήσεις παρέχονται στις επιχειρήσεις για κάλυψη παραγωγικών-συναλλακτικών αναγκών. Επομένως, και η αποπληρωμή τους θα πρέπει να γίνεται

από την παραγωγική- συναλλακτική λειτουργία τους.

Πέραν αυτού, και επειδή οι συνθήκες μεταβάλλονται και οι κίνδυνοι είναι πολλοί και αστάθμητοι, είναι απαραίτητη η ύπαρξη και, άλλων πηγών εξυπηρέτησης των πιστοδοτήσεων που να μην προέρχονται από τη λειτουργία της επιχείρησης. Οι πηγές αυτές ονομάζονται εξωλειτουργικές και, ενδεικτικά, μπορεί να προέρχονται από:

- Ø Την οικονομική επιφάνεια (ευρωστία) της επιχείρησης σε περίπτωση ρευστοποίησης (ευχερώς ρευστοποιήσιμο ενεργητικό, μικρές υποχρεώσεις).
- Ø Παροχή εγγυήσεων από νομικά ή φυσικά πρόσωπα με ανάλογη οικονομική επιφάνεια.
- Ø Παροχή εμπράγματων εξασφαλίσεων (υποθήκες-προσημειώσεις ακινήτων)

Οι πρόσθετες αυτές εξασφαλίσεις (εξωλειτουργικές πηγές) σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να υποκαθιστούν, κατά το στάδιο της έρευνας, τη βασική πηγή αποπληρωμής, δηλαδή τη λειτουργική.

Η εξέταση-ανάλυση των πιστωτικών κριτηρίων αποσκοπεί, όπως αναφέρθηκε, στη διαπίστωση της ύπαρξης, ή μη, πιστωτικών κινδύνων από την πιστοδότηση και, κατ' επέκταση, στην εκτίμηση της δυνατότητας του πιστοδοτούμενου για την εξυπηρέτησή της.

Η ανάλυση-εκτίμηση του πιστωτικού κινδύνου γίνεται με βάση το χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης συναλλαγής και τα πιστωτικά κριτήρια, δηλαδή:

- Ø Το ύψος και τη μορφή της πιστοδότησης.
- Ø Τη διάρκεια και τον τρόπο αποπληρωμής της πιστοδότησης. Το είδος, την ποιότητα, την αξία και τη δυνατότητα ρευστοποίησης των παρεχομένων για την πιστοδότηση εξασφαλίσεων.
- Ø Τη νομική κατοχύρωση των εξασφαλίσεων.

- Ø Τις εκτιμηθείσες ειδικές και συνολικές πραγματικές ανάγκες. Τα ποιοτικά στοιχεία της επιχείρησης και των φορέων.
- Ø Τα οικονομικά στοιχεία και την προβλεπόμενη μελλοντική εξέλιξή τους.
- Ø Τις επικρατούσες συνθήκες της αγοράς, τις εκτιμώμενες να διαμορφωθούν μελλοντικά, καθώς και τη θέση της επιχείρησης στην αγορά.

Όταν προσδιοριστεί ο πιθανός πιστωτικός κίνδυνος, κρίνεται αν είναι αποδεκτός με βάση την έκταση και το μέγεθός του. Αν ο κίνδυνος κριθεί αποδεκτός υπό ορισμένες προϋποθέσεις, εξετάζεται η δυνατότητα διαφοροποίησης της δομής της συναλλαγής, έτσι ώστε και η επιχείρηση να εξυπηρετείται και η τράπεζα να διασφαλίζεται.

Κεφάλαιο 2

Νομισματικό πλαίσιο και πιστοδοτικά προϊόντα

2.1 Βασικές Νομισματικές Διατάξεις

Η άσκηση της πιστωτικής λειτουργίας, όπως αναφέρθηκε πιο πάνω διέπεται από ένα νομισματικό πλαίσιο που καθορίζει τους όρους και τις προϋποθέσεις της χορήγησης δανείων και πιστώσεων. Οι βασικές νομισματικές διατάξεις που ισχύουν σήμερα είναι¹⁶:

(α) Η πράξη του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος 1955/2.7.91 ΠΟ1 καθορίζει τους όρους και τις προϋποθέσεις χορήγησης δανείων, σε ευρώ.

(β) Η πράξη του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος 1976/19.9.91 που καθορίζει τους όρους και τις προϋποθέσεις χορήγησης δανείων σε συνάλλαγμα.

(γ) Η πράξη του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος 1990/11.10.91 που καθορίζει τους όρους και τις προϋποθέσεις χορήγησης βιοτεχνικών δανείων σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις, που αντλούνται από το ειδικό κεφάλαιο της απόφασης Ν.Ε. 197/78.

(δ) Η πράξη του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος 1898/8.2.91 που καθορίζει τους όρους και τις προϋποθέσεις χορήγησης εγγυητικών επιστολών σε συνάλλαγμα.

(ε) Η απόφαση της Νομισματικής Επιτροπής 975/12.7.56 και η απόφαση της Επιτροπής Νομισματικών και Πιστωτικών Θεμάτων 217/28.1.85 που καθορίζουν τους όρους και τις προϋποθέσεις χορήγησης εγγυητικών επιστολών σε ευρώ.

(στ) Οι αποφάσεις που καθορίζουν τους όρους και τις προϋποθέσεις χρηματοδότησης της ναυτιλίας.

(ζ) Ο Νόμος 2076 (άρθρο 27) που αναφέρεται στον εκτοκισμό των δανείων και στις απαγορεύσεις χορήγησης νέων δανείων (παύση εκτοκισμού κλπ.).

¹⁶ Γκόρτσος, Χρ., *The greek banking system*, Αθήνα 1998

(η) Η πράξη του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος 162015.10.89 που καθορίζει τους όρους και τις προϋποθέσεις ρύθμισης πάσης φύσεως οφειλών (ληξιπρόθεσμων και μη).

Οι ασχολούμενοι με τις πιστοδοτήσεις πρέπει να ενημερώνονται συνεχώς για τις αποφάσεις των Νομισματικών Αρχών και να τηρούν αυστηρά τους νομισματικούς κανόνες.

2.2 Βασικά Πιστοδοτικά Προϊόντα

Τα βασικά πιστοδοτικά προϊόντα είναι:

- Ø Η χορήγηση δανείων και πιστώσεων.
- Ø Η παροχή εγγυήσεων.

Τα πιο πάνω προϊόντα πιστοδοτήσεων διακρίνονται:

Ανάλογα με την ιδιότητα του δανειολήπτη, σε:

- Ø Πιστοδοτήσεις οικονομικών δραστηριοτήτων.
- Ø Πιστοδοτήσεις ιδιωτών.

Ως οικονομικές δραστηριότητες νοούνται οι πάσης φύσεως δραστηριότητες κερδοσκοπικού ή μη χαρακτήρα που ασκούνται από ιδιωτικές επιχειρήσεις, ανεξάρτητα από νομική μορφή και δραστηριότητα, επαγγελματίες κάθε δραστηριότητας, αγρότες και αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις, κτηνοτρόφους και κτηνοτροφικές συνεταιριστικές οργανώσεις, δημόσιες και κοινοτικές επιχειρήσεις, συνεταιριστικές επιχειρήσεις, νομικά πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, και ενώσεις προσώπων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα¹⁷.

Ανάλογα με τη διάρκεια, σε:

- Ø Πιστοδοτήσεις βραχυπρόθεσμες.
- Ø Πιστοδοτήσεις μεσομακροπρόθεσμες.

Ανάλογα με το σκοπό που χορηγούνται, σε:

- Ø Δάνεια για κάλυψη αναγκών κεφαλαίου κίνησης.

¹⁷ Κοκκομέλης, Κ. *Τραπεζικές υπηρεσίες προς καταναλωτές*, Αθήνα 1995

- Ø Δάνεια για κάλυψη επενδυτικών αναγκών.
- Ø Παροχή εγγυήσεων (εγγυητικές επιστολές ή ενέγγυες πιστώσεις).

Ανάλογα με το νόμισμα που χορηγούνται:

- Ø Πιστοδοτήσεις σε ευρώ
- Ø Πιστοδοτήσεις σε συνάλλαγμα

2.2.1 Πιστοδοτήσεις Οικονομικών Δραστηριοτήτων

Βραχυπρόθεσμα δάνεια σε ευρώ (Δάνεια κεφαλαίου κίνησης)

Βραχυπρόθεσμα δάνεια λέγονται εκείνα που έχουν διάρκεια μέχρι ένα χρόνο. Κατά κανόνα η διάρκεια των βραχυπρόθεσμων δανείων πρέπει να είναι ανάλογη της διάρκειας του παραγωγικού-συναλλακτικού κυκλώματος της πιστοδοτούμενης επιχείρησης. Σε κάθε περίπτωση δηλαδή πρέπει να εκτιμάται ο χρόνος που διαρκεί το παραγωγικό-συναλλακτικό κύκλωμα (εφοδιασμός – επεξεργασία – πώληση – είσπραξη), για να καθοριστεί η διάρκεια του δανείου.

Τα βραχυπρόθεσμα δάνεια, μικρής διάρκειας από τη φύση τους, πρέπει να καλύπτουν ανάγκες της παραγωγικής δραστηριότητας και να αποκλείεται η χρησιμοποίησή τους για παγιοποιήσεις. Τα δάνεια δηλαδή αυτά τοποθετούνται σε άμεσα ρευστοποιήσιμα στοιχεία του ενεργητικού (αποθέματα, απαιτήσεις κλπ.).

Όσον αφορά την αποπληρωμή τους, στηρίζεται στη ρευστοποίηση των στοιχείων του κυκλοφορούντος ενεργητικού, δηλαδή των στοιχείων όπου έχουν τοποθετηθεί τα βραχυπρόθεσμα δάνεια.

Ουσιαστικά, τα βραχυπρόθεσμα δάνεια χορηγούνται με σκοπό την ενίσχυση της ρευστότητας της επιχείρησης, γι' αυτό και ονομάζονται δάνεια κεφαλαίου κίνησης.

Το επιτόκιο με το οποίο βαρύνονται τα δάνεια είναι ελεύθερα διαπραγματεύσιμο μεταξύ των συμβαλλομένων. Ο εκτοκισμός γίνεται κατά κανόνα κάθε ημερολογιακό τρίμηνο.

Τα δάνεια χορηγούνται με διάφορες μορφές. Ανάλογα με τον ειδικότερο σκοπό για τον οποίο χορηγούνται, διακρίνονται σε¹⁸:

Δάνεια για την κάλυψη αναγκών παραγωγικής-εμπορικής λειτουργίας.

- Ø Δάνεια με την εκχώρηση-υπεγγυοποίηση συναλλαγματικών ή επιταγών πελατείας.
- Ø Δάνεια για την προετοιμασία παραγγελιών εσωτερικού.
- Ø Δάνεια για την προετοιμασία παραγγελιών εξωτερικού.
- Ø Δάνεια έναντι φορτωτικών εγγράφων.
- Ø Δάνεια για την εκτέλεση συμβάσεων Δημοσίου ή Δημοσίων οργανισμών.
- Ø Δάνεια έναντι γεγενημένων απαιτήσεων (πιστοποιήσεις, επιδοτήσεις κλπ.).

Δάνεια για την κάλυψη αναγκών παραγωγικής-εμπορικής λειτουργίας

Τα δάνεια αυτά χορηγούνται στις επιχειρήσεις για την κάλυψη γενικά των αναγκών του παραγωγικού-συναλλακτικού τους κυκλώματος. Καλύπτουν δηλαδή ανάγκες:

- Ø Αγοράς πρώτων και βοηθητικών υλών.
- Ø Πληρωμής εξόδων παραγωγής.
- Ø Πληρωμής εξόδων διάθεσης.
- Ø Πληρωμής λοιπών λειτουργικών υποχρεώσεων.

Το ύψος των δανείων αυτών καθορίζεται ανάλογα με τις μελλοντικές πραγματικές πιστωτικές ανάγκες των επιχειρήσεων, οι οποίες εκτιμώνται με βάση τα απολογιστικά στοιχεία του προηγούμενου έτους και τις προβλέψεις για την εξέλιξη των οικονομικών τους μεγεθών για το επόμενο έτος (προβλεπόμενες ετήσιες πωλήσεις, κυκλοφοριακές ταχύτητες απαιτήσεων, αποθεμάτων, υποχρεώσεων, ίδια κεφάλαια κίνησης, χρόνος λήξης υφιστάμενων απαιτήσεων-υποχρεώσεων κλπ.). Για την καλύτερη προσέγγιση των αναγκών, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και τα ετήσια αναλυτικά ταμειακά προγράμματα των επιχειρήσεων. Ιδιαίτερα στις εποχικού χαρακτήρα επιχειρήσεις (π.χ. επεξεργασίας

¹⁸ Weston F.- Brigham E., *Βασικές αρχές της Χρηματοοικονομικής διαχείρισης και πολιτικής*, Αθήνα 1980

και εμπορίας αγροτικών προϊόντων) είναι απαραίτητη η σύνταξη των προγραμμάτων παραγωγής-διάθεσης (ποσοτικά-χρονικά)¹⁹.

Επειδή η αποπληρωμή των δανείων αυτών στηρίζεται ουσιαστικά στην ομαλή λειτουργία του παραγωγικού-συναλλακτικού κυκλώματος, και για τον περιορισμό των κινδύνων, είναι απαραίτητο να γίνεται έλεγχος σε βάθος και ορθή αξιολόγηση των στοιχείων, οι δε παραδοχές για την εξέλιξη των οικονομικών μεγεθών να στηρίζονται σε ρεαλιστική βάση.

Η διάρκεια των δανείων καθορίζεται ανάλογα με την εκτιμώμενη διάρκεια του παραγωγικού-συναλλακτικού κυκλώματος (εφοδιασμός –επεξεργασία- πώληση- είσπραξη).

Δάνεια με την εκχώρηση- υπεγγυοποίηση συναλλαγματικών- επιταγών πελατείας

Τα δάνεια αυτά χορηγούνται για την ενίσχυση της ρευστότητας των επιχειρήσεων. Ουσιαστικά πρόκειται για προεξόφληση βεβαιωμένων απαιτήσεων από ήδη πραγματοποιηθείσες πωλήσεις που συνιστούν ουσιαστική κάλυψη.

Η αποπληρωμή των δανείων αυτών στηρίζεται στην ομαλή πληρωμή των εκχωρουμένων αξιογράφων (συναλλαγματικών ή επιταγών). Γι' αυτό είναι απαραίτητο να γίνεται έλεγχος της φερεγγυότητας (οικονομική επιφάνεια, συναλλακτική συμπεριφορά) των υπόχρεων (αποδεκτών, εκδοτών, οπισθογράφων των συναλλαγματικών και εκδοτών-οπισθογράφων των επιταγών), καθώς και έλεγχος της εμπορικότητάς τους (συναλλακτική σχέση μεταξύ υπόχρεων και επιχείρησης).

Πέραν αυτού, και για την ουσιαστική ύπαρξη των καλυμμάτων, θα πρέπει να γίνεται έλεγχος των στοιχείων των αξιογράφων από νομικής πλευράς.

Η διάρκεια των δανείων είναι ανάλογη των ημερομηνιών λήξης των συναλλαγματικών ή των ημερομηνιών ωρίμανσης των επιταγών. Βεβαίως, και εδώ είναι απαραίτητο να ελέγχεται αν η παρεχόμενη από την πιστοδοτούμενη επιχείρηση διάρκεια των πιστώσεων προς την πελατεία της βρίσκεται μέσα στο πλαίσιο των παρεχομένων πιστώσεων από την αγορά (ανταγωνιστών). Μεγάλη διάρκεια πιστώσεων ενδεχομένως να δείχνει αδυναμία διάθεσης.

Τα δάνεια αυτά χορηγούνται με τις πιο κάτω μορφές:

¹⁹ Στεργίου, Σ., *Αξιολόγηση οικονομικών Δεδομένων*, Αθήνα 1985

- Ø Προεξόφληση των συναλλαγματικών.
- Ø Προκαταβολή έναντι των συναλλαγματικών ή επιταγών.

Κατά την προεξόφληση παρακρατούνται οι αναλογούντες τόκοι και τα έξοδα της τράπεζας και αποδίδεται το υπόλοιπο ποσό στην επιχείρηση.

Κατά την προκαταβολή χορηγείται έναντι ένα ποσοστό επί του ποσού των προσκομιζόμενων αξιογράφων. Το ποσοστό καθορίζεται ανάλογα με τη διάρκεια (ημερομηνίες πληρωμής) των αξιογράφων και το ύψος του επιτοκίου. Το παρακρατούμενο ποσό θα πρέπει να καλύπτει τους αναλογούντες τόκους και τα έξοδα του δανείου.

Η εκχώρηση των αξιογράφων γίνεται με την οπισθογράφησή τους από την πιστοδοτούμενη επιχείρηση σε διαταγή της χρηματοδοτούσας τράπεζας.

Δάνεια για την προετοιμασία παραγγελιών εσωτερικού

Τα δάνεια αυτά χορηγούνται για την κάλυψη αναγκών του παραγωγικού-συναλλακτικού κυκλώματος, συγκεκριμένης όμως πράξης(παραγγελίας).Χορηγούνται σε μικρές ή μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις για την εκτέλεση παραγγελιών πελατών τους, που είναι κατά κανόνα μεγάλες επιχειρήσεις. Στην ουσία πρόκειται για χρηματοδότηση προώλησης (εξασφαλισμένης υπό προϋποθέσεις πώλησης). Δεν υπάρχει δηλαδή το στοιχείο της αβεβαιότητας στην πραγματοποίηση της πώλησης. Η αποπληρωμή του δανείου στηρίζεται ουσιαστικά στη:

- Ø Δυνατότητα της επιχείρησης για ομαλή και έγκαιρη εκτέλεση της παραγγελίας.
- Ø Φερεγγυότητα και συνέπεια του αγοραστή.

Γι' αυτό, στις μορφές αυτών των χρηματοδοτήσεων είναι απαραίτητο να ελέγχονται:

- Ø Η οικονομική και τεχνική δυνατότητα της πιστοδοτούμενης επιχείρησης για την εκτέλεση της συγκεκριμένης παραγγελίας, σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις που αναφέρονται σ' αυτή (ποσότητα, ποιότητα, χρόνος παράδοσης κλπ.). Λαμβάνονται υπόψη και

αξιολογούνται η παραγωγική της δυναμικότητα, η τυχόν εκτέλεση άλλων ανάλογων παραγγελιών, η ύπαρξη ανειλημμένων υποχρεώσεων από άλλες παραγγελίες, τα αναγκαία ποσά για την πραγματοποίηση των εν λόγω παραγγελιών, οι πηγές άντλησής τους κλπ.

- Ø Η αξιοπιστία-συνέπεια και φερεγγυότητα (οικονομική επιφάνεια, συναλλακτική συμπεριφορά, προηγούμενη συνεργασία κλπ.) του αγοραστή.
- Ø Τα στοιχεία του παραστατικού της παραγγελίας (ποσότητες, χρόνοι παράδοσης, όροι πληρωμής κλπ.).

Η διάρκεια των δανείων αυτών είναι ανάλογη με τους χρόνους πληρωμής που αναφέρονται στην πράξη (παραγγελία).

Για τον υπολογισμό του ύψους του δανείου συνεξετάζονται οι λοιπές πηγές κάλυψης (ρευστότητα επιχείρησης, λήψη προκαταβολής κλπ.), ο χρόνος αποπληρωμής κλπ. Εξυπακούεται ότι θα πρέπει να αφαιρούνται (να μην χρηματοδοτούνται) τα αναμενόμενα (από την παραγγελία) κέρδη της επιχείρησης.

Κατά κανόνα το ποσοστό κυμαίνεται στο 50%-70% του ύψους της παραγγελίας.

Για την κάλυψη του δανείου είναι δυνατή η εκχώρηση της απαίτησης από την εκτέλεση της παραγγελίας. Η εκχώρηση, για να είναι νομότυπη, πρέπει να κοινοποιείται με δικαστικό επιμελητή στον αγοραστή-πληρωτή, για να αποκτή βεβαία χρονολογία.

Δάνεια για την προετοιμασία παραγγελιών εξωτερικού

Τα δάνεια αυτά χορηγούνται σε εξαγωγικές επιχειρήσεις για την κάλυψη αναγκών προετοιμασίας και εκτέλεσης συγκεκριμένων παραγγελιών από το εξωτερικό. Και σ' αυτή την περίπτωση πρόκειται για εξασφαλισμένη πώληση υπό προϋποθέσεις. Οι παραγγελίες συνήθως δίνονται με:

Απλά έγγραφα (επιστολές-fax κλπ.).

- Ø Συμβόλαια υπογεγραμμένα και από τους δύο συμβαλλόμενους (αγοραστή-πωλητή).
- Ø Ανέκκλητες ενέγγυες πιστώσεις.

Η αποπληρωμή του δανείου στηρίζεται, όπως και στην προηγούμενη περίπτωση, στη:

- Ø Δυνατότητα της επιχείρησης για την ομαλή και έγκαιρη εκτέλεση της παραγγελίας.
- Ø Φερεγγυότητα και συνέπεια του αγοραστή σε περιπτώσεις παραγγελιών με απλά έγγραφα ή συμβόλαια.
- Ø Φερεγγυότητα και αξιοπιστία της τράπεζας του εξωτερικού που έχει εκδώσει την ενέγγυα πίστωση.

Γι' αυτό, στις περιπτώσεις χρηματοδοτήσεων για προετοιμασία παραγγελιών εξωτερικού, πρέπει να ελέγχεται:

- Ø Η οικονομική και τεχνική δυνατότητα της πιστοδοτούμενης επιχείρησης για την εκτέλεση της συγκεκριμένης παραγγελίας, σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις που αναφέρονται (ποσότητα, ποιότητα, χρόνος παράδοσης κλπ.). Λαμβάνονται υπόψη και αξιολογούνται η παραγωγική της δυναμικότητα (παραγωγικά μέσα), η εκτέλεση άλλων ανάλογων παραγγελιών, ή ύπαρξη άλλων υποχρεώσεων για εκτέλεση παραγγελιών, τα αναγκαία ποσά για την εκτέλεση των παραγγελιών, οι πηγές άντλησής τους κλπ.
- Ø Η αξιοπιστία-συνέπεια και φερεγγυότητα του αγοραστή σε περιπτώσεις παραγγελιών με απλά έγγραφα ή συμβόλαια (οικονομική επιφάνεια, συναλλακτική συμπεριφορά, τυχόν προηγούμενη συνεργασία κλπ.).
- Ø Η αξιοπιστία και φερεγγυότητα της τράπεζας σε περιπτώσεις ενέγγυων πιστώσεων. Ως πλέον αξιόπιστες θεωρούνται οι τράπεζες των χωρών της Δυτικής Ευρώπης, των ΗΠΑ, του Καναδά και της Ιαπωνίας. Γι' αυτό, στις περιπτώσεις που ανοίγονται πιστώσεις από τράπεζες άλλων χωρών, ενδείκνυται να γίνεται επιβεβαίωση από μια τράπεζα των πιο πάνω χωρών.
- Ø Τα στοιχεία του παραστατικού της παραγγελίας (ποσότητα, ποιότητα, χρόνος παράδοσης, όροι πληρωμής κλπ.).

Η διάρκεια των δανείων είναι ανάλογη με το χρόνο πληρωμής που αναγράφεται στην παραγγελία.

Για τον υπολογισμό του ύψους του δανείου συνεξετάζονται οι λοιπές πηγές κάλυψης, ο χρόνος αποπληρωμής κλπ. Κατά κανόνα το ύψος του δανείου κυμαίνεται στο 50%-70% του ύψους της παραγγελίας. Σε περιπτώσεις ανέκκλητων επιβεβαιωμένων πιστώσεων, είναι δυνατόν, ανάλογα και με το χρόνο πληρωμής, να ανέλθει έως το 90%.

Για την καλύτερη παρακολούθηση του δανείου, η πραγματοποίηση της εξαγωγής πρέπει να γίνεται μέσω της χρηματοδότης τράπεζας. Για το σκοπό αυτό υπογράφεται σχετική επιστολή από την πιστοδοτούμενη επιχείρηση.

Στις περιπτώσεις χρηματοδότησης ενεργών πιστώσεων είναι απαραίτητη η εκχώρηση της απαίτησης από την πίστωση για την κάλυψη του δανείου. Η εκχώρηση, για να είναι νομότυπη, πρέπει να κοινοποιηθεί στην τράπεζα που έχει εκδώσει την πίστωση.

Δάνεια έναντι φορτωτικών εγγράφων

Τα δάνεια αυτά χορηγούνται κατά κανόνα σε εξαγωγικές επιχειρήσεις. Ουσιαστικά πρόκειται για προεξόφληση απαιτήσεων από πραγματοποιηθείσες πωλήσεις. Η αποπληρωμή των δανείων στηρίζεται στην ομαλή πληρωμή των απαιτήσεων από τα φορτωτικά έγγραφα.

Στη μορφή αυτή των δανείων είναι απαραίτητο να ελέγχεται:

- Ø Η γνησιότητα και κανονικότητα έκδοσης των φορτωτικών εγγράφων.
- Ø Η πληρότητα και το περιεχόμενο των στοιχείων της φορτωτικής. Ο τρόπος πληρωμής των φορτωτικών εγγράφων.
- Ø Η φερεγγυότητα του παραλήπτη των φορτωτικών εγγράφων (αγοραστή), στις περιπτώσεις που αυτά είναι ελεύθερα πληρωμής.
- Ø Η φερεγγυότητα και αξιοπιστία της τράπεζας του εξωτερικού, στις περιπτώσεις που τα φορτωτικά εκδόθηκαν σε εκτέλεση προθεσμιακής ενέγγυας πίστωσης.
- Ø Η αξιοπιστία του μεταφορέα, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις που η μεταφορά πραγματοποιείται οδικά (με αυτοκίνητο).
- Ø Το είδος του εμπορεύματος και οι ιδιαιτερότητες των χαρακτηριστικών του (ευπάθεια, αλλοιώσεις, φθορές, φύρες κλπ.).

Για την κάλυψη του δανείου γίνεται εκχώρηση της απαίτησης από τα φορτωτικά έγγραφα. Η εκχώρηση-ενεχυρίαση των απαιτήσεων από τα φορτωτικά έγγραφα, ελεύθερα πληρωμής, γίνεται με την υπογραφή σχετικής σύμβασης. Ουσιαστική κάλυψη θεωρείται η εκχώρηση απαιτήσεων από φορτωτικά έγγραφα, στις περιπτώσεις που είναι δυνατή η έκδοση ή οπισθογράφιση των φορτωτικών εγγράφων σε διαταγή της χρηματοδότης τράπεζας ή της τράπεζας του εξωτερικού.

Η διάρκεια των δανείων είναι ανάλογη με το χρόνο πληρωμής των φορτωτικών εγγράφων. Συνήθως, δεν υπερβαίνει τους τρεις μήνες.

Το ύψος των δανείων είναι ανάλογο με το χρόνο πληρωμής των φορτωτικών εγγράφων και κυμαίνεται στο 70%-90% της αξίας.

Δάνεια για την εκτέλεση συμβάσεων Δημοσίου ή Δημοσίων Οργανισμών

Τα δάνεια αυτά χορηγούνται σε επιχειρήσεις που αναλαμβάνουν την εκτέλεση συμβάσεων (έργου ή προμήθειας) του Ελληνικού δημοσίου και έχουν τα ίδια χαρακτηριστικά με τα δάνεια για την προετοιμασία παραγγελιών. Τα δάνεια για την εκτέλεση συμβάσεων δημοσίου δίνονται σε:

- Ø Τεχνικές-κατασκευαστικές εταιρείες για την εκτέλεση έργων.
- Ø Λοιπές επιχειρήσεις για την προμήθεια αγαθών ή παροχή υπηρεσιών.

Και στις περιπτώσεις αυτές δηλαδή πρόκειται για χρηματοδότηση προπώλησης (εξασφαλισμένης υπό προϋποθέσεις πώλησης) και δεν υπάρχει το στοιχείο της αβεβαιότητας στην πραγματοποίηση της πώλησης²⁰.

Ουσιαστικά, ο έλεγχος εστιάζεται στη δυνατότητα της επιχείρησης για την ομαλή και έγκαιρη εκτέλεση της σύμβασης. Γι' αυτό, στις περιπτώσεις αυτές ελέγχονται και αξιολογούνται:

- Ø Η οικονομική και τεχνική-κατασκευαστική δυνατότητα της επιχείρησης

²⁰ Στεργίου, Σ., *Αξιολόγηση οικονομικών Δεδομένων*, Αθήνα 1985

για την εκτέλεση της συγκεκριμένης σύμβασης (έργου ή προμήθειας), σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις που αναφέρονται σ' αυτή (ποσότητα, ποιότητα, χρόνοι παράδοσης; κλπ.). Λαμβάνονται υπόψη και αξιολογούνται η παραγωγική κατασκευαστική δυναμικότητα, η εκτέλεση άλλων παρόμοιων συμβάσεων, η ύπαρξη άλλων υποχρεώσεων από συμβάσεις, τα αναγκαία ποσά για την εκτέλεσή τους, οι πηγές άντλησης των ποσών κλπ.

- Ø Τα στοιχεία της διακήρυξης ή της σύμβασης (ποσότητες, ποιότητα, χρόνοι παράδοσης, τρόποι πληρωμής κλπ.).
- Ø Ο τρόπος ανάληψης της σύμβασης (με διαγωνισμό ή ανάθεση).
- Ø Η παρεχόμενη έκπτωση (στις περιπτώσεις κατασκευής έργων).
- Ø Η δυνατότητα λήψης προκαταβολής (με αντίστοιχη εγγυητική επιστολή).
- Ø Η δυνατότητα εκχώρησης της απαίτησης από τη σύμβαση.

Το ύψος των δανείων καθορίζεται ανάλογα με το ύψος, το χρόνο και τον τρόπο εκτέλεσης της σύμβασης, καθώς και με τις λοιπές πηγές κάλυψης (ρευστότητα, λήψη προκαταβολής κλπ.).

Κατά κανόνα, στις συμβάσεις εκτέλεσης έργων, το ύψος του δανείου ανέρχεται στο 20% του έργου που θα εκτελεστεί το επόμενο 12μηνο.

Στις συμβάσεις προμήθειας, το ύψος του δανείου κυμαίνεται μεταξύ 50%-80% του ύψους τους.

Η διάρκεια του δανείου είναι ανάλογη των χρόνων πληρωμής που αναφέρονται στη σύμβαση.

Η εκχώρηση, για να είναι νομότυπη, πρέπει να κοινοποιείται με δικαστικό επιμελητή στην αρμόδια υπηρεσία του εργοδότη (Δημοσίου ή Δημοσίου Οργανισμού), για να αποκτά βεβαία χρονολογία.

Δάνεια έναντι γεγενημένων απαιτήσεων

Γεγενημένες απαιτήσεις λέγονται εκείνες που είναι βέβαιη η είσπραξή τους. Κατά κανόνα, οι γεγενημένες απαιτήσεις προέρχονται από την εκτέλεση συμβάσεων του Δημοσίου ή Δημοσίων Οργανισμών.

Τα χορηγούμενα δάνεια έναντι των γεγενημένων απαιτήσεων είναι ουσιαστικά χωρίς κίνδυνο, δεδομένου ότι έχει ήδη παραληφθεί το εμπόρευμα ή

το έργο, και έχει πιστοποιηθεί. Έχει δημιουργηθεί δηλαδή η απαίτηση και αναμένεται σε μικρό χρονικό διάστημα η είσπραξή της.

Κατά κανόνα, η διάρκεια των δανείων αυτών είναι μικρή (1-3μήνες). Το ύψος του δανείου μπορεί να ανέλθει μέχρι και το 90% της απαίτησης (πιστοποίησης).

Για την κάλυψη των δανείων εκχωρείται η απαίτηση από την πιστοποίηση, στην περίπτωση που δεν έχει εκχωρηθεί ολόκληρη σύμβαση.

Για το νομότυπο, η εκχώρηση της απαίτησης πρέπει να κοινοποιείται με δικαστικό επιμελητή στην αρμόδια υπηρεσία του Δημοσίου ή του Δημοσίου Οργανισμού.

Δάνεια για την πραγματοποίηση εισαγωγών

Τα δάνεια αυτά χορηγούνται συνήθως για το διακανονισμό εισαγωγών εμπορευμάτων ή πρώτων υλών. Ουσιαστικά, τα δάνεια αυτά καλύπτουν ανάγκες αγοράς εμπορευμάτων ή πρώτων υλών και ταυτίζονται με τα δάνεια της κάλυψης αναγκών παραγωγικής-εμπορικής λειτουργίας.

Για τη χορήγηση των δανείων αυτών πρέπει να εξετάζονται και να αξιολογούνται οι πραγματικές ανάγκες της επιχείρησης και η αναγκαιότητα των εισαγόμενων ειδών για την εύρυθμη λειτουργία της. Όσον αφορά τα λοιπά στοιχεία, ισχύουν αυτά που αναφέρονται στα δάνεια για την κάλυψη αναγκών παραγωγικής-εμπορικής λειτουργίας.

Το ύψος του δανείου μπορεί να ανέλθει μέχρι το 100% της αξίας των εισαγόμενων ειδών. Κατά κανόνα, το ύψος του δανείου κυμαίνεται μεταξύ 50%-80% της αξίας.

Η διάρκεια των δανείων είναι ανάλογη της διάρκειας του παραγωγικού-συναλλακτικού κυκλώματος.

Μεσομακροπρόθεσμα δάνεια σε ευρώ (Δάνεια επενδυτικών αναγκών)

Τα μεσομακροπρόθεσμα δάνεια, όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, καλύπτουν κατά κανόνα επενδυτικές ανάγκες των επιχειρήσεων. Τα δάνεια αυτά τοποθετούνται δηλαδή σε πάγια παραγωγικά στοιχεία των επιχειρήσεων (κτίρια, μηχανήματα κλπ.). Η διάρκεια των δανείων αυτών είναι μεγάλη και καθορίζεται

από:

- Ø Την τεχνική και οικονομική απαξίωση των αγοραζομένων παγίων.
- Ø Την εκτιμώμενη δυνατότητα της επιχείρησης για την αποπληρωμή τους.
Κατά κανόνα, η διάρκεια κυμαίνεται από 5-15 χρόνια.

Το επιτόκιο με το οποίο βαρύνονται τα μεσομακροπρόθεσμα δάνεια είναι ελεύθερα διαπραγματεύσιμο μεταξύ των συμβαλλομένων. Ο εκτοκισμός συνήθως γίνεται κάθε ημερολογιακό εξάμηνο.

Η αποπληρωμή των δανείων γίνεται με τοκοχρεωλυτικές ή ίσες δόσεις κεφαλαίου, εξάμηνες ή ετήσιες.

Τα δάνεια συνήθως καλύπτουν δαπάνες που πραγματοποιούνται μετά τη σύναψη των συμβάσεων. Διευκρινίζεται ότι είναι δυνατή και η δανειοδότηση επενδυτικών δαπανών που πραγματοποιήθηκαν στο διάστημα μεταξύ της υποβολής της αίτησης για δανειοδότηση και της σύναψης της σύμβασης του δανείου.

Ανάλογα με τον ειδικότερο σκοπό που χορηγούνται, τα δάνεια διακρίνονται σε:

- Ø Δάνεια για αγορά οικοπέδων.
- Ø Δάνεια για κτιριακές εγκαταστάσεις.
- Ø Δάνεια για αγορά μηχανολογικού εξοπλισμού.
- Ø Δάνεια για αγορά μεταφορικών μέσων.
- Ø Δάνεια για αγορά τεχνογνωσίας.
- Ø Δάνεια για αγορά μετοχών ή εταιρικών μεριδίων.

Δάνεια για αγορά οικοπέδων

Τα δάνεια αυτά χορηγούνται για την αγορά οικοπέδων, που θα χρησιμοποιηθούν είτε ως έχουν, για κάλυψη αναγκών των επιχειρήσεων, είτε για την ανέγερση κτιριακών εγκαταστάσεων.

Στις περιπτώσεις που στο υπό αγορά οικόπεδο προβλέπεται η ανέγερση κτιριακών εγκαταστάσεων, είναι απαραίτητο να γίνεται συνολική εκτίμηση των επενδυτικών αναγκών και των πηγών κάλυψής τους και να αξιολογείται το σύνολο της επένδυσης, έτσι ώστε να διαμορφώνεται σαφής και τεκμηριωμένη

εικόνα για τη μελλοντική εξέλιξη των εργασιών της επιχείρησης και να σταθμίζονται οι συνολικοί πιστωτικοί κίνδυνοι.

Η διάρκεια των δανείων κυμαίνεται από 10-15 χρόνια.

Το ποσοστό χρηματοδότησης για την αγορά οικοπέδου, αν και δεν υπάρχει περιορισμός (μπορεί να ανέλθει μέχρι και το 100% της αξίας του), κατά κανόνα δεν υπερβαίνει το 50%. Η εκτίμηση της αξίας πραγματοποιείται από τους ειδικούς πολιτικούς μηχανικούς της τράπεζας.

Για την εξασφάλιση των δανείων, πέραν της αξιολόγησης των στοιχείων της επιχείρησης για την ύπαρξη λειτουργικής πηγής αποπληρωμής, εγγράφονται υποθήκες-προσημειώσεις επί των αγοραζομένων οικοπέδων. Πραγματοποιείται επίσης έλεγχος των τίτλων του οικοπέδου από τη νομική υπηρεσία της τράπεζας για τυχόν ύπαρξη νομικών αδυναμιών.

Γενικά, κατά τη δανειοδότηση για αγορά οικοπέδου πρέπει να ελέγχονται και να εκτιμώνται:

- Ø Η κατάσταση του οικοπέδου από νομικής πλευράς (τυχόν βάρη, διεκδικήσεις από τρίτους κλπ.).
- Ø Η θέση του οικοπέδου και αν καλύπτει τις ανάγκες της επιχείρησης (πλησίον κατοικημένων περιοχών ή δασικών εκτάσεων, δυνατότητα πρόσβασης, υποδομή κλπ.).
- Ø Η αρτιότητα του οικοπέδου και το αν είναι οικοδομήσιμο.
- Ø Η σημερινή και η εκτιμώμενη μελλοντική αξία του οικοπέδου. Αν είναι εμπορεύσιμο το οικόπεδο (δυνατότητα πολλαπλών χρήσεων, αξιοποίησης κλπ.).

Δάνεια για κτιριακές εγκαταστάσεις

Τα δάνεια αυτά χορηγούνται για αγορά, ανέγερση, επέκταση, συμπλήρωση και αποπεράτωση κτιριακών εγκαταστάσεων.

Σε κάθε περίπτωση απαιτείται έλεγχος και εκτίμηση της συνολικής δαπάνης από τον ειδικό πολιτικό μηχανικό της τράπεζας.

Το ποσοστό χρηματοδότησης, αν και δεν υπάρχει περιορισμός (μπορεί να ανέλθει στο 100%), κατά κανόνα δεν υπερβαίνει το 70% της εκτιμώμενης δαπάνης.

Η διάρκεια των δανείων καθορίζεται ανάλογα με την οικονομική και

τεχνική απαξίωση των εγκαταστάσεων, καθώς και τη δυνατότητα αποπληρωμής τους. Συνήθως κυμαίνεται από 10-15 χρόνια.

Η εκταμίευση των δανείων, προκειμένου για την αγορά έτοιμων κτιριακών εγκαταστάσεων, γίνεται εφάπαξ με την υπογραφή των συμβολαίων. Στις λοιπές περιπτώσεις (ανέγερσης, συμπλήρωσης, αποπεράτωσης, επέκτασης) η εκταμίευση γίνεται τμηματικά και ανάλογα με την πρόοδο των εργασιών του έργου και μετά από πιστοποίηση του αρμόδιου μηχανικού.

Για τη διασφάλιση των ποσών των εκταμιεύσεων και την ορθότερη παρακολούθηση της εκτέλεσης των εργασιών απαιτείται η προσκόμιση των σχετικών δικαιολογητικών για τις δαπάνες (τιμολογίων κλπ.), εξοφλημένων τοις μετρητοίς.

Για την εξασφάλιση του δανείου (πέρα από την εξέταση ύπαρξης λειτουργικής πηγής αποπληρωμής), εγγράφονται βάρη (υποθήκες -προσημειώσεις) επί των εγκαταστάσεων. Πραγματοποιείται επίσης έλεγχος των τίτλων από τη νομική υπηρεσία για την κατάσταση των ακινήτων (οικοπέδου και κτιρίων) από νομικής πλευράς. Γενικά, στις περιπτώσεις αυτές ελέγχονται και εκτιμώνται:

- Ø Η κατάσταση του ακινήτου από νομικής πλευράς (τυχόν βάρη, διεκδικήσεις κλπ.).
- Ø Η θέση του ακινήτου και η κάλυψη των βασικών αναγκών της επιχείρησης.
- Ø Η σημερινή, καθώς και η εκτιμώμενη μελλοντική αξία του.
- Ø Αν είναι εμπορεύσιμο (δυνατότητα πολλαπλών χρήσεων, αξιοποίησης, ρευστοποίησης κλπ.).

Οι κτιριακές εγκαταστάσεις θα πρέπει επίσης να ασφαλιζονται απαραίτητως κατά κινδύνων πυρός, σεισμών κλπ. σε ασφαλιστικές εταιρείες α' τάξεως.

Δάνεια για αγορά μηχανολογικού εξοπλισμού

Τα δάνεια αυτά χορηγούνται για την αγορά καινούριου ή μεταχειρισμένου μηχανολογικού εξοπλισμού, που κρίνεται απαραίτητος για τις παραγωγικές ανάγκες της επιχείρησης.

Ο έλεγχος και η εκτίμηση του ύψους της δαπάνης (αξία μηχανολογικού εξοπλισμού), καθώς και της τεχνικής και οικονομικής απαξίωσης,

πραγματοποιούνται από ειδικό μηχανολόγο της τράπεζας.

Όσον αφορά το ποσοστό χρηματοδότησης (αν και δεν υπάρχει περιορισμός), κατά κανόνα δεν υπερβαίνει:

- Ø Το 70% προκειμένου για αγορά καινούριου μηχανολογικού εξοπλισμού.
- Ø Το 50% προκειμένου για αγορά μεταχειρισμένου μηχανολογικού εξοπλισμού.

Η διάρκεια των δανείων καθορίζεται ανάλογα με την εκτιμώμενη οικονομική και τεχνική απαξίωση των μηχανημάτων και τη δυνατότητα αποπληρωμής τους από την επιχείρηση. Κατά κανόνα, η διάρκεια των δανείων δεν υπερβαίνει:

- Ø Τα 7 χρόνια προκειμένου για αγορά καινούριου μηχανολογικού εξοπλισμού.
- Ø Τα 5 χρόνια προκειμένου για αγορά μεταχειρισμένου μηχανολογικού εξοπλισμού.

Η εκταμίευση των δανείων γίνεται εφάπαξ και με τη συμμετοχή του δανειζόμενου.

Για τη διασφάλιση της πραγματοποίησης της αγοράς, η εκταμίευση του δανείου γίνεται:

- Ø Κατά το διακανονισμό των φορτωτικών εγγράφων εισαγωγής (μέσω της τράπεζας), εφόσον πρόκειται για εισαγόμενα μηχανήματα.
- Ø Με έκδοση δίγραμμης τραπεζικής επιταγής σε διαταγή του προμηθευτή (στο ποσό συμπεριλαμβάνεται και το ποσό της συμμετοχής του δανειοδοτούμενου), εφόσον η αγορά γίνεται από το εσωτερικό.

Βεβαίως, στη συνέχεια προσκομίζονται τα σχετικά δικαιολογητικά (τιμολόγια κλπ.), εξοφλημένα τοις μετρητοίς.

Τα δάνεια για αγορά μηχανολογικού εξοπλισμού χορηγούνται με ή χωρίς εξασφαλίσεις, ανάλογα με τις εκτιμώμενες πηγές αποπληρωμής και την οικονομική κατάσταση της επιχείρησης.

Τα μηχανήματα πρέπει απαραίτητως να είναι ασφαλισμένα καθ' όλη τη διάρκεια του δανείου σε ασφαλιστική εταιρεία α' τάξεως²¹.

²¹ Γκόρτσος, Χρ., *The Greek banking system*, Αθήνα 1998

Δάνεια για αγορά μεταφορικών μέσων

Τα δάνεια αυτά χορηγούνται σε επιχειρήσεις για την αγορά πάσης φύσεως μεταφορικών μέσων (εξαιρουμένων των ΙΧ. επιβατηγών αυτοκινήτων), καινούριων ή μεταχειρισμένων.

Όσον αφορά τους ελέγχους, τους όρους και τις προϋποθέσεις για τη χορήγηση των δανείων, ισχύουν αυτά που αναφέρθηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο για την αγορά μηχανολογικού εξοπλισμού, με εξαίρεση τη διάρκεια που, λόγω της ταχύτερης τεχνικής απαξίωσης των μεταφορικών μέσων, δεν υπερβαίνει κατά κανόνα τα 5 χρόνια.

Δάνεια για αγορά τεχνογνωσίας (know how)

Στα μεσομακροπρόθεσμα δάνεια εντάσσονται και τα δάνεια για την αγορά τεχνογνωσίας, των ειδικών δηλαδή μεθόδων παραγωγής από γνωστές μεγάλες και εξειδικευμένες μονάδες του εξωτερικού.

Η αγορά τεχνογνωσίας σκοπό έχει τον εκσυγχρονισμό και την οργάνωση της παραγωγικής διαδικασίας της επιχείρησης σύμφωνα με σύγχρονες μεθόδους παραγωγής.

Οι βασικοί στόχοι της επιχείρησης με την αγορά της τεχνογνωσίας είναι:

- Ø Η αύξηση της παραγωγής με τη μέγιστη αξιοποίηση των μέσων
- Ø (αξιοποίηση της παραγωγικής δυναμικότητας).
- Ø Η βελτίωση της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων.
- Ø Η μείωση του κόστους παραγωγής.
- Ø Η παραγωγή νέων προϊόντων.
- Ø Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς της.

Τα δάνεια αυτά χορηγούνται με διάρκεια που δεν υπερβαίνει τα 5 χρόνια, που συνήθως είναι και η εκτιμώμενη διάρκεια του κύκλου της τεχνογνωσίας.

Βεβαίως θα πρέπει, εκτός των άλλων, κατά την εξέταση των δανείων να αξιολογείται και να εκτιμάται η δυνατότητα πραγματοποίησης των πιο πάνω στόχων, γεγονός που αποτελεί προϋπόθεση για την ομαλή λειτουργία της επιχείρησης και της εξυπηρέτησης του δανείου.

Δάνεια για αγορά μετοχών ή εταιρικών μεριδίων

Τα δάνεια αυτά χορηγούνται σε πρόσωπα ή εταιρείες προκειμένου να αγοράσουν μετοχές ή εταιρικά μερίδια άλλων επιχειρήσεων.

Απαραίτητη προϋπόθεση για τη χορήγηση των δανείων αυτών είναι να εξασφαλίζει ο δανειοδοτούμενος, με τις αγοραζόμενες μετοχές ή τα εταιρικά μερίδια, τον έλεγχο της επιχείρησης, στο κεφάλαιο της οποίας πραγματοποιείται η συμμετοχή.

Όπως είναι φυσικό, τα δάνεια αυτά παρουσιάζουν ιδιαιτερότητες και προβλήματα, γι' αυτό και θα πρέπει, σε κάθε περίπτωση, να εξετάζονται, να αναλύονται και να αξιολογούνται:

- Ø Τα ποιοτικά στοιχεία του δανειοδοτούμενου (εμπειρία στο αντικείμενο, επιχειρηματική δραστηριότητα, διοικητικές ικανότητες κλπ.).
- Ø Η οικονομική του κατάσταση και πώς θα διαμορφωθεί μετά την αγορά.
- Ø Η πραγματική οικονομική κατάσταση της αγοραζόμενης επιχείρησης (εκτίμηση της πραγματικής αξίας των μετοχών ή εταιρικών μεριδίων).
- Ø Το μέγεθος και η οργανωτική δομή της νέας επιχείρησης.
- Ø Η οικονομική λογική της αγοραζόμενης επένδυσης (σκοπιμότητα, αποδοτικότητα κλπ.).
- Ø Οι τυχόν επιδράσεις (θετικές ή αρνητικές) στην υφιστάμενη επιχείρηση (π.χ. συμπλήρωση ή καθετοποίηση παραγωγής κλπ.).
- Ø Η δυνατότητα ομαλής αποπληρωμής του δανείου.

Το ποσοστό χρηματοδότησης δεν υπερβαίνει κατά κανόνα το 50% της εκτιμώμενης αξίας των αγοραζόμενων μετοχών.

Η διάρκεια των δανείων κυμαίνεται από 3-6 χρόνια.

Για την εξασφάλιση των δανείων, πέραν των λοιπών καλύψεων (π.χ. εμπράγματα ασφάλειες σε ακίνητα του δανειοδοτούμενου ή τρίτων), εκχωρούνται νομότυπα και οι αγοραζόμενες μετοχές ή τα εταιρικά μερίδια.

Δάνεια σε συνάλλαγμα

Τα πάσης μορφής δάνεια που χορηγούνται σε ευρώ μπορούν να χορηγηθούν και σε συνάλλαγμα.

Τα δάνεια σε συνάλλαγμα δεν διαφέρουν ουσιαστικά από αυτά σε ευρ, όσον αφορά τις μορφές και τις τεχνικές χορήγησής τους, καθώς και το σκοπό για τον οποίο χορηγούνται, δηλαδή τις ανάγκες που καλύπτουν.

Βεβαίως, στα δάνεια σε συνάλλαγμα, πέραν των στοιχείων στάθμισης των πιστωτικών κινδύνων (πιστωτικά κριτήρια), θα πρέπει να εξετάζονται και οι πιθανοί συναλλαγματικοί κίνδυνοι λόγω μεταβολής των ισοτιμιών των νομισμάτων.

Γενικά, τα δάνεια σε συνάλλαγμα ενδείκνυται να χορηγούνται σε επιχειρήσεις με εξαγωγική δραστηριότητα, έτσι ώστε να περιορίζονται οι συναλλαγματικοί κίνδυνοι.

Η συνομολόγηση, ανάληψη και εξυπηρέτηση των δανείων μπορεί να γίνεται σε όλα τα νομίσματα του Fixing Αθηνών. Επιτρέπεται επίσης η μετατροπή σε άλλο νόμισμα, οποτεδήποτε κατά τη διάρκεια του δανείου.

Το επιτόκιο των δανείων είναι ελεύθερα διαπραγματεύσιμο μεταξύ των συμβαλλομένων. Κατά κανόνα, το επιτόκιο που εφαρμόζεται είναι το εκάστοτε ισχύον στη διεθνή διατραπεζική αγορά, προσαυξημένο με spread που καθορίζεται ανάλογα με τον πελάτη(φερεγγυότητα, καθαρό όφελος κλπ.).

Κατά τη χορήγηση των δανείων, θα πρέπει να εφαρμόζονται αυστηρά οι όροι και οι προϋποθέσεις που αναφέρονται στις σχετικές αποφάσεις των νομισματικών αρχών και να ελέγχονται η νομιμότητα και η γνησιότητα των συναλλαγών.

Βιοτεχνικά δάνεια

Η Πολιτεία, με την απόφαση της Νομισματικής Επιτροπής 197/78, έχει θεσπίσει την παρακράτηση ενός ποσοστού επί των καταθέσεων σε ευρώ των τραπεζών, το οποίο προορίζεται για τη δανειοδότηση, με ευνοϊκούς όρους, των μικρομεσαίων μεταποιητικών επιχειρήσεων.

Το ποσό αυτό της παρακράτησης λέγεται Ειδικό Κεφάλαιο Βιοτεχνίας με την ανωτέρω απόφαση της Νομισματικής Επιτροπής.

Βιοτεχνικά δάνεια λέγονται τα δάνεια που τα ποσά τους αντλούνται από το πιο πάνω ειδικό κεφάλαιο.

Τα βιοτεχνικά δάνεια χορηγούνται μόνο σε μικρομεσαίες μεταποιητικές επιχειρήσεις που πληρούν τους όρους και τις προϋποθέσεις χαρακτηρισμού τους ως

βιοτεχνιών.

Το ανώτατο όριο συνολικής χρηματοδότησης κατά επιχείρηση είναι το ποσό των 500.000 ευρώ. Για τη χορήγηση των δανείων αυτών ισχύουν όσα αναφέρθηκαν πιο πάνω για τον έλεγχο και την αξιολόγηση των στοιχείων και την εκτίμηση του πιστωτικού κινδύνου (εκτίμηση πραγματικής πιστωτικής ανάγκης, ποιοτικά-ποσοτικά στοιχεία επιχείρησης και φορέων, συνθήκες αγοράς κλπ.).

Πιο κάτω γίνεται σχετική αναφορά στα κριτήρια χαρακτηρισμού μιας επιχείρησης ως βιοτεχνίας, καθώς και στους όρους και τις προϋποθέσεις χορήγησης των δανείων (κατά κατηγορία), όπως έχουν θεσπιστεί από τις σχετικές αποφάσεις των νομισματικών αρχών²².

Κριτήρια χαρακτηρισμού μιας βιοτεχνικής επιχείρησης

Τα κριτήρια για τον χαρακτηρισμό μιας επιχείρησης ως βιοτεχνίας, για να δικαιούται χρηματοδότηση από το Ειδικό Κεφάλαιο, είναι:

- Ø Η μεταποιητική δραστηριότητα που πραγματοποιείται με ίδια μηχανικά μέσα.
- Ø Ο μέσος ετήσιος αριθμός του απασχολούμενου προσωπικού κατά την τελευταία Ζετία να μην υπερβαίνει τα 100 άτομα (εξαιρούνται οι επιχειρήσεις παραγωγής ετοιμών ενδυμάτων, υποδημάτων και παιχνιδιών, που μπορούν να απασχολούν μέχρι 150 άτομα).
- Ø Το μέσο ύψος των πωλήσεων της τελευταίας Ζετίας να μην υπερβαίνει το ποσό των 1.500.000 ευρώ.
- Ø Η εγγραφή της επιχείρησης στο Βιοτεχνικό Επιμελητήριο της περιοχής όπου εδρεύει, με την προσκόμιση σχετικού πιστοποιητικού.

Κατηγορίες δανείων

Τα βιοτεχνικά δάνεια, ανάλογα με το σκοπό για τον οποίο χορηγούνται, διακρίνονται σε:

- Ø Δάνεια για κεφάλαιο κίνησης.
- Ø Δάνεια για πάγιες εγκαταστάσεις και εξοπλισμό.

Για δάνεια κεφαλαίου κίνησης ισχύουν τα εξής:

²² Γκόρτσος, Χρ., *The Greek banking system*, Αθήνα 1998

- Ø Πρέπει να καλύπτουν πραγματικές πιστωτικές ανάγκες της επιχείρησης, που προκύπτουν από το παραγωγικό-συναλλακτικό κύκλωμα (ενίσχυση της ρευστότητας).
- Ø Το συνολικό ποσοστό τραπεζικής χρηματοδότησης μπορεί να ανέλθει μέχρι το 50% των πωλήσεων (της μεταποιητικής δραστηριότητας) του προηγούμενου έτους ή του προηγούμενου δωδεκάμηνου.
- Ø Η διάρκεια των δανείων πρέπει να είναι ανάλογη της διάρκειας του παραγωγικού-συναλλακτικού κυκλώματος της επιχείρησης.
- Ø Η εξόφληση μπορεί να γίνεται είτε εφάπαξ είτε με ίσες δόσεις κεφαλαίου.

Τα δάνεια για πάγιες εγκαταστάσεις και εξοπλισμό χορηγούνται για:

- Ø Αγορά, ανέγερση και αποπεράτωση κτιριακών εγκαταστάσεων.
- Ø Αγορά υφιστάμενων μεταποιητικών μονάδων.
- Ø Αγορά οικοπέδου (με την προϋπόθεση να χρησιμοποιηθεί για τις ανάγκες της επιχείρησης ή την ανέγερση κτιριακών εγκαταστάσεων).
- Ø Αγορά μηχανημάτων, καινούριων ή μεταχειρισμένων.

Το ποσοστό χρηματοδότησης μπορεί να ανέλθει μέχρι το:

- Ø 70% της δαπάνης κατασκευής ή αγοράς.
- Ø 50% της δαπάνης για αγορά οικοπέδου.

Η διάρκεια των δανείων καθορίζεται ανάλογα με την εκτιμώμενη διάρκεια ζωής των παγίων και τις εκτιμώμενες δυνατότητες αποπληρωμής της επιχείρησης.

Η εξόφληση γίνεται με ίσες δόσεις κεφαλαίου, τρίμηνες ή εξάμηνες.

Παρέχεται επιδότηση του επιτοκίου κατά 4 εκατοστιαίες μονάδες για τα πρώτα 4 χρόνια για τα δάνεια αγοράς καινούριου μηχανολογικού εξοπλισμού, και για τα πρώτα 8 χρόνια για τα δάνεια κτιριακών εγκαταστάσεων. Η επιδότηση διακόπτεται αν υπάρχουν 3 δόσεις ληξιπρόθεσμες²³.

²³ Στεργίου, Σ., *Αξιολόγηση οικονομικών Δεδομένων*, Αθήνα 1985

Λοιπά γενικά θέματα χορήγησης βιοτεχνικών δανείων

Γενικά, για όλα τα βιοτεχνικά δάνεια (κεφαλαίου κίνησης και παγίων) ισχύουν τα εξής:

- Ø Χορηγούνται κατά κανόνα με σύμβαση δανείου.
- Ø Βαρύνονται με επιτόκιο που είναι ίσο με το επιτόκιο των εντόκων γραμματίων του Ελληνικού Δημοσίου 12μηνιαίας διάρκειας, της τελευταίας εκάστοτε έκδοσης, που χρονικά προηγείται της έναρξης κάθε περιόδου εκτοκισμού.
- Ø Βαρύνονται με προμήθεια υπέρ της τράπεζας, καθώς και με προμήθεια 1 % υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου, στις περιπτώσεις που παρέχεται η εγγύησή του.
- Ø Παρέχεται η εγγύηση Του Ελληνικού Δημοσίου (με διατήρηση του δικαιώματος προβολής ενστάσεως-διζήσεως), εφόσον πληρούνται όλοι οι όροι και οι προϋποθέσεις που προβλέπονται από τις αποφάσεις των νομισματικών αρχών (απόφαση Υπουργού Οικονομικών 2064537/14707/0025/25.10.91). Η εγγύηση αυτή παρέχεται για δάνεια:

1. Μέχρι συνολικού ύψους 300.000 ευρώ. Κατά επιχείρηση.
2. Μέχρι ποσοστού 60% Του ύψους των δανείων για όλες τις επιχειρήσεις, με εξαίρεση:
 - Ø τα δάνεια για εξαγωγές, που το ποσοστό τους ανέρχεται σε 70%, και
 - Ø τα δάνεια σε βιοτεχνικές επιχειρήσεις που είναι εγκατεστημένες στη Δ περιοχή (όπως προσδιορίζεται από τον Αναπτυξιακό Νόμο 1892/90), Που το Ποσοστό τους ανέρχεται σε 80%.
3. Με την υποχρεωτική λήψη ασφαλειών για ποσά δανείων πάνω από 30.000 ευρώ (στις περιπτώσεις δανειοδότησης για κτιριακές εγκαταστάσεις η λήψη εμπράγματων εξασφαλίσεων είναι υποχρεωτική, ανεξάρτητα από το συνολικό ύψος των δανείων). Για την επάρκεια των ασφαλειών, την ευθύνη φέρουν οι δανειοδοτούσες τράπεζες.

Συμβάσεις χορήγησης πιστώσεων και δανείων

Για τη χορήγηση των πάσης φύσεως πιστώσεων και δανείων (βραχυπρόθεσμων ή μακροπρόθεσμων), σε ευρώ ή σε συνάλλαγμα, συνάπτεται σύμβαση μεταξύ της τράπεζας και της δανειοδοτούμενης επιχείρησης, στην οποία αναφέρονται διάφορα στοιχεία, γενικοί και ειδικοί όροι σχετικά με τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των συμβαλλόμενων μερών. Γενικά χρησιμοποιούνται δύο τύποι συμβάσεων:

- Ø Σύμβαση ανοικτού τρεχούμενου λογαριασμού ή σύμβαση πιστώσεως δι' ανοικτού λογαριασμού.
- Ø Σύμβαση δανείου τακτής λήξης.

Οι ουσιαστικές διαφορές μεταξύ των δύο αυτών τύπων συμβάσεων είναι οι εξής:

- Ø Η σύμβαση ανοικτού λογαριασμού μπορεί να καλύπτει πολλές μορφές δανείων, ενώ η σύμβαση δανείου τακτής λήξης μόνον ένα δάνειο.
- Ø Η σύμβαση ανοικτού λογαριασμού εξακολουθεί να ισχύει, έστω και αν εξοφληθούν τα δάνεια που χορηγήθηκαν μ' αυτή, ενώ η σύμβαση δανείου παύει να ισχύει με την εξόφληση του συγκεκριμένου δανείου.
- Ø Η σύμβαση ανοικτού λογαριασμού μπορεί να αυξάνεται και να μειώνεται ανάλογα με το ύψος των χορηγούμενων δανείων, κάτι που δεν μπορεί να γίνει στη σύμβαση δανείου.
- Ø Με τη σύμβαση ανοικτού λογαριασμού (σύμφωνα με σχετικό όρο) είναι δυνατόν να καλυφθούν οι πάσης φύσεως οφειλές του πελάτη, ανεξάρτητα από πού προέρχονται (μεταφορές δανείων άλλων συμβάσεων, υπόλοιπα από χρεωστικούς τόκους καταθέσεων, έξοδα, ασφάλιστρα κλπ.). Αντίθετα, με τη σύμβαση δανείου καλύπτονται μόνον οι τόκοι και τα έξοδα του συγκεκριμένου δανείου.

Όπως είναι φυσικό, η σύμβαση ανοικτού λογαριασμού πλεονεκτεί έναντι της σύμβασης δανείου τακτής λήξης, ειδικά στις περιπτώσεις που καλύπτεται με πρόσθετες εξασφαλίσεις (υποθήκες, προσημειώσεις κλπ.).

Η σύμβαση ανοικτού λογαριασμού χρησιμοποιείται κυρίως για τη χορήγηση πιστώσεων (δανείων κεφαλαίου κίνησης), και σε ορισμένες περιπτώσεις, όταν καλύπτεται με εξασφαλίσεις, για δάνεια μακράς διάρκειας. Στις περιπτώσεις αυτές πρέπει απαραίτητως να εξειδικεύεται το δάνειο με πρόσθετη πράξη, η οποία να αναφέρει τους ειδικούς όρους του δανείου και να αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της σύμβασης ανοικτού λογαριασμού.

Η σύμβαση δανείου τακτής λήξης χρησιμοποιείται για τη χορήγηση δανείων τακτής λήξης και μακράς διάρκειας (μεσομακροπρόθεσμα επενδυτικά δάνεια).

Τα στοιχεία που συμπληρώνονται στις συμβάσεις είναι:

- Ø Αριθμός σύμβασης και ημερομηνία υπογραφής.
- Ø Τόπος σύνταξης της σύμβασης.
- Ø Ονοματεπώνυμο εξουσιοδοτημένων λειτουργών που υπέγραψαν εκ μέρους της τράπεζας.
- Ø Πλήρης επωνυμία της πιστοδοτούμενης επιχείρησης, με τη διεύθυνσή της (όπως αναφέρεται στο καταστατικό της).
- Ø Ονοματεπώνυμο, πατρώνυμο και στοιχεία ταυτότητας των εξουσιοδοτημένων προσώπων που υπέγραψαν εκ μέρους της πιστοδοτούμενης επιχείρησης.
- Ø Ποσό της σύμβασης, αριθμητικώς και ολογράφως.
- Ø Σκοπός της πίστωσης.
- Ø Βασικό επιτόκιο χορηγήσεων (BEX).
- Ø Περιθώριο (spread) που συμφωνήθηκε με τον πελάτη, καθώς και ισχύουσες επιβαρύνσεις (εισφορές που βαρύνουν τον πελάτη). Επιτόκιο υπερημερίας.
- Ø Αρμόδια δικαστήρια.
- Ø Αντίκλητος.
- Ø Αριθμός αντιτύπων της σύμβασης.
- Ø Πλήρη στοιχεία του εγγυητή (αν υπάρχει) και ποσό για το οποίο εγγυάται.

Για κάθε αύξηση-μείωση του ποσού της αρχικής σύμβασης και για αλλαγή του επιτοκίου, απαιτείται πρόσθετη πράξη.

Επιπλέον, στη σύμβαση δανείου πρέπει να αναγράφονται:

- Ø Η διάρκεια και ο τρόπος εξόφλησης του δανείου.

- Ø Οι τυχόν πρόσθετοι όροι χορήγησής του.
- Ø Η απόφαση των νομισματικών αρχών σύμφωνα με την οποία χορηγείται το δάνειο.

Εγγυητικές επιστολές σε ευρώ και συνάλλαγμα

Μια άλλη μορφή πιστοδότησης των τραπεζών είναι και η χορήγηση εγγυητικών επιστολών (E/E), η παροχή δηλαδή εγγύησης για λογαριασμό πελατών τους. Συνίσταται στην ανάληψη υποχρέωσης καταβολής ενός ορισμένου ποσού σε κάποιον τρίτο (συναλλασσόμενο με τον πελάτη τους), στην περίπτωση που ο πελάτης δεν ανταποκριθεί στη συγκεκριμένη υποχρέωσή του.

Ο βασικός σκοπός των E/E είναι η ενίσχυση της πίστης μεταξύ των συναλλασσομένων.

Όπως είναι φυσικό, η ανάληψη υποχρέωσης για λογαριασμό πελάτη εγκυμονεί κινδύνους. Γι' αυτό είναι απαραίτητο, κατά τη χορήγηση εγγυητικών επιστολών, να γίνεται, όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, η ανάλυση όλων των στοιχείων (εκτίμηση αναγκών, ποιοτικά-ποσοτικά στοιχεία επιχείρησης και φορέων, συνθήκες αγοράς κλπ.), για την αποφυγή των κινδύνων.

Επίσης, κατά την εξέταση αιτημάτων χορήγησης E/E, είναι απαραίτητο να γίνεται εκτίμηση των συνολικών μελλοντικών αναγκών(εγγυητικές επιστολές επόμενων σταδίων, χρηματοδοτήσεις) που κρίνονται αναγκαίες για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που αναλαμβάνει η επιχείρηση.

Κατά την εξέταση π.χ. χορήγησης E/E συμμετοχής, θα πρέπει να εκτιμώνται και οι ανάγκες χορήγησης E/E καλής εκτέλεσης, προκαταβολής ή χρηματοδοτήσεων για την εκτέλεση του έργου σε περίπτωση κατακύρωσης του διαγωνισμού στην επιχείρηση.

Οι κυριότερες μορφές εγγυητικών επιστολών είναι:

- Ø *E/E συμμετοχής*: Χορηγούνται για να παράσχουν το δικαίωμα στον πελάτη να συμμετάσχει σε διαγωνισμούς και εγγυώνται ουσιαστικά την υπογραφή της σύμβασης σε περίπτωση κατακύρωσης σ' αυτόν. Αυτές οι E/E δεν θεωρούνται ουσίας, είναι μικρών ποσών, 2%-5% του ύψους του έργου ή της προμήθειας.
- Ø *E/E καλής εκτέλεσης*: Εγγυώνται την καλή εκτέλεση, από πλευράς του πελάτη, των όρων των συμβάσεων (έργου ή προμήθειας). Αυτές οι E/E

θεωρούνται ουσίας, γιατί εγκυμονούν μεγάλους κινδύνους. Ανέρχονται κατά κανόνα στο 10% του ύψους της σύμβασης.

- Ø *E/E λήψης προκαταβολής:* Χορηγούνται για τη λήψη προκαταβολής ενός ποσού από τη συνομολογηθείσα σύμβαση (που φτάνει μέχρι το 50%) και εγγυώνται την επιστροφή του ποσού αυτού εντόκως, σε περίπτωση μη εκτέλεσης των όρων της σύμβασης(ολικά ή μερικά). Αυτές οι E/E θεωρούνται ουσίας, γιατί εγκυμονούν σοβαρούς κινδύνους, που εξαρτώνται από τη δυνατότητα του πελάτη να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη σύμβαση.
- Ø *E/E ανάληψης δεκάτων:* Παρέχουν το δικαίωμα είσπραξης των παρακρατηθέντων ποσών (δεκάτων) από εκτελεσθέντα και πιστοποιηθέντα έργα και εγγυώνται την πληρωμή των ποσών αυτών σε περίπτωση που στα έργα διαπιστωθούν τεχνικές ελλείψεις ή αδυναμίες.
- Ø *E/E καλής πληρωμής:* Εγγυώνται την πληρωμή υποχρεώσεων του πελάτη σε ορισμένο χρόνο. Αυτές οι E/E είναι ουσίας και εγκυμονούν σοβαρούς κινδύνους, γιατί καλύπτουν καθαρή οικονομική (χρηματική) υποχρέωση του πελάτη.

Στο έγγραφο της εγγυητικής επιστολής περιέχονται τα εξής στοιχεία:

- Ø Το όνομα του λήπτη της εγγυητικής επιστολής.
- Ø Το όνομα αυτού για τον οποίο παρέχεται η εγγύηση.
- Ø Το ποσό της εγγύησης.
- Ø Ο σκοπός-αντικείμενο της εγγύησης.
- Ø Ο χρόνος που ισχύει η E/E

(αν είναι ορισμένου 11 αορίστου χρόνου).

Οι E/E μπορούν να απευθύνονται είτε προς το Δημόσιο είτε προς πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου.

Σημειώνεται ότι οι εγγυήσεις παρέχονται χωρίς επιφύλαξη με τις E/E και οι τράπεζες παραιτούνται από το ευεργέτημα της διαιρέσεως και διζήσεως.

Η σύμβαση που υπογράφεται μεταξύ τράπεζας και εντολέα- πελάτη είναι αντίγραφο του σώματος της E/E, και στην πίσω σελίδα αναφέρονται οι όροι χορήγησης και οι τυχόν παρεχόμενες εξασφαλίσεις (έναντι της εγγύησης).

Οι τράπεζες, για την παροχή των εγγυήσεων αυτών, εισπράττουν προμήθεια, το ποσοστό της οποίας κυμαίνεται ανάλογα με τη μορφή της E/E, τη φερεγγυότητα του πελάτη, τις εξασφαλίσεις κλπ. Η προμήθεια υπολογίζεται κατά αδιαίρετο τρίμηνο.

Ανάλογα με την έκταση του αναλαμβανόμενου κινδύνου και τη φερεγγυότητα του εντολέα, καθώς επίσης και τη δυνατότητα εκπλήρωσης των υποχρεώσεών του, οι E/E χορηγούνται με ή χωρίς εξασφαλίσεις. Στις περιπτώσεις που λαμβάνονται πρόσθετες εξασφαλίσεις, αναφέρονται (κατά κατηγορία και ποσό) στη σύμβαση της E/E δηλαδή συναλλαγματικές, επιταγές, μετρητά, χρεόγραφα, υποθήκες προσημειώσεις κλπ.).

Είναι δυνατή η σύνδεση των συμβάσεων των E/E με τις συμβάσεις πίστωσης ανοικτού λογαριασμού. Η σύνδεση αυτή κατά κανόνα γίνεται σε περιπτώσεις που η σύμβαση ανοικτού λογαριασμού εξασφαλίζεται με ουσιαστικά καλύμματα.

Έτσι, παρέχεται η δυνατότητα στην τράπεζα, σε περίπτωση κατάπτωσης της E/E, να κινήσει διαδικασίες είσπραξης μέσω της σύμβασης ανοικτού λογαριασμού που έχει και τα ουσιαστικά καλύμματα.

2.2.2 Πιστοδοτήσεις Ιδιωτών

Εκτός από τις πιστοδοτήσεις για επιχειρηματικές δραστηριότητες, οι τράπεζες χορηγούν δάνεια και σε ιδιώτες (φυσικά πρόσωπα που δεν ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα). Τα δάνεια αυτά χορηγούνται κυρίως για:

- Ø Απόκτηση ακινήτων (ιδιοκατοίκηση ή εκμετάλλευση).
- Ø Κάλυψη τρεχουσών καταναλωτικών αναγκών.

Βασικό κριτήριο για τη χορήγηση των εν λόγω δανείων είναι η δυνατότητα του δανειοδοτούμενου να ανταποκριθεί (ποσοτικά και χρονικά) στις υποχρεώσεις του δανείου.

Η σχετική ανάλυση-αξιολόγηση των στοιχείων αναφέρεται:

- Ø Στα ποιοτικά στοιχεία του δανειοδοτούμενου.
- Ø Στην οικονομική του κατάσταση (υφιστάμενη και μελλοντική). Στο εισόδημα (ατομικό-οικογενειακό), όπως έχει σήμερα και όπως προβλέπεται

να εξελιχθεί.

- Ø Στη σταθερότητα ή μη της εργασίας του.
- Ø Στις απαραίτητες δαπάνες διαβίωσης (οικογενειακές δαπάνες).

Πιο κάτω γίνεται σχετική αναφορά στους όρους και στις προϋποθέσεις χορήγησης δανείων σε ιδιώτες.

Δάνεια για απόκτηση ακινήτου

Τα δάνεια αυτά μπορούν να καλύπτουν ανάγκες για:

- Ø Αγορά ακινήτου.
- Ø Ανέγερση ακινήτου.
- Ø Επέκταση ακινήτου.

Αγορά οικοπέδου για ανέγερση ακινήτου.

Τα δάνεια χορηγούνται ανεξάρτητα από το αν τα ακίνητα προορίζονται για ιδιοκατοίκηση (κάλυψη στεγαστικών αναγκών του δανειοδοτούμενου) ή για εκμετάλλευση.

Το ποσοστό χρηματοδότησης μπορεί να καλύπτει μέχρι και το 100% της δαπάνης αγοράς, κατασκευής ή επισκευής. Η διάρκεια των δανείων καθορίζεται ανάλογα με τις εκτιμώμενες δυνατότητες του δανειοδοτούμενου για αποπληρωμή του δανείου. Κατά κανόνα τα δάνεια χορηγούνται με διάρκεια που κυμαίνεται από 10 μέχρι 25 χρόνια.

Το επιτόκιο των δανείων είναι ελεύθερα διαπραγματεύσιμο μεταξύ των συμβαλλομένων.

Τα δάνεια χορηγούνται με συμβάσεις δανείων τακτής λήξης. Για την εξασφάλιση των δανείων κατά κανόνα εγγράφονται βάρη (υποθήκες-προσημειώσεις) επί των ακινήτων που χρηματοδοτούνται.

Δάνεια για κάλυψη τρεχουσών καταναλωτικών αναγκών

Οι κυριότερες μορφές των δανείων για κάλυψη τρεχουσών αναγκών είναι:

- Ø Δάνεια για αγορά διαρκών καταναλωτικών αγαθών (με δικαιολογητικά).

- Ø Παροχή πίστωσης μέσω τρεχούμενου λογαριασμού καταθέσεων.
- Ø Προσωπικά δάνεια.
- Ø Παροχή πιστώσεων με χρήση πιστωτικών καρτών.
- Ø Δάνεια με ενέχυρο χρεόγραφα.

Διευκρινίζεται ότι, σύμφωνα με την πράξη του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος 2286/94, το ύψος των δανείων των πιο πάνω τεσσάρων πρώτων κατηγοριών, κατά τράπεζα, προς φυσικό πρόσωπο μπορεί να ανέλθει αθροιστικά μέχρι του ποσού των 20.000 ευρώ²⁴.

Ειδικότερα, τα πιστωτικά όρια που καθορίζονται με την πιο πάνω πράξη κατά κατηγορία είναι:

- Ø Για δάνεια αγοράς διαρκών καταναλωτικών αγαθών, μέχρι 25.000 ευρώ., χωρίς βεβαίως τη χορήγηση δανείου άλλης κατηγορίας.
- Ø Για προσωπικά δάνεια, μέχρι 3.000 ευρώ
- Ø Για την παροχή πίστωσης μέσω τρεχούμενου λογαριασμού καταθέσεων, μέχρι 170.000 ευρώ.
- Ø Για την παροχή πιστώσεων με τη χρήση πιστωτικού δελτίου, μέχρι 25.000 ευρώ, με την προϋπόθεση βεβαίως ότι δεν χορηγείται δάνειο άλλης κατηγορίας.

Δάνεια για αγορά διαρκών καταναλωτικών αγαθών

Τα δάνεια αυτά χορηγούνται σε ιδιώτες για την αγορά διαρκών καταναλωτικών αγαθών (επιβατηγών αυτοκινήτων, ηλεκτρικών συσκευών, επίπλων κλπ.).

Απαραίτητη προϋπόθεση για τη χορήγηση αυτών των δανείων είναι η πραγματοποίηση της αγοράς. Γι' αυτό απαιτείται η προσκόμιση των σχετικών δικαιολογητικών (τιμολογίων, αποδείξεων κλπ.), από όπου προκύπτει η αγοραπωλησία.

Το ύψος των δανείων μπορεί να καλύψει (σήμερα) μέχρι και το 65% της δαπάνης, με ανώτατο όριο το ποσό των 20.000 ευρώ.

²⁴ Γκόρτσος, Χρ., *The greek banking system*, Αθήνα 1998

Η διάρκεια των δανείων είναι ανάλογη του ύψους τους και της εκτιμώμενης δυνατότητας αποπληρωμής τους από τον δανειοδοτούμενο. Κυμαίνεται από 12 έως 48 μήνες.

Η εξυπηρέτηση των δανείων γίνεται κατά κανόνα με ίσες μηνιαίες δόσεις.

Το επιτόκιο των δανείων είναι ελεύθερα διαπραγματεύσιμο μεταξύ των συμβαλλομένων. Τα δάνεια χορηγούνται με σύμβαση δανείου τακτής λήξης.

Τα δάνεια αυτά παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τις τράπεζες και επιδιώκεται η προώθησή τους, με την προϋπόθεση να εξετάζονται τα βασικά στοιχεία των δανειοδοτούμενων, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η ομαλή αποπληρωμή των δανείων²⁵.

Η παροχή πίστωσης μέσω τρεχούμενου λογαριασμού καταθέσεων είναι μια μορφή δανεισμού που αφορά τους ιδιώτες-πελάτες των τραπεζών. Παρέχεται δηλαδή η δυνατότητα στον πελάτη-καταθέτη, που τηρεί λογαριασμό τρεχούμενων καταθέσεων, να αναλαμβάνει ποσά από το λογαριασμό αυτό χωρίς την ύπαρξη υπολοίπου (δημιουργία χρεωστικού υπολοίπου).

Βεβαίως, η δυνατότητα αυτή παρέχεται σε πολύ καλούς και αξιόπιστους πελάτες για την κάλυψη έκτακτων βραχυχρόνιων αναγκών. Το ανώτατο ποσό ανάληψης (παροχής), σύμφωνα με την πράξη του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος 2286/94, καθορίζεται (σήμερα) στα 170.000 ευρώ.

Η διάρκεια της παρεχόμενης πίστωσης δεν υπερβαίνει κατά κανόνα τους τρεις μήνες.

Το επιτόκιο με το οποίο βαρύνεται ο λογαριασμός είναι ελεύθερα διαπραγματεύσιμο.

Η πίστωση παρέχεται με τη σύναψη σχετικής σύμβασης.

Προσωπικά δάνεια

Τα δάνεια αυτά χορηγούνται για την κάλυψη εκτάκτων αναγκών και από τη φύση τους παρουσιάζουν αυξημένους κινδύνους και υψηλό κόστος διαδικασιών και παρακολούθησης. Το ποσό που επιτρέπεται να χορηγείται σήμερα από όλες τις τράπεζες ανά δανειοδοτούμενο δεν μπορεί να υπερβαίνει τα 3.000 ευρώ.

Ø Το επιτόκιο είναι ελεύθερα διαπραγματεύσιμο μεταξύ των συμβαλλομένων.

²⁵ Στεργίου, Σ., *Αξιολόγηση οικονομικών Δεδομένων*, Αθήνα 1985

- Ø Η διάρκεια των δανείων καθορίζεται ελεύθερα από τις τράπεζες (κατά κανόνα κυμαίνεται από 12-36 μήνες).
- Ø Τα δάνεια εξοφλούνται με απλές δόσεις κεφαλαίου (μηνιαίες, δίμηνες κλπ.).
- Ø Τα δάνεια χορηγούνται κατά κανόνα με σύμβαση δανείου.

Παροχή πιστώσεων με χρήση Πιστωτικών καρτών

Η πλέον διαδεδομένη μορφή χρηματοδότησης των φυσικών προσώπων είναι με χρήση πιστωτικών καρτών. Όλες σχεδόν οι τράπεζες έχουν αναπτύξει συστηματικά το προϊόν αυτό και επιτυγχάνουν σημαντικά αποτελέσματα. Βασικός σκοπός των πιστώσεων αυτών είναι η ενίσχυση της καταναλωτικής πίστης.

Στους χρήστες των καρτών παρέχεται η δυνατότητα αγοράς καταναλωτικών προϊόντων από τις συμβεβλημένες με την τράπεζα επιχειρήσεις και καταβολής του ποσού σε 10 μηνιαίες δόσεις. Οι τράπεζες καταβάλλουν τα ποσά στις επιχειρήσεις με την προσκόμιση των σχετικών αποδείξεων.

Οι τράπεζες έχουν σημαντικά οφέλη από το προϊόν, τόσο από το επιτόκιο που βαρύνει το χρήστη όσο και από τις προμήθειες που εισπράττουν από τη συμβεβλημένη πωλήτρια επιχείρηση.

Αν και υπάρχει μεγάλη διασπορά του κινδύνου λόγω των μικρών ποσών και του πλήθους των χρηστών, θα πρέπει και στις περιπτώσεις χορήγησης των καρτών να εξετάζονται τα στοιχεία που αναφέρθηκαν πιο πάνω (οικονομική επιφάνεια, εισόδημα κλπ.), που τεκμηριώνουν τη δυνατότητα πληρωμής των ποσών από το χρήστη-πελάτη.

Τελευταία, παρατηρείται έξαρση του φαινομένου της μη πληρωμής από τους χρήστες, καθώς και προβλήματα υπερβάσεων των ποσών που δικαιούνται. Είναι απαραίτητο, κατά την εξέταση των στοιχείων, να λαμβάνονται όλα τα απαραίτητα μέτρα για τον περιορισμό των κινδύνων.

Το ανώτερο επιτρεπόμενο σήμερα ποσό για κάθε κάρτα είναι 25.000 ευρώ, με την προϋπόθεση βεβαίως της μη χορήγησης δανείων άλλης κατηγορίας.

Κατά κανόνα, οι τράπεζες καθορίζουν το πιστωτικό όριο του πελάτη ανάλογα με την εκτιμώμενη πιστοληπτική του ικανότητα και τη δυνατότητα αποπληρωμής των δόσεων. Το επιτόκιο είναι ελεύθερα διαπραγματεύσιμο.

Μεταξύ της τράπεζας και του χρήστη υπογράφεται σχετική σύμβαση, στην οποία περιέχονται οι όροι παροχής της κάρτας. Σύμβαση υπογράφεται και μεταξύ

της τράπεζας και της συμβεβλημένης επιχείρησης, στην οποία αναγράφονται οι όροι συνεργασίας. Στη συμβεβλημένη επιχείρηση παραδίδεται ειδικό μηχάνημα, που χρησιμοποιείται για την αποτύπωση των στοιχείων της κάρτας στις αποδείξεις κατά την πώληση αγαθών με χρήση της κάρτας.

Δάνεια με ενέχυρο χρεόγραφα

Τα δάνεια αυτά χορηγούνται σε φυσικά πρόσωπα (ιδιώτες) με την ενεχυρίαση τίτλων (χρεογράφων) που είναι εισηγμένοι στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών. Οι τίτλοι αυτοί είναι:

- Ø Μετοχές.
- Ø Ομόλογα του Ελληνικού Δημοσίου σε ευρώ
- Ø Έντοκα γραμμάτια του Ελληνικού Δημοσίου.
- Ø Τραπεζικά ομόλογα (ΕΤΒΑ, ΕΤΕΒΑ κλπ.).
- Ø Ομολογίες προπολεμικών και μεταπολεμικών κρατικών δανείων.
- Ø Μερίδια των αμοιβαίων κεφαλαίων.

Το ποσό των δανείων δεν μπορεί να υπερβαίνει το 50% της χρηματιστηριακής αξίας των τίτλων που παραδίδονται ως ενέχυρο, με ανώτερο όριο το ποσό των 15.000 ευρώ.

Η ανώτερη διάρκεια του δανείου είναι 18 μήνες.

Το επιτόκιο είναι ελεύθερα διαπραγματεύσιμο μεταξύ των συμβαλλομένων. Τα δάνεια αυτά χορηγούνται κατά κανόνα με σύμβαση δανείου²⁶.

2.2.3 Λοιπά Πιστοδοτικά Προϊόντα

Εκτός από τα προαναφερθέντα βασικά πιστοδοτικά προϊόντα, υπάρχουν και άλλες κατηγορίες προϊόντων που είτε υποκαθιστούν, είτε συμπληρώνουν τα βασικά. Τα προϊόντα αυτά, που απευθύνονται κυρίως σε επιχειρήσεις, παρέχονται είτε από τις τράπεζες είτε από θυγατρικές τους χρηματοπιστωτικές εταιρείες που είναι εξειδικευμένες στην προώθηση-παροχή αυτών των προϊόντων. Οι κατηγορίες των

²⁶ Κοκκομέλης, Κ. *Τραπεζικές υπηρεσίες προς καταναλωτές*, Αθήνα 1995

πιστοδοτικών προϊόντων είναι:

- Ø Κοινοπρακτικά δάνεια
- Ø Ομολογιακά δάνεια
- Ø Προϊόντα Factoring²⁷
- Ø Προϊόντα Forfaiting
- Ø Προϊόντα Leasing
- Ø Προϊόντα Swaps

Κοινοπρακτικά δάνεια

Κοινοπρακτικά λέγονται τα δάνεια στη χορήγηση των οποίων συμμετέχουν περισσότερες από μία τράπεζες, οι οποίες και συνιστούν την κοινοπραξία του δανείου.

Τα δάνεια αυτά χορηγούνται κυρίως σε πολύ μεγάλες επιχειρήσεις ή κοινοπραξίες επιχειρήσεων και είναι σημαντικού ύψους. Δανειζόμενος μπορεί να είναι ακόμη και μία τράπεζα ή και κράτος.

Το βασικό κίνητρο καθιέρωσης του θεσμού των κοινοπρακτικών δανείων είναι η διασπορά του πιστωτικού κινδύνου με την πολλαπλή συμμετοχή των δανειστών.

Ένας άλλος βασικός λόγος είναι ότι, λόγω του σημαντικού ύψους των δανείων, δεν μπορεί μια τράπεζα να διαθέτει τα αναγκαία ποσά για την κάλυψή τους.

Η δημιουργία κοινοπραξίας για χρηματοδότηση μοιάζει με αυτή που δημιουργείται από διάφορες τεχνικές-κατασκευαστικές εταιρείες για την εκτέλεση μεγάλων τεχνικών έργων. Πρόκειται ουσιαστικά για μια πρόσκαιρη σύμπραξη για τη συγκεκριμένη και μόνο μορφή της χρηματοδότησης.

Η διαδικασία που ακολουθείται για τη χορήγηση των κοινοπρακτικών δανείων είναι η εξής²⁸:

Η επιχείρηση αναθέτει σε μια τράπεζα, που καλείται ηγέτης, και κατά κανόνα είναι και ο διαχειριστής του δανείου, τη δημιουργία της κοινοπραξίας από Όμιλο Τραπεζών.

Η τράπεζα ηγέτης-διαχειριστής απευθύνει πρόσκληση σε άλλες τράπεζες για

²⁷ Χρηματοδότηση επιχειρηματικών απαιτήσεων

²⁸ Γκόρτσος, Χρ., *The greek banking system*, Αθήνα 1998

τη συμμετοχή τους στο κοινοπρακτικό δάνειο, αναφέροντας τους όρους χορήγησής του. Στην πρόσκληση αναφέρονται:

- Ø Ο σκοπός του δανείου.
- Ø Το συνολικό ύψος του κοινοπρακτικού δανείου.
- Ø Το ελάχιστο ύψος συμμετοχής κάθε τράπεζας. Το επιτόκιο δανεισμού (βασικό + spread).
- Ø Η προμήθεια.
- Ø Η διάρκεια του δανείου.
- Ø Ο τρόπος εξόφλησης.
- Ø Διάφορες άλλες πληροφορίες (φορολογικές, νομικές κλπ.).

Παρέχοντάι επίσης διάφορες πληροφορίες και στοιχεία της δανειζόμενης επιχείρησης, προκειμένου οι προσκαλούμενες τράπεζες να αξιολογήσουν τον πιστωτικό κίνδυνο.

Οι τράπεζες που προσκαλούνται, αφού εξετάσουν και αξιολογήσουν τα σχετικά στοιχεία, απαντούν αν ενδιαφέρονται για τη συμμετοχή τους στο δάνειο.

Η τράπεζα ηγέτης-διαχειριστής, αφού λάβει τις θετικές απαντήσεις των λοιπών τραπεζών για τη συμμετοχή στο δάνειο, προχωρεί στη σύναψή του. Την ευθύνη διαχείρισης και παρακολούθησης του δανείου έχει η τράπεζα διαχειριστής. Για την εργασία αυτή εισπράττει μια επιπλέον προμήθεια (προμήθεια διαχείρισης).

Τα κοινοπρακτικά δάνεια καλύπτουν είτε επενδυτικές ανάγκες των επιχειρήσεων είτε ανάγκες σε κεφάλαια κίνησης, ή και τις δύο.

Η διάρκεια των κοινοπρακτικών δανείων κυμαίνεται από 2-5 χρόνια.

Η εξόφλησή τους γίνεται συνήθως με τριμηνιαίες δόσεις, που αρχίζουν μετά από μία περίοδο χάριτος 6 ή 12 μηνών.

Λόγω του μεσοπρόθεσμου χαρακτήρα των δανείων, οι πιστωτικοί κίνδυνοι είναι αυξημένοι. Γι' αυτό, πριν τη χορήγησή τους, απαιτείται εμπεριστατωμένη ανάλυση-αξιολόγηση των στοιχείων της επιχείρησης και των προοπτικών εξέλιξης των εργασιών της καθ' όλη τη διάρκεια του δανείου.

Τα δάνεια αυτά ουσιαστικά θα πρέπει να αντιμετωπίζονται όπως τα μακροπρόθεσμα επενδυτικά δάνεια. Εξυπακούεται ότι απαιτείται υπεύθυνη παρακολούθηση της εξέλιξης των εργασιών της επιχείρησης καθ' όλη τη διάρκεια

του δανείου²⁹.

Ομολογιακά Δάνεια

Τα ομολογιακά δάνεια είναι μια ειδική κατηγορία δανείων με εκδιδόμενους από τον δανειζόμενο τίτλους (αξιόγραφα), οι οποίοι περιέχουν τη ρητή υπόσχεση καταβολής ορισμένου ποσού στον κομιστή σε συγκεκριμένο χρόνο. Η έκδοση των ομολογιακών δανείων διέπεται από:

- Ø Το νόμο 2190 (άρθρο 3α. 29 παρ. 3.31 παρ. 2).
- Ø Το Π.Δ. 17.7/13.8.1933.
- Ø Τον Α.Ν. 148/1967.
- Ø Την πράξη του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος 1164/ 16.10.87.
- Ø Την ερμηνευτική επιστολή της Τράπεζας της Ελλάδος ΕΝΠΘ -3028.4.88.

Με βάση την πράξη του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος 1164/16.10.87: «Επιτρέπεται στις τράπεζες να επενδύουν διαθέσιμά τους σε ομολογιακούς τίτλους του Δημοσίου, των Δημοσίων Επιχειρήσεων και Οργανισμών, των Πιστωτικών Ιδρυμάτων και των ιδιωτικών επιχειρήσεων, χωρίς προηγούμενη έγκριση της Τράπεζας της Ελλάδος. Οι επενδύσεις αυτές σε μακροπρόθεσμους ομολογιακούς τίτλους δεν καταχωρούνται στη μηνιαία κατάσταση κινήσεως και υπολοίπων χορηγήσεων αλλά σε προσάρτημα της κατάστασης ανάλογα με την κατηγορία στην οποία εντάσσεται ο εκδότης των τίτλων (Δημόσια Επιχείρηση, ιδιωτική επιχείρηση κλπ.).

Εδώ θα αναφερθούμε στα ομολογιακά δάνεια που εκδίδουν ιδιωτικές επιχειρήσεις, για τα οποία δεν απαιτείται προηγούμενη έγκριση της επιτροπής κεφαλαιαγοράς.

Η διαδικασία για την έκδοση ομολογιακών δανείων είναι η εξής:

- Ø Η ιδιωτική επιχείρηση (εταιρεία) έρχεται σε συμφωνία με την τράπεζα για την έκδοση ομολογιακού δανείου και καθορίζονται συμφωνούνται οι όροι έκδοσής του.
- Ø Το Διοικητικό Συμβούλιο της εταιρείας συγκαλεί τη Γενική Συ-

²⁹ Γκόρτσος, Χρ., *The greek banking system*, Αθήνα 1998

νέλευση της εταιρείας για την έγκριση των όρων του ομολογιακού δανείου. Σημειώνεται ότι απαιτείται αυξημένη καταστατική απαρτία και πλειοψηφία για την έγκριση των όρων του ομολογιακού δανείου.

- Ø Η αγοράστρια τράπεζα των τίτλων (ουσιαστικά η χρηματοδότη) λειτουργεί και ως διαχειρίστρια του δανείου. Εξυπακούεται ότι η τράπεζα (ανάδοχος-διαχειριστής) πριν από τη συμφωνία έχει εξετάσει-αξιολογήσει τα στοιχεία της εταιρείας για πιθανούς πιστωτικούς κινδύνους.
- Ø Οι εκδιδόμενες ομολογίες είναι κατά κανόνα ονομαστικές και μπορούν να μεταβιβάζονται με εκχώρηση και παράδοση του τίτλου.

Κάθε μεταβίβαση πρέπει να αναγγέλλεται υποχρεωτικά στον εκδότη (οφειλέτης εταιρεία). Αυτονόητο είναι ότι σε περίπτωση αδυναμίας πληρωμής από τον οφειλέτη, η πληρωμή γίνεται από την ανάδοχο-διαχειρίστρια τράπεζα.

Οι ομολογίες μπορούν να περιέχουν, εκτός από το βασικό κείμενο ανάληψης της υποχρέωσης πληρωμής σε συγκεκριμένη ημερομηνία, και όλους τους συμφωνηθέντες όρους του δανείου. Αντί της αναφοράς των όρων, μπορεί να περιέχει την απόφαση της Γενικής Συνέλευσης, με αναφορά στους όρους οι οποίοι με αυτό τον τρόπο ενσωματώνονται στην ομολογία. Τα τοκομερίδια δεν είναι υποχρεωτικό να είναι ενσωματωμένα στην ομολογία, δεδομένου ότι ο δικαιούχος είναι γνωστός στον εκδότη (αφού κάθε μεταβίβαση αναγγέλλεται).

Σκοπός των ομολογιακών δανείων είναι η κάλυψη είτε επενδυτικών αναγκών είτε αναγκών κεφαλαίου κίνησης.

Η διάρκεια των ομολογιακών δανείων κυμαίνεται από 3-5χρόνια. Το επιτόκιο που καθορίζεται είναι κατά κανόνα κυμαινόμενο. Πρόκειται για ένα βασικό επιτόκιο (ΕΓΕΔ ετήσιας διάρκειας ή ΒΕΔ κλπ.) προσαυξημένο με το κατά περίπτωση spread (περιθώριο), ανάλογα με την πιστοληπτική ικανότητα του πελάτη. Σημειώνεται ότι τα ομολογιακά δάνεια δεν επιβαρύνονται με την εισφορά του Νόμου 128/75.

Οι τόκοι απαλλάσσονται του ειδικού φόρου τραπεζικών εργασιών. Με βάση ειδική διάταξη, οι τόκοι των ομολογιακών δανείων φορολογούνται ως εισόδημα και γίνεται παρακράτηση από τον εκδότη (κατά την πληρωμή) ποσοστού 25%, το οποίο αποδίδεται στο Δημόσιο.

Η τράπεζα εισπράττει προμήθεια αναδόχου-διαχειριστή του δανείου, που κυμαίνεται μεταξύ 0,5%-1 %. Η αποπληρωμή του δανείου γίνεται είτε εφάπαξ είτε

τμηματικά, με εξαμηνιαίες ή με ετήσιες δόσεις. Επιτρέπεται η προπληρωμή μια φορά, στα γενέθλια του ομολογιακού δανείου, καθώς επίσης και σε περίπτωση που αλλάξουν οι συνθήκες (πρόσθετοι φόροι, δυσμενείς συνθήκες, εισφορές που επιβαρύνουν τον ομολογιούχο). Εξυπακούεται ότι τα πιο πάνω αναφέρονται στους όρους του δανείου.

Τα στοιχεία και οι όροι, που αναφέρονται στο σώμα των ομολογιών ή στο Πρακτικό της Γενικής Συνέλευσης και που θα πρέπει να έχουν εγκριθεί από αυτή, είναι:

- Ø Το ποσό του ομολογιακού δανείου.
- Ø Ο σκοπός του δανείου.
- Ø Η διάρκεια του δανείου.
- Ø Ο τρόπος αποπληρωμής.
- Ø Η δυνατότητα και ο τρόπος προπληρωμής.
- Ø Το επιτόκιο, συμβατικό και υπερημερίας.
- Ø Η προμήθεια του αναδόχου-διαχειριστή.
- Ø Η πρόβλεψη για τυχόν φόρους και λοιπές επιβαρύνσεις.
- Ø Ο χρόνος έκδοσης των ομολογιών.
- Ø Η τιμή έκδοσης των ομολογιών (στο άρτιο, υπό το άρτιο κλπ.).
- Ø Η μορφή των ομολογιών (π.χ. ονομαστικές, ποιας ονομαστικής αξίας, τόπος και χρόνος καταβολής, ποιοι υπογράφουν, τί στοιχεία θα περιέχουν).
- Ø Οι περιπτώσεις καταγγελίας του δανείου, όπως:
 - § Η μη προπληρωμή από τον εκδότη.
 - § Η παράβαση από τον εκδότη όρων του δανείου ή η μη εκπλήρωση υποχρεώσεων που έχουν συμφωνηθεί.
 - § Η πτώχευση, η αναστολή πληρωμής, η θέση του εκδότη υπό αναγκαστική διαχείριση.
 - § Η δυσμενής εξέλιξη των εργασιών του εκδότη.
 - § Η ουσιώδης μεταβολή στη μετοχική σύνθεση ή στο Διοικητικό Συμβούλιο του εκδότη.

Όπως αναφέρθηκε, οι τίτλοι (ομολογίες) είναι μεταβιβάσιμοι, Κατά κανόνα, όμως, οι τράπεζες που συνομολογούν τέτοια δάνεια κρατούν τους τίτλους, τους οποίους και ρευστοποιούν στη λήξη τους.

Λόγω του μεσοπρόθεσμου χαρακτήρα των δανείων αυτών, οι κίνδυνοι, όπως

είναι φυσικό, είναι αυξημένοι. Γι' αυτό, πριν τη συνομολόγηση των δανείων, θα πρέπει να γίνεται από την τράπεζα ανάδοχο-διαχειριστή εμπειριστατωμένη ανάλυση-αξιολόγηση των στοιχείων της επιχείρησης και των προοπτικών εξέλιξης των εργασιών της καθ' όλη τη διάρκεια του δανείου³⁰.

Ουσιαστικά, τα δάνεια αυτά αντιμετωπίζονται όπως τα μακροπρόθεσμα επενδυτικά δάνεια. Εξυπακούεται ότι απαιτείται υπεύθυνη παρακολούθηση της εξέλιξης των εργασιών της επιχείρησης καθ' όλη τη διάρκεια του δανείου από την τράπεζα (διαχειρίστρια),

FACTORING

Το Factoring είναι μία από τις πλέον σύγχρονες μορφές βραχυπρόθεσμης χρηματοδότησης των επιχειρήσεων³¹. Το Factoring, ως θεσμός, εισήχθη πρόσφατα στην Ελλάδα με τις πράξεις του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος 959/10.3.87 και 1117/30.7.87. Με βάση αυτές τις πράξεις: «Επιτρέπεται στις εμπορικές τράπεζες που λειτουργούν στην Ελλάδα ή σε θυγατρικές τους ανώνυμες εταιρείες, οι οποίες θα συσταθούν αποκλειστικά για το σκοπό αυτό, να διενεργούν πράξεις αναδόχου είσπραξης εμπορευματικών απαιτήσεων και άλλες συναφείς υπηρεσίες στα πλαίσια των θεσμών Factoring/Forfaiting³².

Το Factoring κατά κανόνα ασκείται από θυγατρικές εταιρείες των τραπεζών και αποτελεί μια συμπληρωματική μορφή χρηματοδότησης των επιχειρήσεων.

Το Factoring είναι μια δέσμη προϊόντων και υπηρεσιών που μπορεί να προσφέρει η εταιρεία σε επιχειρήσεις που πωλούν με πίστωση. Τα προϊόντα και οι υπηρεσίες αυτές είναι:

- Ø Χρηματοδότηση των απαιτήσεων από πώληση με πίστωση.
- Ø Κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου του προμηθευτή.
- Ø Διαχείριση των απαιτήσεων.
- Ø Είσπραξη των απαιτήσεων.
- Ø Λογιστική παρακολούθηση των απαιτήσεων.

³⁰ Lewis, M.K., *Domestic and international banking*, 1987

³¹ Τότσης, Νικόλαος Χρ., *Λεξικό της τραπεζικής οικονομίας και των τραπεζικών συναλλαγών*, Αθήνα 1981

³² Κοκκομέλης, Κ. *Τραπεζικές υπηρεσίες προς καταναλωτές*, Αθήνα 1995

Ουσιαστικά πρόκειται για μια σύμβαση πρακτόρευσης με χρηματοδότηση, ασφάλιση και διαχείριση των βραχυπρόθεσμων επιχειρηματικών απαιτήσεων του προμηθευτή έναντι των πελατών του, από την πώληση αγαθών ή υπηρεσιών. Εξυπακούεται ότι ο πελάτης μπορεί να επιλέξει μια ή περισσότερες από τις πιο πάνω υπηρεσίες του Factoring.

Με βάση τα προσφερόμενα προϊόντα και τις υπηρεσίες, το Factoring διακρίνεται σε:

- Ø Χρηματοδοτικό
- Ø Ασφαλιστικό
- Ø Διαχειριστικό

Οι δύο πρώτες μορφές (χρηματοδοτικό-ασφαλιστικό) καλύπτουν πιστοδοτικές ανάγκες των επιχειρήσεων και φυσικά εγκυμονούν κινδύνους για την εταιρεία (Factor). Αντίθετα, το διαχειριστικό Factoring είναι παροχή υπηρεσιών προς τον πελάτη με τη διαχείριση-είσπραξη και τη λογιστική παρακολούθηση των απαιτήσεων έναντι προμήθειας. Πιο κάτω θα γίνει αναφορά στις επιμέρους μορφές του χρηματοδοτικού και ασφαλιστικού Factoring.

Χρηματοδοτικό Factoring

Στο χρηματοδοτικό Factoring εκχωρούνται οι επιχειρηματικές απαιτήσεις (τιμολόγια επί πιστώσει) του πελάτη-προμηθευτή των προϊόντων ή υπηρεσιών. Το χρηματοδοτικό Factoring διακρίνεται σε:

- Ø Γνήσιο Factoring ή χωρίς δικαίωμα αναγωγής, όπου η εταιρεία (Factor) χρηματοδοτεί τον πελάτη-προμηθευτή των προϊόντων ή υπηρεσιών και αναλαμβάνει τον πιστωτικό κίνδυνο της αφερεγγυότητας του αγοραστή. Εδώ, σε περίπτωση μη πληρωμής, η εταιρεία δεν μπορεί να στραφεί κατά του χρηματοδοτούμενου προμηθευτή.
- Ø Μη Γνήσιο Factoring ή με δικαίωμα αναγωγής, όπου η εταιρεία (Factor) δεν καλύπτει τον πιστωτικό κίνδυνο της αφερεγγυότητας του αγοραστή. Σε περίπτωση μη πληρωμής, η εταιρεία καλύπτεται από τον χρηματοδοτηθέντα προμηθευτή.
- Ø Factoring προεξόφλησης απαιτήσεων, όπου γίνεται μόνο χρηματοδότηση, με

εκχώρηση των επιχειρηματικών απαιτήσεων, και δεν καλύπτεται ο κίνδυνος της αφερεγγυότητας του αγοραστή. Ο χρηματοδοτούμενος προμηθευτής ενεργεί ως –αντιπρόσωπος της εταιρείας (Factor), εισπράττει τις απαιτήσεις και τις αποδίδει.

Το χρηματοδοτικό Factoring διακρίνεται επίσης σε:

- Ø Εγχώριο Factoring: Αφορά επιχειρηματικές απαιτήσεις προμηθευτών από αγοραστές προϊόντων και υπηρεσιών στο εσωτερικό της χώρας.
- Ø Διεθνές εξαγωγικό Factoring: Αφορά επιχειρηματικές απαιτήσεις προμηθευτών από αγοραστές προϊόντων και υπηρεσιών στο εξωτερικό με την εκχώρηση των απαιτήσεων αυτών.

Στην περίπτωση αυτή τόσο τις λοιπές υπηρεσίες (διαχείριση, είσπραξη, λογιστική παρακολούθηση) όσο και τον πιστωτικό κίνδυνο αναλαμβάνει και καλύπτει ο Factor της χώρας του αγοραστή, με τον οποίο συνεργάζεται ο Factor του προμηθευτή (χρηματοδότης).

- Ø Διεθνές εισαγωγικό Factoring: Ο Factor του εσωτερικού αναλαμβάνει όλες τις υπηρεσίες και καλύπτει τον πιστωτικό κίνδυνο της αφερεγγυότητας του αγοραστή-εισαγωγέα με εντολή του Factor του εξαγωγέα-προμηθευτή.

Το ποσοστό χρηματοδότησης σε όλες τις πιο πάνω μορφές Factoring κυμαίνεται μεταξύ 80%-100% της τιμολογιακής αξίας των εκχωρούμενων απαιτήσεων και εξαρτάται κυρίως από τη φερεγγυότητα των αγοραστών και του προμηθευτή-πελάτη, από τις επικρατούσες συνθήκες στην αγορά κλπ.

Η διάρκεια αυτών των χρηματοδοτήσεων κυμαίνεται κατά κανόνα από 3-6 μήνες ανάλογα με τη διάρκεια των, παρεχόμενων από τον προμηθευτή πιστώσεων προς τους αγοραστές των προϊόντων και υπηρεσιών. Το επιτόκιο είναι εκείνο των βραχυπρόθεσμων χρηματοδοτήσεων, δηλαδή το βασικό επιτόκιο χρηματοδοτήσεων (BEX) προσαυξημένο με το κατά περίπτωση περιθώριο (spread).

Ασφαλιστικό Factoring (κάλυψη πιστωτικού κινδύνου)

Στην περίπτωση αυτή δεν γίνεται χρηματοδότηση, αλλά η εταιρεία (Factor) καλύπτει τον προμηθευτή ολικά ή μερικά από την αφερεγγυότητα των αγοραστών.

Ουσιαστικά, εδώ πρόκειται για ασφάλιση των επιχειρηματικών απαιτήσεων και ο Factor εγγυάται την πληρωμή των τιμολογίων σε περίπτωση οικονομικής αδυναμίας των αγοραστών.

Στο ασφαλιστικό Factoring εισπράττεται ασφάλιστρο, το οποίο υπολογίζεται ως ποσοστό στην τιμολογιακή αξία των απαιτήσεων. Το ποσοστό του ασφαλιστρού εξαρτάται από το βαθμό του αναλαμβανόμενου κινδύνου (αφερεγγυότητα αγοραστών, διασπορά κλπ.).

Όπως είναι φυσικό, στις πιο πάνω μορφές Factoring (χρηματοδοτικού-ασφαλιστικού) η εταιρεία Factor αναλαμβάνει μεγάλους πιστωτικούς κινδύνους. Γι' αυτό, πριν την έναρξη της συνεργασίας, πρέπει να ελέγχονται και να αξιολογούνται:

- Ø Τα ποιοτικά στοιχεία του προμηθευτή-πελάτη
- Ø Τα ποσοτικά στοιχεία του προμηθευτή-πελάτη
- Ø Οι επικρατούσες συνθήκες στην αγορά του προϊόντος και η θέση της επιχείρησης (προμηθευτή-πελάτη).
- Ø Οι προοπτικές εξέλιξης των εργασιών της επιχείρησης.
- Ø Η αξιοπιστία και φερεγγυότητα των αγοραστών

Πλεονεκτήματα του Factoring

Το Factoring, όπως αναφέρθηκε, είναι μία δέσμη προϊόντων και υπηρεσιών που απευθύνεται κυρίως σε δυναμικές, μεσαίου μεγέθους, μονάδες. Τα πλεονεκτήματα του Factoring, τόσο για την επιχείρηση-πελάτη όσο και για την τράπεζα μέσω της θυγατρικής της (Factor), είναι πολλαπλά και σημαντικά.

Πλεονεκτήματα για την επιχείρηση-πελάτη

Με τη χρήση των μορφών του Factoring επιτυγχάνεται:

Η χρηματοδότηση των επιχειρηματικών απαιτήσεων (τιμολογίων) χωρίς την απαραίτητη ύπαρξη αξιογράφων (επιταγών, συναλλαγματικών) .

- Ø Η ενίσχυση της ρευστότητας της επιχείρησης, με τη μετατροπή των άληκτων απαιτήσεων σε ταμειακά διαθέσιμα.
- Ø Η κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου του προμηθευτή από την αφερεγγυότητα των αγοραστών-πελατών του.
- Ø Η βελτίωση της διάρθρωσης των οικονομικών στοιχείων της επιχείρησης με τη μη εμφάνιση των χρηματοδοτήσεων από τις εκχωρημένες

απαιτήσεις.

- Ø Η δυνατότητα επέκτασης των εργασιών της (πωλήσεων) τόσο με την παροχή πιστώσεων στην πελατεία της όσο και με τη διεύρυνση του πελατολογίου της,
- Ø Η διαρκής, έγκαιρη και αξιόπιστη πληροφόρηση για τη συνέπεια και φερεγγυότητα τόσο των υφιστάμενων όσο και των νέων πελατών (εσωτερικού και εξωτερικού).
- Ø Η μείωση του λειτουργικού κόστους και η απαλλαγή από χρονοβόρες διαδικασίες παρακολούθησης και είσπραξης των απαιτήσεων.

Πλεονεκτήματα για την τράπεζα

Τα κυριότερα πλεονεκτήματα που μπορούν να αναφερθούν είναι:

- Ø Η παροχή νέων σύγχρονων προϊόντων και υπηρεσιών και η ενίσχυση της θέσης της επιχείρησης στην αγορά με την επέκταση των δραστηριοτήτων της.
- Ø Η διεύρυνση του πελατολογίου τόσο με τους υφιστάμενους όσο και με τους νέους πελάτες,
- Ø Η παράλληλη ανάπτυξη και άλλων προϊόντων και υπηρεσιών.
- Ø Η διεύρυνση των συνεργασιών με τράπεζες του εξωτερικού.
- Ø Η αξιοποίηση των πληροφοριών.

FORFAITING

Το Forfaiting, όπως και το Factoring, είναι μια σύγχρονη μορφή χρηματοδότησης των επιχειρήσεων³³. Forfaiting είναι στην ουσία η χρηματοδότηση με εκχώρηση αξιών τίτλων, οι οποίοι είναι εγγυημένοι συνήθως από τράπεζα. Η εκχώρηση των τίτλων γίνεται πάντοτε χωρίς το δικαίωμα αναγωγής στον προμηθευτή. Συνήθως τα αξιόγραφα που είναι διαπραγματεύσιμα στο Forfaiting είναι:

- Ø Συναλλαγματικές.

³³ Τότσης, Νικόλαος Χρ., *Λεξικό της τραπεζικής οικονομίας και των τραπεζικών συναλλαγών*, Αθήνα 1981

- Ø Ενέγγυες πιστώσεις.
- Ø Υποσχετικές επιστολές.
- Ø Εγγυητικές επιστολές κλπ.

Το Forfaiting εφαρμόζεται κυρίως στο εξαγωγικό εμπόριο και κατά κανόνα για κεφαλαιουχικά αγαθά, η διάρκεια πληρωμής των οποίων είναι μεγάλη.

Η κάθε σύμβαση αφορά συγκεκριμένη εμπορική πράξη και δεν επεκτείνεται στο σύνολο των πωλήσεων του προμηθευτή. Η διάρκεια της σύμβασης εξαρτάται από τη διάρκεια (λήξη πληρωμής) των αξιογράφων και κυμαίνεται από 6 μήνες έως και 7 χρόνια.

Ο εξαγωγέας, μετά την εκχώρηση των αξιογράφων, δεν φέρει καμιά ευθύνη για την πληρωμή τους, και οι κίνδυνοι αφερεγγυότητας του αγοραστή αναλαμβάνονται από τον Forfaiteur³⁴. Κατά κανόνα, παρέχεται εγγύηση στον Forfaiteur, συνήθως από τράπεζα, για την πληρωμή των αξιογράφων. Η εγγύηση είτε αναγράφεται στο σώμα των αξιογράφων είτε παρέχεται με ειδικό έγγραφο (εγγυητική επιστολή).

Οι ουσιαστικές διαφορές μεταξύ Factoring και Forfaiting είναι:

- Ø Ο πιστωτικός κίνδυνος στο Factoring είναι υψηλός, ενώ αντίθετα στο Forfaiting, με τη λήψη των εγγυήσεων, είναι χαμηλός.
- Ø Το Forfaiting γίνεται πάντοτε χωρίς δικαίωμα αναγωγής, ενώ το Factoring γίνεται και με δικαίωμα αναγωγής.
- Ø Το Factoring εφαρμόζεται σε πολλές εμπορικές συναλλαγές με πολλούς αγοραστές, ενώ το Forfaiting σε μεμονωμένες εμπορικές συναλλαγές.
- Ø Το Factoring χρησιμοποιείται για καταναλωτικά αγαθά, ενώ το Forfaiting συνήθως για κεφαλαιουχικά αγαθά.
- Ø Η διάρκεια στο Factoring είναι μικρή, συνήθως από 3-6 μήνες, ενώ στο Forfaiting είναι μεγάλη, μέχρι 7 χρόνια.

LEASING (ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗ ΜΙΣΘΩΣΗ)

Το Leasing είναι μια σύγχρονη μορφή έμμεσης χρηματοδότησης επιχειρήσεων και επαγγελματιών για κάλυψη επενδυτικών αναγκών. Στην Ελλάδα το

³⁴ Γκόρτσος, Χρ., *The greek banking system*, Αθήνα 1998

Leasing εισήχθη ως θεσμός με το νόμο 1665/86³⁵.

Ασκείται κυρίως από χρηματοπιστωτικές εταιρείες, θυγατρικές τραπεζών, που είναι εξειδικευμένες στην παροχή του προϊόντος αυτού.

Το Leasing (χρηματοδοτική μίσθωση) είναι μια συμβατική σχέση κατά την οποία ο ιδιοκτήτης ενός κεφαλαιουχικού αγαθού παραχωρεί τη χρήση του σε μια επιχείρηση ή σ' έναν επαγγελματία για συγκεκριμένη χρονική περίοδο, με ένα καθορισμένο τίμημα που καταβάλλεται περιοδικά. Ουσιαστικά, πρόκειται για ενοικίαση χρήσης του κεφαλαιουχικού αγαθού από το μισθωτή, ενώ την ιδιοκτησία του αγαθού έχει ο εκμισθωτής.

Το Leasing είναι μια έμμεση μορφή χρηματοδότησης, που παρέχει τη δυνατότητα στην επιχείρηση να καλύψει επενδυτικές της ανάγκες χωρίς την εκταμίευση δικών της διαθεσίμων ή τη χρήση ξένων δανειακών κεφαλαίων.

Έτσι, ουσιαστικά το Leasing υποκαθιστά τη χρήση μακροπρόθεσμων κεφαλαίων (ιδίων και ξένων), βελτιώνοντας τη ρευστότητα των επιχειρήσεων.

Σύμφωνα με το νόμο 1665/86, που διέπει τη λειτουργία του θεσμού στην Ελλάδα, το Leasing (χρηματοδοτική μίσθωση) επιτρέπεται για κάθε μορφής κινητό εξοπλισμό και για κάθε επιχείρηση ή επαγγελματία. Με το νόμο 2367/95, που τροποποίησε τον πιο πάνω νόμο 1665/86, επετράπη η εφαρμογή του Leasing και σε ακίνητα, εξαιρουμένων των οικοπέδων. Η διάρκεια των συμβάσεων της χρηματοδοτικής μίσθωσης κυμαίνεται από 3-5 χρόνια για κινητό εξοπλισμό, ανάλογα με την εκτιμώμενη διάρκεια ζωής του αγαθού. Στις περιπτώσεις ακινήτων η ελάχιστη διάρκεια είναι 10 χρόνια.

Ο υπολογισμός του μισθώματος γίνεται κυρίως με βάση τη διάρκεια ζωής του αγαθού (οικονομική-τεχνική απαξίωση), την ευρύτητα της χρήσης του (εξειδικευμένο ή μη), το τρέχον επιτόκιο δανεισμού, την υπολειμματική αξία μετά το πέρας της μίσθωσης, τη δυνατότητα επαναμίσθωσης κλπ.

Τα μισθώματα καταβάλλονται περιοδικά (μηνιαία, τριμηνιαία) και

³⁵ Τότσης, Νικόλαος Χρ., *Λεξικό της τραπεζικής οικονομίας και των τραπεζικών συναλλαγών*, Αθήνα 1981

υπολογίζονται ως έξοδα του μισθωτή. Ο εκμισθωτής (εταιρεία Leasing) διενεργεί τις αποσβέσεις επί του αγαθού. Το αγαθό υποχρεωτικά πρέπει να είναι ασφαλισμένο καθ' όλη τη διάρκεια της μίσθωσης³⁶.

Μορφές Leasing

Οι κυριότερες μορφές Leasing που εφαρμόζονται είναι:

Απλή μίσθωση: Το κεφαλαιουχικό αγαθό είναι στην ιδιοκτησία του εκμισθωτή (εταιρείας Leasing) και χρησιμοποιείται από το μισθωτή (επιχείρηση-επαγγελματία) για ορισμένο χρονικό διάστημα, έναντι της καταβολής του συμφωνημένου μισθώματος. Μετά την πάροδο του συμφωνημένου χρόνου, το κεφαλαιουχικό αγαθό ή επιστρέφεται στον εκμισθωτή ή ανανεώνεται η σύμβαση.

Μίσθωση με χρηματοδότηση: Η εταιρεία Leasing αγοράζει για λογαριασμό του μισθωτή (επιχείρησης ή επαγγελματία) το κεφαλαιουχικό αγαθό που αυτός έχει επιλέξει και συγχρόνως το μισθώνει. Στην περίπτωση αυτή, μετά τη λήξη της μίσθωσης, ο μισθωτής έχει τη δυνατότητα:

- Ø Να αγοράσει το κεφαλαιουχικό αγαθό στην υπολειμματική του αξία, όπως έχει συμφωνηθεί στη σχετική σύμβαση.
- Ø Να ανανεώσει τη σύμβαση με τους ίδιους ή άλλους όρους.
- Ø Να μην ανανεώσει τη σύμβαση, οπότε το αγαθό επιστρέφεται στην εταιρεία.

Πώληση και μίσθωση (Sale and Lease back): Ο ιδιοκτήτης και χρήστης (επιχείρηση-επαγγελματίας) του κεφαλαιουχικού αγαθού το πωλεί στην εταιρεία Leasing, η οποία το εκμισθώνει στον ίδιο για χρήση. Η μορφή αυτή γίνεται συνήθως στις περιπτώσεις που οι επιχειρήσεις έχουν δεσμεύσει σημαντικά ίδια κεφάλαια σε επενδύσεις και αντιμετωπίζουν προβλήματα ρευστότητας (κεφάλαιο κίνησης).

Με την πώληση και επαναμίσθωση του κεφαλαιουχικού αγαθού, η επιχείρηση επιτυγχάνει τη βελτίωση της ταμειακής της ρευστότητας και τη διατήρηση της χρήσης του αγαθού. Στις ελληνικές επιχειρήσεις, όπου το φαινόμενο των παγιοποιήσεων είναι σύνηθες, η εφαρμογή της μορφής αυτής συμβάλλει σημαντικά στη βελτίωση της ρευστότητας των επιχειρήσεων και την επέκταση της

³⁶ Λαγγουρέτος, Γ., *Ελεγκτική πιστοδοτήσεων*, Αθήνα 1990

δραστηριότητάς τους.

Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα του Leasing

Πλεονεκτήματα: Το Leasing παρουσιάζει σημαντικά πλεονεκτήματα για τις επιχειρήσεις, τα κυριότερα από τα οποία είναι:

- Ø Η δυνατότητα, χωρίς χρησιμοποίηση ιδίων κεφαλαίων, αύξησης, επέκτασης και εκσυγχρονισμού του παραγωγικού τους δυναμικού.
- Ø Η βελτίωση της ρευστότητάς τους σε περίπτωση εφαρμογής της πώλησης-επαναμίσθωσης (Sale back).
- Ø Η αποφυγή του κινδύνου της οικονομικής και τεχνολογικής απαξίωσης του εξοπλισμού, την οποία αναλαμβάνει ο εκμισθωτής. Εξυπακούεται ότι ο εκμισθωτής έχει συμπεριλάβει στο μίσθωμα το κόστος του κινδύνου αυτού.
- Ø Η μεγιστοποίηση του οφέλους από την εξέλιξη της τεχνολογίας, με την εφαρμογή μακροπρόθεσμου προγράμματος ανανέωσης του εξοπλισμού.
- Ø Το φορολογικό όφελος, δεδομένου ότι τα μισθώματα εκπίπτονται εξ ολοκλήρου ως έξοδα.

Μειονεκτήματα: Ως μειονεκτήματα του Leasing μπορούν να αναφερθούν τα παρακάτω:

- Ø Το υψηλό ονομαστικό κόστος της μίσθωσης σε σχέση με τις παραδοσιακές μορφές χρηματοδότησης. Η σύγκριση όμως του κόστους θα πρέπει να γίνεται (μετά από σχετική χρηματοοικονομική ανάλυση), αφού ληφθούν υπόψη τόσο τα φορολογικά οφέλη όσο και τα οφέλη από τη μη χρησιμοποίηση ιδίων κεφαλαίων.
- Ø Η αποστέρηση του στοιχείου της ιδιοκτησίας του μισθωτή, που

εμφανίζεται ότι μειώνει το κύρος της επιχείρησης. Δεν θεωρείται όμως σοβαρό μειονέκτημα από τους σύγχρονους επιχειρηματίες. Η παρέμβαση πολλές φορές των εταιρειών σε θέματα διοίκησης και παρακολούθησης των οικονομικών στοιχείων των μισθωτριών επιχειρήσεων.

Όπως αναφέρθηκε, η χρηματοδοτική μίσθωση αποτελεί μια έμμεση χρηματοδότηση επιχειρήσεων και επαγγελματιών για την κάλυψη επενδυτικών αναγκών. Ουσιαστικά, δηλαδή, υποκαθιστούν τα μεσομακροπρόθεσμα επενδυτικά δάνεια και θα πρέπει να αντιμετωπίζονται όπως και αυτά. Οι εταιρείες Leasing, κατά την εξέταση του αιτήματος, θα πρέπει να εκτιμούν αν πληρούνται τα κριτήρια που ισχύουν για τα επενδυτικά δάνεια. Τα στοιχεία που αναλύουν και αξιολογούν είναι:

- Ø Τα ποιοτικά στοιχεία των φορέων και της επιχείρησης.
- Ø Τα απολογιστικά ποσοτικά στοιχεία της επιχείρησης, με ανάλογη εκτίμηση της διαμόρφωσής τους καθ' όλη τη διάρκεια της μίσθωσης (προϋπολογιστικά).
- Ø Οι επικρατούσες συνθήκες στην αγορά του προϊόντος και η εκτίμηση της διαμόρφωσής τους τα επόμενα χρόνια (ανταγωνισμός, μερίδια αγοράς, τιμές, υποκατάστατα, επίπεδο τεχνολογίας, θέση της επιχείρησης στην αγορά κλπ.).
- Ø Η οικονομική λογική και η αποδοτικότητα της επένδυσης (προσδοκώμενο αποτέλεσμα): - Η βιωσιμότητα της επιχείρησης και οι προοπτικές της. - Η δυνατότητα της ευχερούς αποπληρωμής του μισθώματος.

ΠΡΟΪΟΝΤΑ SWAPS

Τα Swaps είναι μια σύγχρονη μορφή τραπεζικών προϊόντων και υπηρεσιών που αναπτύχθηκε διεθνώς στις αρχές της δεκαετίας του '80.

Τα προϊόντα αυτά δημιουργήθηκαν με τη σημαντική ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου και για να περιοριστούν οι κίνδυνοι (συνάλλαγμα, επιτόκια κλπ.) που προέρχονται από τις διεθνείς συναλλαγές.

Βασικό κίνητρο για την ανάπτυξη αυτών των προϊόντων είναι η εκμετάλλευση των πιθανών συναλλαγματικών ευκαιριών (διαφορά

συναλλαγματικών τιμών, διαφορά επιτοκίων νομισμάτων κλπ.).

Τα Swaps ανήκουν στην κατηγορία των χρηματοοικονομικών παραγώγων. Πρόκειται ουσιαστικά για προθεσμιακές πράξεις (αγορές-πωλήσεις) ανταλλαγών επιτοκίων και συναλλάγματος³⁷.

Οι προθεσμιακές αυτές πράξεις είναι συμφωνίες μεταξύ δύο μερών για ανταλλαγή πληρωμών επιτοκίων και συναλλάγματος συγκεκριμένου κεφαλαίου και σε προκαθορισμένα χρονικά διαστήματα. Στις συμφωνίες αυτές το ένα μέρος πληρώνει σε σταθερές τιμές και το άλλο σε κυμαινόμενες τιμές.

Μορφές Swaps

Στη διεθνή αγορά έχουν δημιουργηθεί διάφορες κατηγορίες Swaps, οι κυριότερες των οποίων είναι:

- Ø Swaps ανταλλαγής επιτοκίου.
- Ø Swaps ανταλλαγής συναλλάγματος.

Στα Swaps ανταλλαγής επιτοκίου συμφωνείται η πληρωμή μόνον του επιτοκίου και όχι του υποθετικού ποσού του κεφαλαίου. Το ένα μέρος πληρώνει σε σταθερές τιμές και το άλλο σε κυμαινόμενες, σε προκαθορισμένους από τη συμφωνία χρόνους.

Ως τιμές βάσης (αναφοράς) για τον προσδιορισμό των κυμαινόμενων τιμών χρησιμοποιούνται συνήθως οι τιμές των εντόκων γραμματίων, των ομολόγων ή των προθεσμιακών καταθέσεων.

Στην κατηγορία Swaps επιτοκίου έχει δημιουργηθεί ένα πλήθος υποκατηγοριών, ανάλογα με τις επιμέρους συμφωνίες (τρόπος πληρωμής, υποθετικά ποσά κεφαλαίου, χρόνος πληρωμής, τιμές βάσης υπολογισμού κλπ.).

Στα Swaps ανταλλαγής συναλλάγματος συμφωνείται η πληρωμή τόκων και κεφαλαίου σε προκαθορισμένους από τη συμφωνία χρόνους. Και εδώ το ένα μέρος πληρώνει σε σταθερές τιμές, ενώ το άλλο σε κυμαινόμενες.

Στην Ελλάδα έχουν αναπτυχθεί μέχρι σήμερα δύο κατηγορίες προϊόντων Swaps:

- Ø Το καταθετικό Swap (Synthetic Swap)
- Ø Το χρηματοδοτικό Swap (Financing Swap).

³⁷ Κοκκομέλης, Κ. *Τραπεζικές υπηρεσίες προς καταναλωτές*, Αθήνα 1995

Καταθετικό Swap (Synthetic Swap)

Ο πελάτης προθεσμιακής κατάθεσης ευρώ μπορεί να επιτύχει μεγαλύτερη απόδοση στον ίδιο χρόνο με τη χρησιμοποίηση αυτού του προϊόντος. Οι ενέργειες που γίνονται είναι:

- Ø Αγορά του ξένου νομίσματος που επιθυμεί, κατά κανόνα με το χαμηλότερο επιτόκιο σε τρέχουσες τιμές.
- Ø Κατάθεση του ποσού αυτού με το τρέχον επιτόκιο του νομίσματος και για ορισμένο χρόνο.
- Ø Προθεσμιακή πώληση του ποσού του νομίσματος της κατάθεσης, μαζί με τους τόκους, στην ημερομηνία λήξης της κατάθεσης.

Η τιμή της προθεσμιακής πώλησης διαμορφώνεται με βάση τα επιτόκια ευρώ της διατραπεζικής αγοράς. Ο καθορισμός της προθεσμιακής τιμής πώλησης γίνεται από την τράπεζα, έτσι ώστε η διαφορά της τιμής αγοράς και της τιμής πώλησης να δίνει τους τόκους που έχουν καθοριστεί.

Ο πελάτης, με τις πιο πάνω πράξεις, έχει επιτύχει την απόδοση που επιθυμεί και έχει διασφαλιστεί από πιθανούς συναλλαγματικούς κινδύνους από τη μείωση της τιμής του νομίσματος σε σχέση με το ευρώ.

Χρηματοδοτικό Swap (Financing Swap)

Ο πελάτης, που δανείζεται σε ευρώ, προκειμένου να έχει μειωμένο χρηματοοικονομικό κόστος, αλλά και για να αποφύγει πιθανούς συναλλαγματικούς κινδύνους από την αύξηση των τιμών του νομίσματος, προβαίνει στις εξής ενέργειες:

Συνομολογεί το δάνειο στο ξένο νόμισμα που επιθυμεί, το οποίο κατά κανόνα έχει χαμηλό επιτόκιο δανεισμού και δεν παρουσιάζει νομισματικές διακυμάνσεις σε σχέση με το ευρώ.

Ευροποιεί το ποσό του ξένου νομίσματος με την τρέχουσα τιμή (Fixing).

Προβαίνει στην προ αγορά του συναλλάγματος για το ποσό του κεφαλαίου και των τόκων, με ημερομηνία την ημερομηνία λήξης του δανείου.

Η τιμή της προθεσμιακής αγοράς διαμορφώνεται με βάση τα επιτόκια της διατραπεζικής αγοράς. Ο καθορισμός της προθεσμιακής αγοράς γίνεται από την

τράπεζα, έτσι ώστε η διαφορά της τιμής ευροποίησης και της τιμής αγοράς να δίνει τους τόκους του δανείου

Ο δανειζόμενος πελάτης με τις παραπάνω πράξεις επιτυγχάνει:

Ø Μειωμένο χρηματοοικονομικό κόστος, αφού δανείζεται με χαμηλό επιτόκιο
Διασφάλιση από πιθανούς συναλλαγματικούς κινδύνους που είναι δυνατόν να προέλθουν από μεγάλη αύξηση των τιμών του νομίσματος που δανείζεται.

Ø Ευχερή καθορισμό του κόστους των προϊόντων του με βάση την τιμή επαναγοράς.

Στα πιο πάνω προϊόντα οι τράπεζες είναι οι διαμεσολαβητές, γι' αυτό και εισπράττουν τις σχετικές προμήθειες. Εξυπακούεται, βεβαίως, ότι στο χρηματοδοτικό Swap έχουν γίνει όλες οι ενέργειες που προβλέπονται για τις χρηματοδοτήσεις (εκτίμηση πιστωτικών κινδύνων). Οι πράξεις αυτές αποσκοπούν στη διασφάλιση του πελάτη από πιθανούς συναλλαγματικούς κινδύνους³⁸.

³⁸ Λαγγουρέτος, Γ., *Ελεγκτική πιστοδοτήσεων*, Αθήνα 1990

Κεφάλαιο 3

Γενικά περί εξασφαλίσεων

Βασική προϋπόθεση για μια πιστοδότηση (χορήγηση δανείου ή εγγυητικής επιστολής) είναι, όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, η εξακριβωμένη (από την εξέταση των στοιχείων) δυνατότητα του πιστοδοτούμενου να ανταποκριθεί στην εκπλήρωση των υποχρεώσεών του (ποσοτικά και χρονικά): δηλαδή, η λειτουργική εξυπηρέτηση των πιστοδοτήσεων που προκύπτει από την παραγωγική λειτουργία της επιχείρησης (λειτουργία του παραγωγικού-συναλλακτικού κυκλώματος)³⁹.

Πέραν αυτού, και λόγω των πολλών και αστάθμητων παραγόντων που μεταβάλλουν τις συνθήκες και αυξάνουν τους πιστωτικούς κινδύνους, είναι αναγκαία η ύπαρξη και άλλων πηγών αποπληρωμής, οι οποίες ονομάζονται εξωλειτουργικές πηγές.

Οι πρόσθετες εξασφαλίσεις που λαμβάνονται πρέπει να είναι ανάλογες της μορφής και της χρονικής διάρκειας της πιστοδότησης, καθώς και της φύσης και έκτασης του αναλαμβανόμενου κινδύνου.

Πιο κάτω θα αναφερθούμε αφενός στις βασικές πρόσθετες εξασφαλίσεις και στα καλύμματα που λαμβάνουν οι τράπεζες για να αντιμετωπίσουν πιθανούς πιστωτικούς κινδύνους και αφετέρου στους απαραίτητους ελέγχους που πρέπει να διενεργούνται.

Οι εξασφαλίσεις, ανάλογα με την ειδική ή γενική κάλυψη που προσφέρουν, διακρίνονται σε ειδικές και γενικές.

Ειδικές εξασφαλίσεις ονομάζονται εκείνες που καλύπτουν συγκεκριμένη μορφή πιστοδότησης.

Γενικές εξασφαλίσεις ονομάζονται εκείνες που καλύπτουν το σύνολο των πιστοδοτήσεων.

Οι εξασφαλίσεις, ανάλογα με την ουσιαστικότητά τους κατά το στάδιο της παροχής τους, διακρίνονται επίσης σε:

³⁹ Lewis, M.K., *Domestic and international banking*, 1987

- Ø Ουσιαστικές.
- Ø Μη ουσιαστικές.

Ουσιαστικές εξασφαλίσεις θεωρούνται εκείνες που η ρευστοποίηση τους είναι βέβαιη (συναλλαγματικές, επιταγές, τίτλοι, φορτωτικά έγγραφα, απαιτήσεις, υποθήκες-προσημειώσεις, ενέχυρα εμπορευμάτων κλπ.).

Μη ουσιαστικές εξασφαλίσεις θεωρούνται εκείνες που η ρευστοποίησή τους προϋποθέτει την εκπλήρωση των υποχρεώσεων της επιχείρησης (π.χ. εκχώρηση ενεργύων πιστώσεων κλπ.).

3.3 Μορφές Εξασφαλίσεων- Καλυμμάτων

Οι πιο συνηθισμένες μορφές πρόσθετων εξασφαλίσεων που λαμβάνουν οι τράπεζες είναι οι εξής:

- Ø Ενεχυρίαση συναλλαγματικών-επιταγών της πελατείας της επιχείρησης.
- Ø Ενεχυρίαση φορτωτικών εγγράφων.
- Ø Εκχώρηση ενεργύων πιστώσεων.
- Ø Ενεχυρίαση προϊόντων ή εμπορευμάτων.
- Ø Εκχώρηση-ενεχυρίαση απαιτήσεων (γεγενημένων ή μη). Ενεχυρίαση τίτλων (χρεογράφων).
- Ø Δέσμευση καταθέσεων ή λήψη χρηματικών ποσών (αντικρισμάτων) .
- Ø Εγγραφή υποθηκών και προσημειώσεων επί παγίων στοιχείων.
- Ø Διάφορες μορφές εγγυήσεων φυσικών ή νομικών προσώπων.

Ενεχυρίαση συναλλαγματικών- επιταγών πελατείας

Είναι από τις συνηθέστερες μορφές εξασφαλίσεων και καλύπτει κυρίως συγκεκριμένη πιστοδότηση, η αποπληρωμή της οποίας στηρίζεται στην είσπραξη των συναλλαγματικών ή επιταγών⁴⁰.

Ως προς τα καλύμματα, πέρα από τον έλεγχο των τυπικών στοιχείων (νομική πλευρά), θα πρέπει να ελέγχεται και:

- Ø Η φερεγγυότητα των αποδεκτών των συναλλαγματικών και

⁴⁰ Γκόρτσος, Χρ., *The greek banking system*, Αθήνα 1998

των εκδοτών των επιταγών, καθώς και των οπισθογράφων τους (έλεγχος δυσμενών στοιχείων, οικονομική κατάσταση κλπ.).

- Ø Η εμπορικότητα των συναλλαγματικών και επιταγών, δηλαδή η συναλλακτική σχέση μεταξύ των αποδεκτών ή εκδοτών και του κομιστή πελάτη.

Ενεχυρίαση φορτωτικών εγγράφων

Η μορφή αυτής της εξασφάλισης καλύπτει κυρίως συγκεκριμένη πιστοδότηση και συνίσταται στην εκχώρηση της απαίτησης από φορτωθέντα εμπορεύματα.

Τα φορτωτικά έγγραφα αφορούν κατά κανόνα εξαγωγές. Για να εξασφαλιστούν τα καλύμματα αυτά πρέπει να ελέγχεται:

- Ø Η γνησιότητα και η κανονικότητα της έκδοσης των φορτωτικών εγγράφων.
- Ø Η πληρότητα και το περιεχόμενο των στοιχείων της φορτωτικής.

Ειδικότερα, στις περιπτώσεις που δεν είναι δυνατή η έκδοση ή η οπισθογράφιση των φορτωτικών σε διαταγή της τράπεζας, και η σχετική εκχώρηση-ενεχυρίαση γίνεται με την υπογραφή σχετικής σύμβασης, θα πρέπει να ελέγχεται επίσης:

- Ø Η φερεγγυότητα του παραλήπτη των φορτωτικών εγγράφων (αγοραστή).
- Ø Η αξιοπιστία του μεταφορέα.
- Ø Ο τρόπος πληρωμής.
- Ø Το είδος του εμπορεύματος (ευπάθεια, αλλοιώσεις κλπ.).

Εκχώρηση ενεγγύων πιστώσεων

Η μορφή αυτής της εξασφάλισης παρέχεται για κάλυψη πιστοδοτήσεων που χορηγούνται για την προετοιμασία εξαγωγών.

Η εκχώρηση της απαίτησης από ενέγγυα πίστωση δεν θεωρείται ουσιαστικό κάλυμμα πριν την πραγματοποίηση της εξαγωγής (προσκόμιση φορτωτικών εγγράφων).

Είναι απαραίτητο να εξετάζεται η δυνατότητα της επιχείρησης να ανταποκριθεί (ποσοτικά, ποιοτικά και χρονικά) στην εκπλήρωση των όρων και των υποχρεώσεων που αναφέρονται στην ενέγγυα πίστωση.

Η εκχώρηση γίνεται με την υπογραφή σχετικής σύμβασης. Η εκχώρηση, για να γίνει νομότυπα, πρέπει να κοινοποιηθεί στην τράπεζα του εξωτερικού (με εντολή του εκχωρητή). Κατά την εκχώρηση πρέπει να εξετάζονται και να ελέγχονται:

- Ø Οι όροι της ενέγγυας πίστωσης.
- Ø Το ανέκκλητο της ενέγγυας πίστωσης.
- Ø Η χώρα προορισμού του εμπορεύματος.
- Ø Η φερεγγυότητα της τράπεζας που έχει εκδώσει την πίστωση. Στις περιπτώσεις που οι πιστώσεις ανοίγονται από τράπεζες χωρών με προβλήματα, είναι απαραίτητο να γίνεται επιβεβαίωση της πίστωσης από μεγάλες και αναγνωρισμένες τράπεζες(κυρίως των ΗΠΑ, του Καναδά, της Ιαπωνίας και της Δυτικής Ευρώπης).
- Ø Η φερεγγυότητα του αγοραστή καθώς και η φερεγγυότητα του μεταφορέα, στις περιπτώσεις που προβλέπεται πληρωμή μετά την παραλαβή του εμπορεύματος.

Ενεχυρίαση προϊόντων-εμπορευμάτων

Η εξασφάλιση αυτή συνίσταται στην ενεχυρίαση πρώτων υλών, προϊόντων ή εμπορευμάτων της πιστοδοτούμενης επιχείρησης, τα οποία μπορεί η τράπεζα, σε περίπτωση μη πληρωμής της πιστοδότησης, να πωλήσει για κάλυψη της οφειλής.

Η αποδέσμευση αυτών των καλυμμάτων γίνεται (μερικά ή ολικά) με τη μερική ή ολική εξόφληση της πιστοδότησης που καλύπτουν.

Κατά κανόνα οι εξασφαλίσεις αυτές παρέχονται από επιχειρήσεις εποχικού χαρακτήρα (επιχειρήσεις επεξεργασίας-εμπορίας αγροτικών προϊόντων), που οι χρηματοδοτικές τους ανάγκες, λόγω της φύσης τους, είναι σημαντικά αυξημένες στο στάδιο της αγοράς, ενώ αντιθέτως το στάδιο της παραγωγής και διάθεσης διαρκεί περισσότερο χρόνο. Φυσικά, λόγω του μεγάλου ύψους των πιστοδοτήσεων, δεν είναι δυνατή η παροχή άλλων εξασφαλίσεων ανάλογου ύψους.

Για τις τράπεζες οι εξασφαλίσεις αυτές δεν είναι ιδιαίτερα επιθυμητές, λόγω των ιδιαιτεροτήτων και των αδυναμιών που παρουσιάζουν. Η ενεχυρίαση γίνεται με την υπογραφή σχετικής σύμβασης⁴¹.

Η ουσιαστική κάλυψη από ενέχυρα εμπορευμάτων ή προϊόντων εξαρτάται

⁴¹ Γκόρτσος, Χρ., *The greek banking system*, Αθήνα 1998

από πολλούς παράγοντες που πρέπει να ελέγχονται, δηλαδή:

- Ø Την εμπορευσιμότητα του ενέχυρου, δηλαδή τη δυνατότητα διάθεσής του από την τράπεζα (ευρείας κατανάλωσης κλπ.).
- Ø Την ευπάθεια των προϊόντων-εμπορευμάτων
- Ø Την ποιότητα των ενεχύρων.
- Ø Τη σταθερότητα της αξίας τους.
- Ø Την αξιοπιστία και φερεγγυότητα του ενεχυροφύλακα και την καταλληλότητα του χώρου αποθήκευσης.

Βεβαίως, σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να ελέγχονται τα πιο πάνω από ειδικούς πραγματογνώμονες, για να διαπιστώνεται αν όντως υπάρχουν καλύμματα. Τα ενέχυρα θα πρέπει επίσης να ασφαλίζονται κατά κινδύνων κλοπής, πυρκαγιάς κλπ.

Η αποθήκευση των προϊόντων από ενέχυρα θα πρέπει να γίνεται σε κατάλληλους χώρους, ώστε να εξασφαλίζεται η διατήρηση της ποιότητάς τους και να αποφεύγονται οι κίνδυνοι κλοπής, καταστροφής κλπ.

Οι κυριότεροι χώροι αποθήκευσης-φύλαξης των προϊόντων αυτών είναι:

- Ø Αποθήκες της Προνομιούχου Ανωνύμου Εταιρείας Γενικών Αποθηκών Ελλάδος (ΠΑΕΓ ΑΕ).
- Ø Αποθήκες τρίτων (ενεχυροφύλακες).
- Ø Αποθήκες με κλειδιά της τράπεζας.

Βεβαίως, και η αποθήκευση σε αποθήκες τρίτων (ψυγεία κλπ.) με ενεχυροφύλακα θεωρείται ασφαλής και ουσιαστική, με την προϋπόθεση της εξακρίβωσης της αξιοπιστίας και φερεγγυότητάς του.

Η ενεχυρίαση σε αποθήκες της επιχείρησης, τις οποίες ενοικιάζει η τράπεζα η οποία κρατάει και τα κλειδιά, εκτός των άλλων συνεπάγεται και υψηλό κόστος παρακολούθησης.

Στις περιπτώσεις που η αποθήκευση γίνεται στην ΠΑΕΓΑΕ και σε αποθήκες τρίτων, η ενεχυρίαση γίνεται με την προσκόμιση των τίτλων αποθήκευσης (αποθετήριο και ενεχυρόγραφο), στο σώμα των οποίων αναγράφονται όλα τα στοιχεία του εμπορεύματος που κατατίθεται ως ενέχυρο (είδος, ποσότητα, αξία, κυριότητα κλπ.).

Η ενεχυρίαση πραγματοποιείται με τη μεταγραφή των τίτλων στην τράπεζα.

Με την αποπληρωμή της πιστοδότησης που καλύπτουν τα ενέχυρα,

επιστρέφονται και οι πιο πάνω τίτλοι. Σε περίπτωση μερικής εξόφλησης, γίνεται μερική αποδέσμευση των ενεχύρων. Οι σχετικές μεταβολές αναγράφονται στο σώμα των τίτλων (αποθετηρίου-ενεχυρογράφου).

Εκχώρηση απαιτήσεων

Η μορφή αυτής της εξασφάλισης καλύπτει, κατά κανόνα, πιστοδοτήσεις για εκτέλεση συμβάσεων έργων ή προμήθειας (τεχνικές εταιρείες κλπ.). Οι εκχωρημένες απαιτήσεις διακρίνονται σε γεγενημένες και μη γεγενημένες.

Γ ε γ ε ν η μ έ ν ε ς λέγονται οι απαιτήσεις που η είσπραξή τους θεωρείται βεβαία, αφού έχει πραγματοποιηθεί και πιστοποιηθεί το έργο η συναλλαγή (πιστοποιήσεις έργων, επιχορηγήσεις αναπτυξιακού νόμου, επιδοτήσεις αγροτικών προϊόντων κλπ.).

Μ η γ ε γ ε ν η μ έ ν ε ς λέγονται οι απαιτήσεις που η είσπραξή τους προϋποθέτει την εκπλήρωση των υποχρεώσεων της πιστοδοτούμενης επιχείρησης (π.χ. εκχώρηση συμβάσεων έργων ή προμήθειας, εκτέλεση παραγγελιών κλπ.).

Όπως είναι φυσικό, στη δεύτερη περίπτωση η προσφερόμενη εξασφάλιση δεν θεωρείται ουσίας και είναι αναγκαίο να εξετασθεί η δυνατότητα της επιχείρησης να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της που απορρέουν από τις σχετικές συμβάσεις⁴².

Η εκχώρηση των απαιτήσεων γίνεται με την υπογραφή σχετικής σύμβασης. Για το νομότυπο της εκχώρησης είναι απαραίτητη η κοινοποίησή της με δικαστικό επιμελητή, ώστε να αποκτήσει βέβαια χρονολογία. Σε κάθε περίπτωση, κατά την εκχώρηση απαιτήσεων θα πρέπει να ελέγχεται:

- Ø Η δυνατότητα εκχώρησης (αν απαγορεύεται από τη σχετική σύμβαση).
- Ø Η φερεγγυότητα και αξιοπιστία του πληρωτή (εργοδότη).
- Ø Η παράλληλη εκχώρηση (μερικά ή ολικά) της απαίτησης σε τρίτους).

Ενεχυρίαση τίτλων (χρεογράφων)

Η μορφή αυτή εξασφάλισης παρέχεται για κάλυψη είτε συγκεκριμένης πιστοδότησης είτε του συνόλου των πιστοδοτήσεων του πιστοδοτούμενου.

Η ενεχυρίαση γίνεται με την υπογραφή σχετικής σύμβασης και την

⁴² Lewis, M.K., *Domestic and international banking*, 1987

παράδοση των τίτλων στην τράπεζα. Όταν οι τίτλοι είναι ονομαστικοί, απαιτείται και γνωστοποίηση της ενεχυρίασης στην εκδότρια εταιρεία, για να έχουμε βεβαία χρονολογία.

Ουσιαστικά, η ύπαρξη των καλυμμάτων αυτών εξαρτάται από την εμπορευσιμότητα των τίτλων και τη σταθερότητα της αξίας τους.

Κατά κανόνα, θα πρέπει να λαμβάνονται για ενέχυρο τίτλοι που είναι εισηγμένοι στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών (μετοχές, ομόλογα Ελληνικού Δημοσίου, έντοκα γραμμάτια, τραπεζικά ομόλογα, ομολογίες, μερίδια αμοιβαίων κεφαλαίων κλπ.).

Δέσμευση καταθέσεων ή λήψη χρηματικών ποσών (αντικρισμάτων)

Οι πιο πάνω καλύψεις παρέχονται, κατά κανόνα, για εξασφάλιση κινδύνων από εγγυητικές επιστολές, και σπάνια για κάλυψη χρηματοδοτήσεων. Είναι η ουσιαστικότερη μορφή κάλυψης των ποσοδοτήσεων.

Η δέσμευση καταθέσεων γίνεται με την σύμβαση εκχώρησης, η οποία κοινοποιείται στην τράπεζα από τον καταθέτη για την απόκτηση βεβαίας χρονολογίας. Εφόσον η κατάθεση ανήκει σε τρίτο, αυτός πρέπει να εγγυηθεί και τη σχετική σύμβαση της πιστοδότησης.

Όταν κατατίθενται χρηματικά ποσά για την κάλυψη Ε/Ε στη σχετική σύμβαση αναγράφεται το ποσό του αντικρίσματος.

Εγγραφή υποθηκών- προσημειώσεων

Μια από τις συνηθέστερες μορφές εξασφαλίσεων είναι η εγγραφή υποθηκών και προσημειώσεων επί ακινήτων, η παροχή δηλαδή εμπράγματος δικαιώματος προνομιακής εξασφάλισης επί ακινήτου της επιχείρησης ή τρίτου (εγγυητή της σύμβασης).

Οι υποθήκες-προσημειώσεις γίνονται κατά κανόνα για εξασφάλιση μεσομακροπρόθεσμων δανείων, τα οποία, λόγω της φύσης τους, έχουν αυξημένους κινδύνους.

Υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ υποθήκης και προσημείωσης. Οι κυριότερες από αυτές αφορούν:

- Ø Τη δαπάνη της εγγραφής που βαρύνει το δανειολήπτη.
- Ø Τις διαδικασίες εγγραφής και άρσης τους.

- Ø Τις διαδικασίες ρευστοποίησης (πλειστηριασμών κλπ.), σε περίπτωση αναγκαστικής είσπραξης της απαίτησης.

Το ύψος της δαπάνης για εγγραφή υποθήκης είναι πολύ μεγάλο σε σχέση με αυτό της προσημείωσης. Η εγγραφή της υποθήκης γίνεται με συμβολαιογραφική πράξη, ενώ της προσημείωσης μετά από απόφαση δικαστηρίου⁴³.

Οι προσημειώσεις διακρίνονται σε:

- Ø **Σ υ ν α ι ν ε τ ι κ έ ς**, όταν συναινεί ο κύριος του ακινήτου για την εγγραφή τους, και
- Ø **Α ν α γ κ α σ τ ι κ έ ς**, όταν γίνονται μετά από αίτησή της τράπεζας για εξασφάλιση απαίτησης, σε περίπτωση που παρουσιάζονται αδυναμίες πληρωμής από τον οφειλέτη.

Όσον αφορά τις διαδικασίες ρευστοποίησης σημειώνουμε ότι:

- Ø Με την υποθήκη επιτυγχάνεται επίσπευση του πλειστηρισμού.
- Ø Με την προσημείωση για την έκδοση προγράμματος πλειστηριασμού πρέπει να προηγηθεί τακτική αγωγή και μετατροπή της προσημείωσης σε υποθήκη, διαδικασία δηλαδή πολύ χρονοβόρα.

Στα έγγραφα υποθηκών-προσημειώσεων αναγράφονται τα στοιχεία του ακινήτου και του κυρίου αυτού, καθώς και τα στοιχεία της σύμβασης που συντάσσεται για την εξασφάλιση των δανείων (αριθμός, ποσό κλπ.), ώστε να προσδιορίζεται με σαφήνεια η απαίτηση της τράπεζας.

Οι υποθήκες και οι προσημειώσεις εγγράφονται στο Υποθηκοφυλακείο όπου ανήκει το ακίνητο.

Για την εξασφάλιση των καλυμμάτων από υποθήκες-προσημειώσεις, πρέπει να εξετάζονται και να ελέγχονται:

- Ø Η κυριότητα του ακινήτου και η νομότυπη παροχή του δικαιώματος.
- Ø Η εμπορευσιμότητα του ακινήτου, δηλαδή η δυνατότητα ευχερούς ρευστοποίησης (βιομηχανικό, αστικό, αγροτικό, οικόπεδο κλπ.).
- Ø Η αξία του ακινήτου κατά την εγγραφή, καθώς και η μελλοντική, σε σχέση με την κατάσταση και τη θέση που βρίσκεται.
- Ø Η νομότυπη σύνδεση του δικαιώματος με τη σύμβαση (απαίτηση της τράπεζας).
- Ø Η έγκαιρη εγγραφή στο Υποθηκοφυλακείο.
- Ø Η ασφάλιση του ακινήτου και η εκχώρηση των ασφαλιστικών δικαιωμάτων

⁴³ Κοκκομέλης, Κ. *Τραπεζικές υπηρεσίες προς καταναλωτές*, Αθήνα 1995

στην τράπεζα.

Σε περίπτωση που ο παρέχων την υποθήκη-προσημείωση είναι τρίτος, απαραίτητως πρέπει να εγγυηθεί και για τη σύμβαση που καλύπτεται με το εμπράγματο δικαίωμα.

Η άρση των υποθηκών και προσημειώσεων γίνεται κατά κανόνα μετά την εξόφληση της οφειλής.

Η άρση της υποθήκης γίνεται με απλή συμβολαιογραφική πράξη. Η άρση της προσημείωσης γίνεται με απόφαση δικαστηρίου. Τα σχετικά έγγραφα αποστέλλονται στο Υποθηκοφυλακείο για την αποδέσμευση του ακινήτου.

Εγγυήσεις φυσικών και νομικών προσώπων

Από τις συνηθέστερες μορφές πρόσθετων εξασφαλίσεων των πιστοδοτήσεων είναι η λήψη εγγυήσεων φυσικών ή νομικών προσώπων.

Η εγγύηση συνίσταται στην αντίληψη, από μέρους του εγγυητή, της υποχρέωσης εξόφλησης της οφειλής σε περίπτωση αδυναμίας του οφειλέτη.

Ο εγγυητής ευθύνεται όπως και ο πρωτοφειλέτης. Σε περίπτωση πολλών εγγυητών ευθύνονται όλοι αλληλεγγύως και για ολόκληρο το ποσό της οφειλής.

Οι εξασφαλίσεις από εγγυήσεις εξαρτώνται από την οικονομική κατάσταση του εγγυητή και από το νομότυπο της παροχής της εγγύησης.

Η εγγύηση δίνεται εγγράφως και πρέπει να περιέχει πλήρη στοιχεία του εγγυητή. Συνήθως η εγγύηση αναγράφεται στο σώμα των συμβάσεων.

Ο εγγυητής πρέπει να ενημερώνεται τακτικά από την τράπεζα για την κατάσταση της οφειλής (καθυστερήσεις κλπ.).

Ανάλογα με το πρόσωπο που τις παρέχει, οι εγγυήσεις διακρίνονται σε:

- Ø Εγγυήσεις φυσικών προσώπων.
- Ø Εγγυήσεις νομικών προσώπων.

Εγγυήσεις φυσικών προσώπων

Για να θεωρείται ουσιαστική η παρεχόμενη εγγύηση, πρέπει να ελέγχεται η οικονομική επιφάνεια του φυσικού προσώπου.

Η εγγύηση παρέχεται με υπογραφή στο σώμα της σύμβασης και χωρίς επιφυλάξεις.

Εγγυήσεις νομικών προσώπων

(α) *Προσωπικές εταιρείες (G.E., E.E.)*. Για να θεωρείται ουσιαστική η παρεχόμενη εγγύηση, πέρα από την οικονομική επιφάνεια της επιχείρησης θα πρέπει να ελέγχεται και η νομική κατοχύρωση της εγγύησης (η δυνατότητα παροχής πρέπει να προβλέπεται από το καταστατικό της εταιρείας).

Σε αντίθετη περίπτωση, πρέπει να υπογράψουν όλα τα μέλη ως εγγυητές.

(β) *Εταιρείες περιορισμένης ευθύνης (E.π.Ε.)*. Για να θεωρείται ουσιαστική η παρεχόμενη εγγύηση, πέρα από τον έλεγχο της οικονομικής κατάστασης της Ε.Π.Ε., πρέπει να ελέγχεται και η νομική κατοχύρωση (βάσει του πρακτικού να υπάρχει εξουσιοδότηση της συνέλευσης των εταίρων).

(γ) *Ανώνυμες εταιρείες (Α.Ε.)*. Για να θεωρείται ουσιαστική η παρεχόμενη εγγύηση, εκτός από την οικονομική επιφάνεια της Α.Ε., , πρέπει επίσης να ελέγχεται και η νομική κατοχύρωσή της, δηλαδή:

- Ø Αν προβλέπεται από το καταστατικό της Α.Ε. η παροχή εγγυήσεων.
- Ø Αν η Α.Ε. έχει έννομα οφέλη από την παροχής της εγγύησης.
- Ø Το πρόσωπο για λογαριασμό του οποίου παρέχεται η εγγύηση (η εγγύηση είναι άκυρη αν παρέχεται σε ιδρυτικά μέλη ή σε μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου της Α.Ε.).

(δ) *Μητρικές εταιρείες*. Η εγγύηση αυτή παρέχεται συνήθως από εταιρείες του εξωτερικού, για εξασφάλιση πιστοδοτήσεων θυγατρικών τους επιχειρήσεων του εσωτερικού. Για να θεωρείται ουσιαστική η παρεχόμενη εγγύηση πρέπει να ελέγχεται η οικονομική κατάσταση της μητρικής εταιρείας και το νόμιμο της παροχής της.

(ε) *Τράπεζες*. Οι εγγυήσεις αυτές παρέχονται για λογαριασμό της πιστοδοτούμενης επιχείρησης, με τη μορφή εγγυητικής επιστολής ή απλής επιστολής. Για να θεωρείται ουσιαστική η παρεχόμενη εγγύηση πρέπει να ελέγχεται:

- Ø Η φερεγγυότητα (οικονομική επιφάνεια) της τράπεζας.

- Ø Η νομιμότητα της εγγύησης (εξουσιοδότηση).
- Ø Η νομική κατοχύρωση (τύπος εγγύησης, πληρότητα κλπ.).

(στ) *Δημόσιο*. Η εγγύηση του Δημοσίου παρέχεται για την ενίσχυση ορισμένων κλάδων της οικονομίας (βιοτεχνία) ή επιχειρήσεων και οργανισμών δημοσίου ενδιαφέροντος ή, τέλος, για την ενίσχυση πληγέντων από γεγονότα ανωτέρας βίας (σεισμοπαθείς, πυροπαθείς κλπ.). Για να θεωρείται ουσιαστική και νομικά κατοχυρωμένη η παρεχόμενη εγγύηση είναι απαραίτητο να τηρούνται οι όροι και οι προϋποθέσεις που προβλέπονται από τη σχετική υπουργική απόφαση.

3.2 Παρακολούθηση εξασφαλίσεων - καλυμμάτων

Οι εξασφαλίσεις και τα καλύμματα που λαμβάνονται θα πρέπει να ελέγχονται καθ' όλη τη διάρκεια της πιστοδότησης για να διαπιστώνεται αν όντως υπάρχουν. Η παρακολούθηση πρέπει να γίνεται με συστηματικό τρόπο και αφορά:

- Ø Την κατάσταση και την αξία τους.
- Ø Τη νομική κατοχύρωση της τράπεζας.
- Ø Την ασφαλιστική τους κάλυψη.

Ανάλογα με τη φύση και τα χαρακτηριστικά (μεταβλητότητα) κάθε εξασφάλισης, καθώς και με την εξέλιξη των εργασιών της πιστοδοτούμενης επιχείρησης καθορίζεται και η συχνότητα των ελέγχων:

- Ø Για συναλλαγματικές-επιταγές (3 φορές το χρόνο).
- Ø Για εκχωρημένες απαιτήσεις (3 φορές το χρόνο) ανάλογα με το είδος και τα χαρακτηριστικά της απαίτησης.
- Ø Για ενέχυρα εμπορεύματα- προϊόντα (3 φορές το χρόνο).
- Ø Για τίτλους, μετοχές κυρίως (2 φορές το χρόνο).
- Ø Για υποθήκες-προσημειώσεις (μια φορά το χρόνο).
- Ø Για εγγυήσεις (μια ή δύο φορές το χρόνο).

Βεβαίως, σε περίπτωση που η πιστοδοτούμενη επιχείρηση παρουσιάσει αδυναμίες και προβλήματα, είναι απαραίτητος ο έλεγχος των εξασφαλίσεων που έχουν δοθεί.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ✦ Γκόρτσος , Χρ., *The greek banking system*, Αθήνα 1998
- ✦ Κοκκομέλης , Κ., *Τραπεζικές υπηρεσίες προς καταναλωτές*, Αθήνα 1995
- ✦ Λαγγουρέτος,Γ., *Ελεγκτική πιστοδοτήσεων*, Αθήνα χ.χ
- ✦ Lewis, M.K., *Domestic and international banking*, 1987
- ✦ Στεργίου, Σ., *Αξιολόγηση οικονομικών δεδομένων*, Αθήνα χ.χ
- ✦ Τότσης , Ν., *Λεξικό της τραπεζικής οικονομίας και των τραπεζικών συναλλαγών*, Αθήνα 1981
- ✦ Φερεντίνος, Κ., *Ελεγκτική και έλεγχος τραπεζικών εργασιών*, Αθήνα 1985
- ✦ Weston, F.- Brigham E., *Βασικές αρχές της χρηματοοικονομικής διαχείρισης και πολιτικής*, Αθήνα 1980